

EGYETÉRTÉS

Előfizetési árak: Egész évre 28 korona. Félévre 14 korona. Negyedévre 7 korona. Egy hónapra 2 korona 40 fillér. Egyes szám helyben és vidéken 10 fill., vasúti állomásokon 12 fill.

Főszerkesztő
Dr. PAP ZOLTÁN

Szépirodalmi főmunkatárs
EÖTVÖS KÁROLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VI., Eötvös-utca 32.
TELEFON-SZÁM: 788.
Szerkesztőség 788. Kiadóhivatal 706.

Két expozé.

Budapest, szeptember 25.

Tegnap délután mondotta el gróf Berchtold külügyminiszter az ő expozéját, ma délelőtt Auffenberg hadügyminiszter a magáét. De aki a két expozét olvassa, azt hihetné, hogy a két közös miniszter elcserélte tévedésből a hangját s a diplomácia minisztere beszélt harciasan, a harcz minisztere pedig diplomatikusan.

A külügyi expozé a háborus veszedelem közvetlen szomszédságában mutatja a kettős monarchiát. Mig a trónbeszéd csak a Balkán zavaros politikai helyzetéről beszél, addig Berchtold expozéja úgy állítja be a helyzetet, hogy a Balkán-államok villamos feszültsége minden pillanatban robbanásra vezethet s nem örködik itt más, csak a diplomácia. A külügyminiszter e harcias expozéjának delegátus körökben éppen az őszinteségét dicsérik, hangsúlyozván, hogy Berchtold leplezetlenül tárja fel a helyzet veszedelmét. Nekünk azonban úgy rémlik, hogy a diplomáciának egészen különleges szótára van s mikor a diplomácia nyelve megengedi a leplezetlen nyíltságot, akkor ez a nyíltság már nem árthat a helyzetnek. Így fogta fel Berchtold expozéját a tőzsde is, mely a közeli tüzfészek fenyegető prezentálására ugyan erős lanyhulással reagált, de amely a maga szíma-

jával mégis úgy találta, hogy a Balkán-háboru aligha lehet küszöbön. A tőzsde gondolkozása szerint a Balkán-népek a maguk geográfiai fekvése szerint nincsenek téli háboruskodásra berendezve, mert a hóval borított sziklák között csütörtököt mondhat minden háborutechnika. Tavaszig pedig, mikor a hó megolvad s a balkáni népek harci kedve megint fellángolhat, majd megtalálja a béke módját az európai diplomácia. Hiszen erre való gróf Berchtold ismeretes akciója. S nincs kizárva, hogy a közös külügyminiszter azért festette valamivel élénkebben a háborus veszedelmet, hogy annál herkulesibbnek tessenek az a mentő munka, melyet ő kezdeményezett az európai kormányoknál. Ez az oka, hogy Berchtold sötét expozéját mégsem fogják fel nagyon tragikusan.

Másként áll a dolog Auffenberg mai expozéjával szemben. A közös hadügyminiszter ma nagyon diplomatikusan viselkedett, igaz, hogy nem a monarchia, hanem a saját érdekében. Auffenberg ur ugyanis igazság szerint kevés hasznát láthatná annak a szokatlan körülménynek, hogy a delegációban nincs ellenzék. Neki, ha volna igazság s ha a munkapártnak volna gerince, ellenzéke volna ez az egész csonka delegáció. Hiszen az egész munkapárt háborodott fel Auffenberg urnak a rezolúcióval szemben tanúsított magatar-

tásán és Tisza István volt az, aki Khuen bukása idején legszenvedélyesebben kötötte az ebet a karóhoz, hogy majd a delegációban megismertetjük Auffenberg urat a magyarok istenével. Ha tehát a munkapárt hajlandó lett volna emlékezni a saját indulatos fenyegetéseire s ha Tisza István csak félig tudna úgy haragudni az osztrákra, mint a magyar ellenzékre: akkor Auffenberg ur ebben a kutya hidegben is forrónak érezhette volna az időjárást. De a munkapárt tud felejtetni, ha muszáj és Auffenberg ur tud diplomata is lenni, ha saját becses érdeke úgy kívánja. A magyar delegátusok közül tehát ma senki sem akadt, aki Auffenberg urnak orra alá dörgölte volna a rezolúció ügyét, Auffenberg ur pedig annyira diplomata lett, hogy nemcsak a hadvezetőség és a népek háláját utalványozta ki a véderőreformot keresztülhajszolt munkapártnak, hanem sietve jelentette ki azt is, hogy a hadsereg követelése megmaradtak abban a pénzügyi keretben, melyet tavaly a két kormány hozzájárulásával öt esztendőre állapítottak meg. A miniszter ur tehát egyszerre megcsinálta a rückwaertzkonzentrikus rungot s már nem találja a hadsereg számára szüknek az ötesztendőös pénzügyi csizmát. Még nem régen fennen kiabálta, hogy a hadsereg így nem mozoghat, ma azonban már belenyugszik a takarékoságba. Igaz, hogy ez az ugy-

Agárdi strázsamester.

Irta: Móricz Pál.

(Utánnomás títos.)

A bihariakról, a „bihari gárdáról“ mostanában ismét sok szó esik gróf Tisza István és biharországi képviselő híveinek különféle szereplése során. A történelmi magyarság ezer esztendőös élete alatt valójára seregestől támadtak onnét a keményfejű, keményöklü magyarok. A leghíresebb emlékü verbunkos-husár, a névszerint máiglan emlegetett Agárdi strázsamester is Biharország földjéről eredt. Az 1700-as esztendők vége felé Nagyváradon, nemesi ágyból született Agárdi. Akkor még birka-himlőt nem oltogattak a kevély emberfia vérebe, a hamis, nagy, barnaszemű Agárdi arcát is végigtarkázta a ragya. Ragyas arcával, izmos testével, derüs jókedvével már a debreczeni kalvinisták vén kollégiumában feltűnt Agárdi, ahol rövid ideig diákoskodott, persze a dimotlan szabású tógáról viszkedett a bőre. Mihelyt szeret ejthette, ki is bujt belőle a dévaj diák. Talán nem is éppen magasztámból vált meg az öreg iskola hüvös falai közül? Sőt talán az iskola élesszava csengőjével is harangoztak utána, mint a hogy a kollégiumból kicsapott diákok után szokták? . . .

Ferenecz „császár“ uralkodott akkor. A francziák és Napoleon miatt akkor sürün következtek egymásutánra a háborúságok. Ha a magyar anyák kétszer szültek volna,

akkor sem győzték volna meg Ferencz urunkat elégséges katonával, Agárdit, a kicsapott diákokat is örömmel fogadták a debreczeni verbunkháznál. Menten ráhúzták a huszárdolmányt. A Miklós, másként Nikolausz-huszárok vitézlő regimentjébe állították be a ragyas diákokat. Remek kötésű legény fejlődött belőle. Széles volt a válla s mig nem középsődött, karcsu volt a dereka, mint a torontáli kisasszonyoknak. Vastag, fekete bajuszát is kunkorgóssra sodorta. Mint viharzó fergeteg: bajtársaival átszáguldott sok véres csatamezőn, mégis hírnevét nem vitézi kalandokkal örököltette meg, mint a szintén volt debreczeni diák Simonyi „öbester.“ A nótás, mókás, remek táncos Agárdi strázsamestert a szegeci verbunkháznál a verbunkos csapat vezetőjéül rendelték ki s mint a leghíresebb verbunkos husárnak itt örökölt meg hírneve.

Amerre elcsúszott Agárdi, tarajos ezüst sarkantyujának pengésére mindenhol kinyíltak a zsalugáteres ablakok. A mályva- és muskátli-virágok közül női fejcsékek leselkedtek a délezeg huszár után, akinek a dolmányán öt sor ezüst pityke jelezte a strázsamesteri nagy rangot. Megfelelő tizenkét szál legényből állott a verbunkos csapatja is. Fele részben Nikolausz-huszárok, fele részben bakák voltak ezek a válogatott nótás, mókás, táncos katonák. A huszár a méltóságos tréfák mestere. Már ruházatukkal megbabonázták a hín emberi szemet. Kakastoll forgós csákóját bal szemére vágta a verbunkos huszár. Szaru-fára zsinórozott, háromszor pitykés dolmá-

nyát mintha csak ráöntötték volna. A nadrágot száz rőf sujtással hányta ki a szabó. Ebbe a feszes, magyar nadrágba úgy kellett belelátni a verbunkos huszárt. Tarajos sarkantyujok kaszapengéből készült, sok menyecskenek, lánynak a szívet ketté metszette az ilyen sarkantyú. Tarsolyos kardját tánc közben olyan fortélyosan forgatta a verbunkos, hogy a tarsolyról folyton látszott, büszkén ragyogott a Ferencz urunk koronás névbetűje . . . A bakáknak meg magas sarkú, rojtos bakancs simult a lábukon. Nyaranta hónál fehérebb pikét-ujjasban forgolódtak, de huszáresákó nyomta a fejüket, a kardjuk is huszáros volt, nótát esörömpölt a felkötös sarkantyujok. A huszárczimborákkal összefogódzkodva rakták a gyönyörü toborzótanácot. Némelykor Agárdi strázsamester is közejük perdült. Mézes szóval, vidám tréfával biztatta a legényeket:

— Egy parola nem a világ! Csapj fel öcsém katonának . . .

Rikoltott a klarinét. Bugott a bombardó. A verbunkosok marokkal szórták a földre az ezüstpénzt. Némelyik élelmes paraszt kapartani akart a földre dobált huszasokból. Nesza fújhatta is a körmét a paraszt, a szemfüles verbunkosok tánc közben menten a paraszt körmére tapostak, azután megvetőleg rugdosták az ezüstpénzt. Mutatták, hogy mi esoda nagy ur a huszár. Mindamellét a megvetéssel dobált és rugdalt ezüst huszasok sem maradtak a vásári koldusoknak, Agárdi strázsamesternek volt hozzá esze, a nézők között paraszt gunyában mindig ott settenkedtek

nevezett takarékoság még mindig negyvenegy millió többletköltséget jelent, de hát ez csekélység ahhoz képest, amit még nemrég elengedhetetlen szükségnek hirdetett és követelt.

Mellékes már most, hogy a munkapárti delegátusok a hadügyi expozéval meg voltak elégedve. Olyan expozé talán nincs is, melylyel ők meg nem lettek volna elégedve. Fontosabb az, hogy bizonyos tekintetben azok is meg lehetnek nyugtatva, akiket tegnap a külügyi expozé nyugtalaníthatott. Mert az bizonyos, hogy a hadügyminiszterek nem igen szoktak olyankor takarékosági leczkéket mondani, mikor a külügyminiszterek nagy és közvetlen veszedelmek falrafestésével bátorítják őket a milliók követelésére. S ha a két expozé közül a külügyi volt a harcziassabb s a hadügyi a diplomatikusabb, akkor a veszedelem még nincs a torunkon. A veszedelem küszöbén a külügyminiszter takarékosabb volna a ríktó színek használatában, a hadügyminiszter pedig nem volna takarékos az áldozatok követelésében.

Budapest, szeptember 25.

A horvát királyi biztos Bécsben. Zágrábból jelentik: *Cuvaj* Ede horvát bán ma Budapestről Bécsbe utazott és csak a hét végén érkezik vissza Zágrádba.

Az interparlamentáris unió. Az interparlamentáris unió magyar csoportja tudvalevően a magyar politikai viszonyokra való tekintettel, nem vett részt az e hónap 18-ától 22-éig Genfben tartott értekezleten. Mindamellett a magyar csoport megbízásából *Desseffy* Arisztid, képviselőházi elnöki tanácsos részt vett az értekezlet ülésén, hogy jelentést tegyen a magyar csoportnak az értekezlet lefolyásáról. *Desseffy* Genfből Franciaországon át a legközelebbi napokban Budapestre érkezik.

A Kossuth-Szövetség akciója. Az egyeteni ifjak és az egyetemet végzett polgárok Kossuth-szövetsége még ebben az esztendőben újra akcióba lép. A vezetőség elhatározta, hogy a szövetséget, mely valamikor a magyar ifjúság vezetője volt,

más verbunkosok, ezek felszedeggették az ezüstöt, még azt is megmutatták a huzódzó legényeknek, mint kell felesapni — katonának . . .

Agárdi strázsameszterék Szegeden és széles környékén évtizedekig járták a vásárokat és bucsukat. Minden fortélyt, kedveskedést, bódítgatást felhasználván, csábitgatták a legények elejét a „gyöngyharmatos, patyolatfinum“ katonáéltre . . . Agárdi strázsameszter július vége felé rendszerint a diák-iskola (gimnázium) tájékán handarikázott legényekkel. A diák urfiaknak már az arczukról leolvasta a vizsgálat eredményét. Ezüst tarajos sarkantyuját csalogatólag pengette össze és midőn lehorgasztott fejű, széles vállú diák került elébe, harsányat kurjantott a strázsameszter:

— Féltre paraszt az utból. Most urat verbuválunk! Álljon be a diák ur hadnagnak. — Agárdi strázsameszter a Nikolausz-huszárezred vitéz tisztikarának nagy részét csakugyan a diákok közül verbuválta össze. Egyik emlékezetes esete volt, midőn a „belpalánki“ fiatal katolikus káplánt is huszárnak verbuválta be. Ősi esős délután temetésről habuzkolt hazafelé a káplán. A szakadó víz elől a szegedi Kálvária-utczán (ma úgy hívják) az egyik polgári kocsmába menekült be az átázott, elfázott, nyakig csatakos káplán. Agárdi még korábban betelepedett a kocsmába és bor mellett beszédbe elegyedett a buskedy káplánnal. Minden szava mézédés volt a strázsameszternek. Valahányadik itezé. né — akkor még az illatos magyarádi volt

ujra megszervezi. Legközelebb nagyarányu alakuló gyűlést tartanak, melyen a szövetség elnökévé dr. *Györfy* Tivadart fogják megválasztani.

A bécsi tiltakozás után.

— Készülődés a további küzdelemre. —

Miért nem hívja össze a Házat az ellenzék?

— *Hírek a politika világából.* —

Budapest, szeptember 25.

A diadalmas bécsi tiltakozás után sem pihen meg az ellenzék, hanem tovább folytatja lankadatlan küzdelmét a Lukács—Tiszarendszer ellen és a demokratikus Magyarország kivívása érdekében. A következő vasárnapokon ismét még egész sereg népgyűlés lesz, amelyek közül, mint kimagasló esemény domborodik ki Kossuth Ferenc czeglédi beszámolója, meg a kolozsvári gyűlés, ahol gróf Apponyi Albert és gróf Károlyi Mihály is megjelentek. Meghatóan szépnek ígérkezik a makói választók zárandoklata Tornyára, ahol betegen fekszik nagynevű képviselőjük, Justh Gyula. Ezt az impozáns ünneplést e hó 29-ére tervezik.

Ellenzéki körökben szó volt arról, hogy a mostani parlamenti szünet alatt — miután a Ház nincs királyi kéziratral elnapolva — a képviselőházat össze lehetne hívni, s így újra kellemetlenséget lehetne okozni a kormánynak. De ezt az eszmét nem valósítják meg, három okból:

1. mert a kérvényt az elnökhöz kellene benyújtani, már pedig ezzel elismernék Tisza megválasztásának érvényességét;

2. mert ezen, az így összehívott ülésen, amelynek megtartását husz ellenzéki képviselőnek kellene kérnie, feltétlenül beszélni kellene, ezzel azonban a törvénytelenül meghozott házszabályok érvényességét is elismernék s a kormányt meg Tiszát ahoz a sikerhez juttatnák, hogy bukásuk előtt is normális tanácskozás folyék;

3. mert a hatvanegy kitiltott képviselő kétségtelenül nem bocsáttatná be az elnökség s így csak igen kis számmal volna jelen az ülésen az ellenzék.

kedves, közönséges italuk a szegedieknek — rátért:

— Vétek, Isten és a természet elleni nagy vétek, hogy a tisztelendő ur így hervasztja el fiatalága virágait. Bezzeg, ha mihozzánk átjönne, az ilyen tanult, szép ember huszároknál magas rangig vihetné . . .

Odakint zaborgott az eső. A pisla gyertyalángnál a vén klárinétos rázendített a szilaj huszár nótára, Agárdi addig suttogott, addig babonázta a káplán szívet, hogy az kezét adott a verbunkosnak. Még a miseinget, a reverendát is mástól küldte be a prépostnak. A szomorú pap, néhány év múltán mint huszárhadnagy tért vissza Szegedre.

Azonban az idő eljárt Agárdi strázsameszter felett is. Jóval felül volt a hatvanadik esztendőn, midőn a szegedi verbunkháztól ismét behívták a Miklós huszárezredhez. Jellemző az öreg verbunkosra, hogy még ekkor is két fiatal szép polgári lányasszony szökött el utána. Ám az ezrednél már nem vehették hasznát. Elhízott, elkövéredett tulontul, szóval a verbunkosok főmestere is megérett a nyugalomra, nemsokára felsőbbségének teljes elismerésével és dolmányán egész tömeg „metáliával“ nyugalomba is vonult Agárdi. Szülőföldjén, Váradon telepedett meg. Házát és szőlőhegyet is vásárolt. A guta, a régi, vérmes magyaroknak ez az ősnayalyája, vidám poharazás közben ütötte agyon a híres verbunkos huszárt.

Ez a három ok készteti arra a küzdő táborra, hogy a parlamentben ismét csak akkor folytassa az ellentállást, amikor a Házat a kormány összehívhatja. Eladdig pedig az agitációval tölti ki az időt, ami a kormánynak szintén nem nagyon kellemes.

Mai hireink itt következnek:

Válság-hírek.

Megirtuk mi is, hogy *Lukács* László miniszterelnök hétfői audienciája után kihuzta a félhivatalos kommunikéből a szokásos kitételt, amely szerint „a király a miniszterelnök előterjesztéseit kegyesen fogadta.“ Ez az incidens oly feltevésre adott okot, mintha az uralkodó éppenséggel nem volt kegyes *Lukács*hoz s hogy esetleg az állás is megrendült. Ezt a kellemes, az országra nézve oly kívánatos lehetőséget ma a kormány a következőképpen czáfoltatja:

„Egyes budapesti lapok tegnap óta mindenféle variációban terjesztik, hogy *Lukács* László miniszterelnök tegnapelőtti audienciája őfelségénél a miniszterelnök és a kormány helyzetére *kedvezőtlen fordulatot* jelentett volna. Ezzel szemben illetékes helyen szükségesnek tartják hangoztatni, hogy a miniszterelnök audienciája, amely közel ötnegyed óráig tartott, már az utóbbi körülmény-nél fogva is nyilvánvaló czáfolata minden a fent-hez hasonló föltevésnek. *De kifejezetten is megállapítható, hogy a király a miniszterelnököt kegyesen fogadta és előterjesztéseit a legteljesebb mértékben helyeselte.*“

De ha, sajnos, így van, akkor miért huzta ki *Lukács* hétfőn az erre vonatkozó megjegyzést?

Íde tartozik egyébként a következő sugalmazott közlemény is:

„Több lap közli gróf *Serényi* Béla földművelésügyi miniszternek a politikai helyzetről és ehhez oly következtetéseket fűz mintha gróf *Serényi* nyilatkozatának az volna az értelme, hogy az ellenzék eljárása lehetetlenné tenné a parlament működését és ennek következtében a többség kénytelen volna az ellenzék erőszakoskodásával szemben meghátrálni. Illetékes helyen kijelentik, hogy gróf *Serényi* nyilatkozata semmiesetre sem magyarázható ily értelemben, annál kevésbbé, mert gróf *Serényi* azok közé tartozik, akik az ellenzéki eljárással szemben a *legenergikusabb rendszabályok alkalmazása mellett voltak.* Épp oly nyilvánvaló, hogy azok a mende-mondák, melyek egyes lapokban újra fölmelegítvén a gróf *Zichy* János lemondási szándékáról szóló és forma szerint, de az események által is megczáfolt híreszteléseket, ehhez most már a gróf *Serényi* lemondási szándékát is hozzáfűzik, szintén minden alapot nélkülöznek.“

Ha nekik így jó, nekünk is jó. Maradjanak, sokáig amugy sem maradhatnak.

Kossuth Ferenc beszámolója.

Kossuth Ferenc október hó közepén beszámolót tart Czegléden. A pártvezért a beszámolóra elkíséri a negyvennyolczas függetlenségi Kossuth-párt valamennyi tagja élükön *Apponyi* Albert gróffal, valamint az ellenzéki pártok számos tagja. Czegléden nagy lelkesedést keltett annak a híre, hogy *Kossuth* ismét választópolgárai közé érkezik és nagy előkészületeket tesznek, hogy képviselőjük iránti szeretetüknek és törhetlen ragaszkodásuknak megnyilvánulása minél impozánsabb legyen. A czeglédi beszámolót megelőzően *Kossuth* szombaton délután Nyiregyházára utazik, hogy jelen legyen édesatyjának, *Kossuth* Lajosnak emlékszobra leleplezésénél. Ez utjában is a szövetségelt ellenzéki pártok számos tagja kíséri el.

Justh Gyula nyilatkozata.

A bécsi és a budapesti nagyszerű eseményekről *Justh* Gyulát, aki betegsége miatt még mindig Tornyán tartózkodik, telefonon informálták ma. A gyengélkedő pártvezér erre a következő kijelentést tette:

— *Örömmel és boldogsággal* tölt el, hogy betegségem alatt nem lankadt el a harc, sőt *heves-ségében, támadó erejében* még csak fokozódott. Minden politikai eseményről a küzdelem bécsi és budapesti fázisairól informálva vagyok. Köszönöm a bécsiek és a fővárosi harcász társak üdvözlését. *Velük vagyok, velük maradok.* Ha tovább is ilyen komolysággal, kitartással és elszántsággal folyik a harc, a győzelem nem maradhat el.

Károlyi Mihály üdvözlése.

Gróf Károlyi Mihály ma az aradi függetlenségi és 48-as párttól a következő üdvözlő táviratot kapta:

„Az aradi függetlenségi és 48-as párt nevében lelkesedéssel üdvözljük Méltóságodat abból az alkalomból, hogy Bécsben oly erővel s egész Európára kiható jelentőséggel tiltakozott a magyar ellenzéki képviselők élén a delegációk törvénytelen sége ellen. Hisszük és reméljük, hogy elszánt és nemes harcukat teljes siker fogja koronázni és már csak rövid idő választ el minket valamennyiünk eszményének, a demokratikus Magyarországnak megvalósításától. Az aradi függetlenségi párt elnöksége.“

A pozsonyi ügyvédek akciója.

A pozsonyi ügyvédi kar ellenzéki tagjai elhatározták, hogy tiltakoznak a kormány törvénytelen, erőszakos politikája ellen. Minthogy Székely miniszter a kamarák határozatait megsemmisítette, a pozsonyi ügyvédek a kamarán kívül gyűltek össze tiltakozó gyűlésre és egy igen erőteljes hangú iratban tiltakoztak. Ezt megküldték az igazságügyminiszternek s az ellenzék tagjainak.

Megrendülve látjuk — mondja a tiltakozás — hogy minden jogrend megsértésével, érvényben álló nagy horderejű szabályok teljes mellőzésével, fegyveres erőnek igénybevétele mellett, a nemzet által mandátummal felruházott képviselők karhatalmi és önkényes eltávolításával hoztak törvények. Mindezen körülmények, a törvények alkotásának ezen módszere ledönti a törvényhozó testületnek tekintélyét, megrendíti a jogbiztoságot, joggal kelt kétséget és aggályt a törvények kötelező ereje iránt. Midőn ezen tények hosszu lárczolata a legsúlyosabb aggodalmakat kelti bennünk, kötelességünknek véljük teljesíteni akkor, mikor egyrészt tiltakozó szavunkat felemeljük a jogrend minden megsértése ellen, másrészt mint magyar jogászok a magyar igazságügy fejéhez, a nagyméltóságu m. kir. igazságügyminiszter urhoz azzal a kérelemmel járunk, hogy a jogrend és törvényesség mielőbbi helyreállításában közreműködni méltóztassék.“

A tiltakozó irást negyven pozsonyi ügyvéd írta alá.

Ellenzéki népgyűlések.

E hó 29-én, vasárnap délelőtt Battonyán, a függetlenségi és 48-as párt népgyűlést rendez, melynek keretében a kerület népszerejű képviselője: Vertán Etele, a függetlenségi és 48-as párt tagja, beszámoló beszédet mond. A szövetkezett ellenzék képviselőiben Kelemen Béla, Kun Béla és Bikády Antal országgyűlési képviselő vesznek részt a beszámolóval kapcsolatos népgyűlésen. A beszámoló a csanádmezei függetlenségi párt is számos küldöttséggel képviselteti magát.

A komáromi függetlenségi párt impozánsnak ígérkező népgyűlése is vasárnap fog lefolyni a Kossuth-téren. A szövetkezett több képviselőtagja fog Komáromba leutazni Balla Aladár nyugalmazott főispánnal. Megigérte eljövételét gróf Bathhány Tivadar is.

Kolozsváron október hó 6-án, Nagyszalontán pedig október hó 13-án rendez a függetlenségi és 48-as párt a szövetkezett ellenzékkel, a Választójog Országos Szövetségével és a szecsiáldemokrata párttal együtt tiltakozó népgyűlést.

Visszajöttek a rendőrök.

Tudvalevően vasárnap reggel száz budapesti rendőrt küldtek Bécsbe, hogy ott a delegációt megvédjék esetleges „rendzavarások“ ellen. Pavlikék hétfőn csakugyan alaposan dolgoztak is. Most azonban, hogy az ellenzék elutazott Bécsből, a rendőrség is kezd az elvonulást. Ma reggel a budapesti rendőrség hatvan hatvan embere visszatért Budapestre. Reggel felhatkor öt omnibuszkocon a pályaudvarra vitték őket, ahol vonatra szállottak. Incidens nem történt. A rendőrök ma este érkeztek Budapestre. Negyven rendőr még Bécsben maradt, mert hátha szükség lesz még rájuk.

Dr. Vársonyi Vilmos orsz. képviselő, a kiváló jogász s a fővárosi közigazgatás legalaposabb ismerője ma egy interjúban kifejti a budapesti rendőrség hatáskörét, mely törvény szerint nem terjed túl a város belső és külterületén. A bécsi szövegről ezt mondja:

— A külföldön lévő exterritoriális, magyaroknak tekintendő területen nincs törvényileg szerve-

zett magyar rendőr hatóság, pedig ha van exterritoritás és az ott székelő magyar hatóság nem akarja igénybe venni a külföldi, idegen rendőrséget, szabályozásra szorul az a kérdés, hogy ilyen helyen, hogyan és milyen rendőrség alkalmazható. A míg ez a szabályozás nincs meg, addig a magyar királyi államrendőrség alkalmazása ilyen területen legalább is törvényen kívüli. Nézetem szerint egyéb ként, az osztrák rendőrség nem tagadhatja meg a magyar delegációtól a rendőri és büntetőjogi oltalmat, mert a büntető törvénykönyv 152. szakasza (lázadásról), az osztrák delegációt is a legszigorúbb büntetőjogi oltalom alá helyezi.

Hadügy és külügy.

Németül akarnak beszélni a munkapártiak

— A czimer- és jelvénykérdés ügye. —

Működik a két delegáció. —

Budapest, szeptember 25.

A magyar delegáció hadügyi albizottságában ma délelőtt Auffenberg Lipót lovag hadügyminiszter hosszabb beszédet mondott, amelyben a politikát teljesen kerülte, s főként a szakkérdésekre szorított. Csupán az erődítések szükségleteinek folytonos hangoztatása, valamint a kényeszerű takarékoság kieléztetése és aláhuzott fölhánytorgatása engedett arra következtetni, hogy a jövőre ismét föl akarják szólni a hadügyi költségeket.

Az albizottságban ma egy igen érdekes epizód játszódott le. Akadt egy olyan szolgalelkű mameluk, aki azt merte indítványozni, hogy a magyar képviselők a bizalmas üléseken németül is beszélhessenek, mivel így a közös miniszterekkel közvetlenül megértethetnék magukat. Csoda, hogy a többi munkapárti lezavarta ezt az indítványt, utalással arra, hogy az 1896-ban hozott delegációi határozat csak az illető szakminisztereknek engedi meg a német szót.

Délután a külügyi albizottság tanácskozott Berchtold Lipót gróf külügyminiszter expozéja fölött. A vita folyamán Sándor János és gróf Zichy Tivadar a czimer- és jelvénykérdés ügyét firtatták. A külügyminiszter ama reményét fejezte ki, hogy a kérdés most már mihamarabb a megoldás stádiumába jut. Az albizottság mindazáltal fentartotta az ügyre vonatkozó régebbi határozatát. A külügyminisztérium költségvetését végül általánoságban és részleteiben is elfogadták.

Az osztrák delegáció hadügyi bizottságában Montecuccoli Rudolf gróf tengerészeti parancsnok magyarázta el az előirányzatban foglaltakat. A megindult vita csak késő délután ért véget. Itt is megemlítjük, hogy Nemece Antal szociáldemokrata a delegáció elnökéhez kérdést fog intézni a magyar közügyes bizottság törvényessége dolgában.

A két delegáció mai munkásságáról a következő részletes bécsi tudósításunk számol be:

I.

A magyar delegáció.

Ma délelőtt 10 órakor tartotta első ülését a magyar delegáció hadügyi albizottsága. Az ülésen, melyen csak az albizottság tagjai vehettek részt, megjelent Lukács László miniszterelnök, báró Hazai Samu honvédelmi miniszter, lovag Auffenberg Móríc közös hadügyminiszter és a hadügyminisztérium több magasrangú tisztviselője. Gróf Zichy Ágost elnökölt.

Az ülés megnyitása után dr. Hegedüs Lóránt előadó terjesztette be jelentését a közös hadügyminisztérium 1912. évi költségvetéséről és egyéb jelentéseiről.

Az előadói jelentés.

A delegáció főkötelessége — ugymond — az, hogy az ellenőrzés lehetősége tekintetéből az egész költségvetést a magyar budgetjog szempontjából megvizsgálja. Ezt a kötelességet még fontosabbá teszi, hogy ez az első költségvetés, amelyet össze kell hasonlítani a véderéformnak a magyar képviselőház által elfogadott pénzügyi tervével. Ebből a szempontból tételenként bizonyítja,

hogy az egyes megszavazandó összegek milyen következményekkel fognak járni a következő években. A rendkívüli hitelekkel különösen felhívja a figyelmet arra, hogy a folytonos átutalások az egyik évről a másik évre, az egyik hitelesoportból a másikba, az összehasonlítást rendkívül megnehezítik és az ellenőrzést bonyolulttá teszik. Bizonyítja, hogy a mostani költésvetés teljesen megfelel az 1912. évi véderőtörvény azon költségtervének, amelyet a képviselőház elfogadott. Mindezen tények azon következtetésre juttatják, hogy a hadügyi költségvetés összeállításának mai rendszere mellett a pénzügyi és alkotmányjogi ellenőrzés évről-évre nehezebbé és bonyolulttá válik és merőben mechanikus alapon darabolatik fel a költségvetés, amelynek szerves összefüggést, egységet kellene mutatni. Indítványozza tehát: mondassék ki, hogy az egyszer megkezdett hiteleknek későbbi részletei ugyanabba a hitelesoportba irányoztassanak elő és a rendkívüli kiadásokból a rendes szükségletbe való áthelyezés nem önkényesen, hanem mindig a tényleges szervezethez megfelelőleg fog történni. Indítványozza továbbá, hogy a hadügyminiszter által a folyó év május és október hó elsejére tervbe vett személyzeti javítások csak a delegáció megszavazása után, november 1-én lépjenek életbe és ezen az alapon az előirányzat 381.000 koronával csökkentessék. Megjegyzni, nem helyesli, hogy néhány tételnél a személyzeti kiadások már előzetesen felemeltettek, bár elismeri, hogy azok többnyire humanitárius szempontból történtek. Végül megállapítja, hogy a közös hadsereg rendes kiadásainak 18.8 millióra rugó növekedésében 11.3 millió voltaképpen nem egyéb, mint a régi zárszámadás alapján összeállított többköltségnek a szanalása.

A hadügyminiszter beszéde.

Auffenberg hadügyminiszter expozéja következett. A legutóbbi delegáció óta — ugymond a miniszter — életbelépett az új véderőtörvény és ezzel a haderő megkapta az alapot a ma súlyos kényszerhelyzetből való kibontakozásra, melyben már évek hosszú sora óta szenved. Ezek az intézkedések nemcsak katonai szempontból jelentenek haladást, hanem a tényleges szolgálati idő rövidítése által a védkötelezettség teljesítésében is lényeges előnyt nyújtanak, noha ezek hatásaiban csak két-három év múlva fognak teljes mértékben érvényesülni. Ezekért a fontos előnyökért nemcsak a hadvezetőség, de bizonyára az egész lakosság is köszönettel adozik a népképviselőnek. Személyi vonatkozású intézkedés csupán annyiban történt, hogy kidolgoztuk az altiszti kar szervezésére vonatkozó javaslatokat. Ezek azonban még nincsenek teljesen befejezve. A közös hadsereg rendes előirányzata 18.2 millió emelkedést tüntet fel. Ideszámítva a haditengerészet folyó szükségleteinek 3.5 millió koronás emelkedését, a közös hadsereg és a haditengerészet 1912. évi normális előirányzata 21.2 millió korona költségtöbbletet eredményez. Mint rendkívüli hitel a közös hadseregnek az új véderőtörvényvel történt fejlesztése alkalmából 1912-re 19 millió korona van előirányozva. Beszámítva még az 1 millió koronát, melyet a haditengerészet vesz igénybe, az előirányzat e részében 20 millió korona összes szükséglet mutatkozik. Ezekkel együtt 41.7 millió korona a kívánt több kiadás, amely szigorúan beilleszkedik abba a pénzügyi programba, amelyet mindkét állam kormányával annak idején 1911-től 1915-ig megállapítottak. A rendkívüli szükséglet legnagyobb részét az új véderőtörvény végrehajtására szánták. A megszavazott létszámemelést főként arra használják fel, hogy a gyalogságnál és a rendes csapatoknál mutatkozó állományhiányt betöltsék és a haditengerészetnek is megadják a szükséges szaporítást. A 19 millió hiteltől 10 millió a reform következtében felmerült egyszeri szükségletre, 5 millió az erődítési szükségletekre fordítandó. Hangsúlyozza, hogy az erődítések terén a szükségesnél szerényebb köteteliséggel lép fel. Ez annál is szembeötlőbb, mert a megfelelő legkisebb tétel, mely a nagy szomszédos államokban ugyane célra szolgál, átlag 30 millió koronára rug. Az önként továbbszolgáló altisztek számának növelése, ugyisintén azok minőségének javítása a rövidített szolgálati idő életbeléptetésével összefüggő legfontosabb intézkedés. A kétévi szolgálat életbeléptetése után a hadsereg még sokkal inkább, mint eddig, iskolához fog hasonlítani. Multhatatlanul szükséges ám, hogy ez iskolában csak igazán beváló altisztek alkalmaztassanak, mert ezek arra lesznek hivatva, hogy mint bár legalsóbbrendű, de azért nagyon is fontos rendeltetéssel bíró tanerők működjenek. Most tehát haladék nélkül hozzá kell fognunk megfelelő hivatásos altiszti kar szervezéséhez. Az 1875. évben alkotott katonai ellátási törvény egyáltalán nem felel meg a mai korszerű fölfogásnak az állam kötelességei felől oly egyének iránt, kik a súlyos katonai szolgálatban megrongált egészségi állapotuk folytán idő előtt kénytelenek a tényleges állományból kilépni. Hasonlóképpen elégtelenek azok az intézkedések, amelyek a legénységi

egyének ellátását szabályozzák. A jelenlegi törvény hiányai annál is inkább érezhetők, mert az utóbbi években az állami és magánellátás minden terén rendkívüli haladás észlelhető. A törvényes határozatoknak újabb való szabályozása tehát sürögösen szükséges. A hadügyi igazgatás a katonai ellátási törvénynek csupán csak részleges újítását amaz okból vette tervébe, mert tekintettel kívánt lenni a két állam pénzügyi helyzetére. Ami magát a *novellaris törvényjavaslatot* illeti, a fősúly a legénységi és a szolgálatban szerencsétlenül járt egyének ellátására van helyezve. E törvényjavaslatot illetően a tárgyalások még nincsenek befejezve. A kérdéstől függetlenül igyekeznünk kell az *agg. keresetképtelen harcászok ellátását is lehetővé tenni*, kik hadjáratokban vettek részt. Ily egyéneknek nyugdíjban való részesítése végett a jelen költségvetésben megfelelő összeg előirányzása javasoltatik. Az illetékes tényezőkkel tárgyalások folynak amaz övezetek nyugdíjainak fölemelése iránt, kiknek férjei 1907 április elseje előtt haláloztak el; a fölemelés ama mértékben tervezetik, amely a főnti időpont után nyugdíjazott övezeteket a katonai övezetek ellátásáról szóló új törvény alapján illeti. Végül hangsúlyozza, hogy a hadügyi igazgatás összes javaslatainál a *legnagyobb takarékoságot tartotta szem előtt*, minél fogva sok szükségletet, mint például erődítési intézkedésekre, gyakorló és löterekekre, mélyen a tulajdonképpeni szükséglet által megszabott határon alul le kellett szállítani.

Heltai Ferenc indítványára az albizottság köszönetét fejezi ki Hegedüs Loránt előadónak előterjesztéséért.

Felszólalások.

Ezután Laszkary Gyula interpellációt intéz a hadügyminiszterhez az ágyukérdésben. Chorin Ferenc ugyanebben a kérdésben kíván felvilágosítást. Miklós Ödön azt kérde, igaz-e a lapok ama híre, hogy a *tábori ágyuk anyaga nem használható és a bronzot ki kell cserélni acéllal*. Gróf Zichy Tivadar szintén a tüzésre nézve kér felvilágosítást, herczeg Windischgractz Lajos pedig a taracktüteket teszi szóvá.

Auffenberg hadügyminiszter mind e kérdésekre hosszabb nyilatkozatban válaszolt, amelyet azonban *bizalmasnak nyilvánít*. Értesülésünk szerint a hadügyminiszter megczáfolta azt a hírt, hogy a tábori tütegek anyagát ki kellene cserélni. A bronz ágyuk anyaga kitűnő és azok teljesen beváltak. Az acél alkalmazása csupán a nehezebb ágyuknál jön tekintetbe.

A bizottság a hadügyminiszter nyilatkozatát *magnyugvással vette tudomásul* és erre az ülés véget ért. A hadügyi költségvetés tárgyalását október 2-án kezdik meg az előadói jelentés és a miniszter beszéde alapján.

A külügyi albizottság.

A külügyi albizottság ma délután 4 órakor Berzeviczy Albert elnöklésével ülést tartott a külügyminisztérium költségvetésének általános tárgyalása czéljából.

Nagy Ferenc előadó pontról-pontra megbeszélvén az exozét, konstatálja, hogy bármily aránylag rövid az az idő, amióta a külügyminiszter felölősségteljes állását elfoglalta, eddigi működése és az általa vallott és követett elvek teljesen megfelelnek azon várakozásnak, amelyet az ő rokonszenves személye (Élénk éljenzs.), gazdag diplomáciai tapasztalatai (Élénk éljenzs.) és kiváló képességei iránt tápláltunk és bizalmunk nézhetünk az ő további külügyi vezetése elé. (Élénk helyeslés és éljenzs.) E bizalomból kifolyólag indítványozza, hogy az 1912. évi költségvetés általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadtassék. (Élénk helyeslés.)

Szüllő Géza szerint nem haladhatunk el a nemzetközi politika oly tünetei előtt, amelyek, ha komoly a hátterük, alkalmasak nálunk általános nyugtalanságot előidézni és haditengerészetünket ismét oly feladatok elé állítani, amelyeknek teljesítése igen nagy, hogy ne mondjam, óriási áldozatokat fognak háritani a nemzet vállaira. Áldozatokat hozni azonban csak a magyar érdekek megvédelmzésével lehet és ne feledje a miniszter azt a nagy igazságot, hogy Ausztria csak akkor erős, ha Magyarország is az.

Sándor János kérde, mivel sem az exozé, sem az előadó előterjesztése nem emlékezik meg róla, hogy mi történt a múlt évi delegáció által a czimer- és jelvénykérdés ügyében a külügyminiszternek adott usztítás tekintetében. Javasolja, hogy az országos bizottság a múlt évi határozatát most is teljes egészében fentartsa. (Élénk helyeslés.)

Lánczy Leó behatóan foglalkozik a Dardanellák kérdésével s óhaját fejezi ki, hogy az Oroszországhoz való viszonyunk mennél barátságosabb legyen s azok a kérdések, amelyekben a két monarchia esetleg ellentétes érdekei egymással szemben állanak, békés és kölcsönös előzékenységgel találjanak megoldást. Ha Oroszország politikája ebben az irányban fog mozogni, akkor remélhető, hogy

egyhamar nem fog Európa politikai napirendjére kerülni a Dardanellák megnyitásának kérdése, amely mireánk nézve elsörendü jelentőséggel bír és valóságos noli me tangere. (Helyeslés.) De ha ebben tévednénk, bizhatunk abban, hogy külügyi kormányzatunk itt feladatának magaslatán fog állani. (Helyeslés.) A költségvetést különben elfogadják.

Gróf Zichy Tivadar szintén a czimer- és jelvénykérdés mielőbbi megoldását sürgeti, úgy a hadsereg, mint a külügyi képviselő terém, még pedig oly módon, hogy ez a megoldás Magyarországnak teljes egyenrangúságát tüntesse ki Ausztria mellett. Kéri, hogy a külföldön lévő magyarok okmányainak hiteles fordítását minél ocsóbban intézzék el konzulatusaink. Végül a magyar kereskedelmi és földmívelésügyi miniszteriumok által kiküldött szaktudósítók ügyére hívja fel a figyelmet. Azt az eszmét veti fel, hogy a szaktudósítók csatolják oda, attachirozzák a konzulatusokhoz, úgy amint ma a katonai attachék vannak a követségekhez. A költségvetést elfogadják. (Élénk helyeslés.)

Nagy Ferenc előadó azt hiszi, hogy az a kívánság, amelyet Sándor János és gróf Zichy Tivadar kifejezésre juttattak, hogy t. i. a delegációnak a múlt évben a czimerkérdésben hozott határozata fentartassék, teljesen méltányos. A másik határozatra nézve, amelyről a felszólalók nem tettek említést és amely arra utasította volt a külügyminisztert, hogy a külügyi szolgálatban alkalmazott magyar állampolgárok létszámáról évenként tegyen jelentést, megjegyzi, hogy annak a határozatnak a külügyminiszter tényleg megfelelt már a múltban és megfelelt a jelenben is. Azt hiszi ugyan, hogy a külügyminiszter a határozat nélkül is eleget tesz az e részben való óhajtatásnak, mind amellet indítványozza, hogy mind a két szóban lévő határozat megismételtesék. (Helyeslés.)

Gróf Zichy Tivadar nem kívánja a szóban lévő határozat megismételését, mert meg van győződve, hogy a miniszter szívesen alkalmazza a magyar jelentéseket, hiszen a szolgálatnak ez nagy hasznára van, de utóvégre nem mehet az országba tisztviselőket verbuválni.

Mint hogy szölasra senki nem jelentkezett, elnök a vitát bezárja.

Lukács László miniszterelnök bizalmas felvilágosításai után gróf Berchtold közös külügyminiszter szintén bizalmas jellegű felvilágosítást ad az előadó és egyes delegátusok által hozzaintézett kérdésekre, különösen az európai hatalmi csoportokról, ezzel kapcsolatban a Földközi-tenger erőviszonyairól, a legutóbbi idők miniszteri találkozásairól, a szőlő által megindított és a Balkánra vonatkozó konverzáczióról. Sándor delegátusnak a czimerkérdés dolgában hozzaintézett kérdésére a miniszter kijelenti, hogy az e ügyben dolgozó bizottság éppen befejezte munkáját és mihelyt a tárgyalások eredménye a mértékadó tényezők hozzájárulását megnyerte, a megfelelő intézkedéseket a maga részéről reszortja körében is meg fogja tenni.

Gróf Wickenburg Márk osztályfőnök néhány felvilágosítása után elnök a tanácskozást befejeztesnek nyilvánítja és mindenekelőtt — miután ennek az albizottság jelentésében kifejezést kell találnia — kijelenti, hogy az albizottság a külügyminiszternek a külügyi viszonyokra vonatkozó előterjesztését tudomásul vette és működése iránt teljes bizalommal viseltetik. (Élénk helyeslés.) Kijelenti továbbá, hogy az albizottság a költségvetést általánosságban elfogadják és annak részletes tárgyalásába óhajtt bocsátkozni. (Élénk helyeslés.)

A vita folyamán felmerült két határozati javaslatra nézve, amelyek közül az egyik a magyar czimer paritásos alkalmazására vonatkozik, a másik pedig a külügyi hivatalokban alkalmazott magyar állampolgárok számának kimutatását ajánlja, az albizottság úgy határoz, hogy mind a két határozati javaslatot fentartja és az országos bizottságnak elfogadásra fogja ajánlani.

Következett a részletes tárgyalás. Több felszólalás után az összes tételket elfogadták s ezzel az ülés véget ért.

A munkarend.

A hadügyi albizottság élelmezési bizottsága holnap délelőtt 10 órakor ülést tart. A magyar delegáció többi albizottsága csak a jövő héten folytatja ismét a tanácskozásokat. Kedden délelőtt 10 órakor a tengerészeti albizottság tart ülést. A legtöbb magyar delegátus, minthogy a tanácskozásokban háromnapos szünet áll be, holnap visszatér Budapestre.

II.

Az osztrák delegáció.

Az osztrák delegáció hadügyi albizottságának mai ülésén mindenekelőtt Schönburg herczeg helyébe, aki lemondott a delegációs tagságáról, báró Glanz delegátust választotta alelnökké,

Dr. Schlegel előadó referált ezután a haditengerészeti költségvetésről.

A tengerészeti költségvetés.

Montecuccoli tengerészeti parancsnok mindenekelőtt megjegyzi, hogy a tárgyalás alatt álló költségvetés normálisnak tekinthető. Az a 3.5 millió koronás emelkedés, amelyet a budget tartalmaz, nem elegendő. A hajókon szolgáló legénység élelmezésére próbaképpen először használták fel csekély mennyiségű fagyasztott argentinai húst, a próbákat tovább folytatják, mert arról is van szó, hogy komoly idők esetére ebben az irányban is szerezzünk tapasztalatokat. Fűtőszerekre szintén nagyobb összeget kellett előirányozni, mert új fűtőanyagként felhalmozott szénkészszeleteken kívül fűtőolajat is használunk, amelyet külföldről kell beszereznünk. Ami a pót és az új építkezéseket illeti, kijelenti, hogy nem sikerült megvalósítani abbéli törekvését, hogy e tételnél is magasabb összegeket irányozzon elő, bár erre nagy szükség volna. Az e czimen megszavazott költségeket most a Radetzky-osztályu hadihajók hátralékos költségeinek törlesztésére fordítják legnagyobb részben. A többi tételekben nem mutatkozik említésre méltó változás. Ami a 67 milliós rendkívüli hiteltel, a tengerészeti parancsnok hangsúlyozza, hogy a hajóépítés általában kedvezően halad. A „Viribus Unitis” teljesen kielégítő módon végezte próbautját. Azok az újsághírek, hogy az építés hibás, teljesen tárgytalanok. Az, hogy a hajó csekély túlterhelés folytán négy centiméterrel mélyebbre süllyedt, mint amennyire eleinte tervezték, ez egyáltalán nem számít. A mélyebbre való lemerülést az okozza, hogy a Skoda-gyár a hármas ágyutornyokat a biztonság növelése czéljából erősebbre méretezte, mint ahogy a tervek előírták. Mielőtt a hajót szolgálatba állítják, a hajógyár költségén újból dokkba viszik, hogy az erőltetett próbautak és gyakorlatok után a hajócsavarokat és a hajótest viz alatti részét szigorúan megvizsgálják és néhány, nem elég szorosan tömítő szegecsot kicséréljenek. A tengerészeti parancsnok ezután a többi épülő hadihajók átvétele és szolgálatba állításának határidejéről tesz közléseket. Ausztria-Magyarország számára oly flottát tart szükségesnek, amely elég erős, hogy a partot megvédelmezze, föltéve, hogy a szükséges flottabázisok is meglesznek. Ausztria-Magyarország ebben az irányban utban van, de sajnos, a czéltől még nagyon távol van. Az összes államok, nagyok és kicsinyek egyaránt, sőt a legkisebbek is, a legáltalánosabb figyelmet fordítják tengerészeti erejük szaporítására. Ez szolgáljon figyelmeztetésül Ausztria-Magyarországnak is, hogy megkezdett uton gyorsabban haladjon. (Helyeslés.)

A vita.

Exner delegátus a tengerészeti parancsnok fejtegetéseit teljes mértékben helyesli.

Nemec (szociáldemokrata) hangsúlyozza, hogy pártja ellene van mindennemű háborumnak és ezért a haditengerészet szaporításának is. Megjegyzi, hogy hajóépítkezésünk csak Németország politikai czéljainak szolgál. Végül határozati javaslatot nyújt be, amelyben felszólítja a kormányt, hogy a genfi konvenczió értelmében lépjen megállapodásra a többi kormányokkal aziránt, hogy a léghajókról ne legyen szabad bombákat dobni az ellenségre.

Sedlak cseh agrárius kérde a tengerészeti parancsnokot, vajjon a haditengerészet számára beszerzett 25 tonna argentinai húst hozzászámítják-e az erre nézve a két kormány közt megállapított kvótához.

Schuhmayer szociáldemokrata a tengerészeti költségek óriási megnövekedését panaszolja és kötelező nyilatkozatot kér az iránt, vajjon a tengerészeti parancsnokság hajlandó-e 1920-ig megmaradni programja mellett, vagy pedig újból tul akarja-e lépni azt?

Ansorge delegátus után Kozlowski delegátus az 1911-ben elfogadott flottaprogram betartását követeli és hangsúlyozza, hogy támadóflotta építéséről szó sem lehet. Ellenzi, hogy a haditengerészetet argentinai hussal élelmezék.

Az ülést ezután félbeszakították és délután 4 órakor folytatják.

A délutáni ülés.

A délutáni ülésben Latour szerint szükséges volna a következő delegációs ülésszakot oly időben tartani, hogy a jövő évi költségvetés még az idén legyen megvitatható. Felvilágosítást kér a tengerészeti parancsnoktól arra nézve, vajjon az utolsóelőtti delegációs ülésszakban közzölt azon programjához, mely 1915-ig 16 csatahajót vett tervébe és három csatahajót és három cirkálót kívánt építeni, ragaszkodik-e még és minő dispoziciók vannak e ügyben. Reméli, hogy flottaterv fog készülni. Figyelmeztet a közgazdasági hátrányokra, amelyet a hajóépítés tulhosszu szüneteltetése maga után vonna. Végül arra kéri a tenger-

részeti parancsnokot, hogy a régi osztrák-magyar tengerészeti zászlót, hacsak lehet óvja meg a megváltoztatástól, mert ez a külföldön rossz benyomást tenne.

Guggenberg (keresztényszocialista) 16 csatahajóból álló flottát Ausztria-Magyarországnak eleendőnek tart.

Skarbek (langyel) kérdést intéz a tengerészeti parancsnokhoz, minő százalékkal részesedett az osztrák, a magyar és a külföldi ipar a Dreadnoughtok szállításában.

Montecuccoli tengerészeti parancsnok az összes kérdésekre kimerítő felvilágosítást ad.

Dr. Schlegel előadó zárószavai után a bizottság elfogadja a tengerészeti költségvetést (a rendes és rendkívüli kiadásokat.) A vita folyamán indítványozott határozati javaslatokat elfogadják, mire az ülés véget ért.

A legközelebbi ülés hétfőn, szeptember 30-án délután 3 órakor lesz. Napirend a hadügyi költségvetés ordináriuma.

Kérdés a magyar delegációról.

Nemec szocialdemokrata delegátus Dobering delegációs elnökhöz intézendő kérdésében fel fogja vetni azt a kérdést, vajjon a magyar delegáció, tekintettel a magyar delegátusok megválasztásának páratlanul botránnyos körülményeire, olyannak tekinthető-e, amely megfelel a törvényes követelményeknek. Az interpelláló továbbá a magyar delegáció alkotmányosságát abból a szempontból is kifogásolni fogja, mert Horvátországnak a delegációjában nincsen törvényes lépviselete. Egyébként Spincsics képviselő is interpelláció tárgyává fogja tenni a horvát delegátusok hiányát, miáltal csonka delegáció állott elő.

Berchtold beszéde és a Balkán.

— A folytatásiágos béketárgyalások. — A béke felé. — Az expozé mögül. — Belső bajok. — Háborus hírek. —

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, szeptember 25.

A török-olasz háború s az ezzel kapcsolatos események osztozni kénytelenek az eddig feléjük koncentrált érdeklődésben Berchtold gróf külügyminiszter expozéjával, amely egész Európában jelentőségeltjes benyomásokat és élénk visszhangot keltett. Az egyes balkánállamokból érkező hírek tartalma minden politikusan komoly benyomást kelt és az a moraj, amely a balkán darázsészekből kiindulva, mire az európai diplomácia füléhez érkezik, duruzslása halkul, valójában csataordítása olyan nemzeti kívánságoktól megrészegült fajoknak, kiket éppen idejére intett le az orosz, francia és angol diplomácia. Figyelmeztették őket arra, hogy ne bocsátkozzanak kalandos vállalkozásba, minthogy egy Törökországtól kieroszakolt háború semmiesetre sem jelentené az izgága országok területnagyságát. Ebből az izenetből világosan kitűnik, hogy legalább is ez a három hatalom hallani sem akar Törökország területi csorbitásáról. Lehet azonban, hogy Bulgáriának izenték, hogy a monarchia értsen róla. S így a tengeri hármasszövetség indirekte adja tudtára a monarchiának, hogy Albánia ezidészerint nem kapható meg.

A török-olasz békéről néhány táviratunk azt jelenti, hogy a tárgyalások nem szakadtak meg, csak szünetelnek. Viszont a Berl. Tageblatt római levelezője megbízható forrásból értesül, hogy San Giuliano olasz külügyminiszter már unja a béketárgyalások huza-vonáját és a legjobban szeretné abban hagyni a tárgyalásokat. San Giuliano szerint az olaszok eddig csak az arabok ellen viseltek háborút, de ha Törökország vonakodik Olaszország követeléseinek eleget tenni, akkor a háború élet egyenesen Törökország felé fordítják, mert ezt az egy év óta tartó háborút tovább elnyújtani nem áll Olaszország érdekében.

Mai távirataink:

Az expozé mögül.

Bécs, szeptember 25. Azok a szokatlanul komor hangú nyilatkozatok, melyekkel gróf Berchtold közös külügyminiszter a magyar delegáció külügyi vitáját bevezette, diplomáciai és politikai körökben nagy feltűnést de

együttal elismerést keltenek. A Neue Freie Presse mai száma megszólaltat több delegátust, akik mind elismeréssel nyilatkoznak arról, hogy a külügyminiszter teljes őszinteséggel szólott a veszedelmes balkáni helyzetről. Tény az, hogy ma is fenyegetnek még azok a veszedelmek, melyek két héttel ezelőtt majdnem egy nagy balkáni háborút idéztek elő.

Csak kevesen tudják, hogy a külügyminiszter beszéde főképpen a két hét előtti eseményeknek hatása alatt hangzott el. Akkor történt, hogy — bár hivatalosan tagadták — Ferdinánd bolgár király két leányával együtt Bécsbe utazott. A király itt egész nap tanácskozásokat folytatott, majd leányait Bécsben hagyta, ő maga pedig azonnal visszautazott Szófiába. A bolgár háborus párt, mindent elkövetett, hogy a kormány megizenje a háborút Törökországnak és Ferdinánd király éppen azért volt Bécsben, hogy itt utmutatást és tanácsot kérjen. Ebben az időben Pétervárot is az volt a hangulat, hogy a balkáni kérdést békés uton nem lehet megoldani. A bécsi diplomácia ezzel szemben azt a tanácsot adta a bolgár királynak, hogy a meddig csak lehet, továbbra is tartson ki a béke politikája mellett.

Szerencsére az utolsó pillanatban Pétervárot is az a felfogás került felül, hogy nem szabad háborúra engedni a dolgot és a szófiai orosz követ is ebben az irányban interveniált. Csak a bécsi és a pétervári befolyásnak volt köszönhető, hogy a bolgár-török háború két héttel ezelőtt ki nem tört. A helyzet azonban, ha némileg enyhült is, még ma is veszélyes és ez a magyarázata annak, hogy tegnap a külügyminiszter is nyíltan elismerte a Balkánon fenyegető veszedelmeket.

A béke felé

Konstantinápoly, szeptember 25. A „Neue A Neue Freie Presse” itteni levelezője beszélt egy török miniszterrel, aki a tárgyalások végleges megszakadásáról szóló híreket megczáfolta. A megbízottak csakis ideiglenesen szüntették meg a tárgyalásokat, hogy újabb utasításokat kérjenek kormányuktól. Az ellentétet az okozza, hogy a török megbízottak nem akarják átengedni Olaszországnak a partvidék két állomását, amelyeknek okkupációjára nézve nincs határozott bizonyíték. Törökország azon az állásponton van, hogy ez a két helység nem tartozik Tripoliszhoz és Olaszország nem is foglalta el.

Róma, szeptember 25. Itteni diplomáciai körökben azt hangoztatják, hogy a tárgyalások nem szakadtak meg, csupán szünet állott be, mert az olasz megbízottak a szuverenitás kérdésében új utasításokat kérnek a kormánytól.

Róma, szeptember 25. Ouchyból jelentik mai kelettel: A béketárgyalások kritikus pontra értek és a döntés nem fog sokáig késni. A mostani stádiumban kiszámíthatatlan, hogy milyen lesz a fordulat.

Róma, szeptember 25. A Stefani-ügynökség a *Matin* egy jelentésével szemben kijelenti, hogy az olasz kormány egyáltalában nem szándékozik a törvénynyé vált annexió dekrétumtól eltérni, amelyik Tripoliszt és Kirenaikát Olaszország teljes és csorbitatlan szuverenitása alá helyezte.

Háborus hírek.

Berlin, szeptember 25. Szófiából jelentik a Vossische Zeitungnak: Tegnap késő este hírek érkeztek arról, hogy Batak határállomás közelében véres összeütközés volt bolgár és török katonák közt. A szomszéd falvakból milícia ment a határkordon megerősítése végett.

Szófia, szeptember 25. A sumlai hadgyakorlatra behívott tartalékosokat ma hazabocsátották, mert behívásuk külföldön háborus aggodalomra adott okot.

Páris, szeptember 25. A Havas-ügynökség jelenti Perpignanból, hogy a 24. gyarmati gyalogezred egyik zászlóalja parancsot kapott, hogy Toulonba induljon és ott álljon készen Krétába vagy Számoszba való indulásra.

Pétervár, szeptember 25. A Birsevija Vjedomostinak jelenti tudósítója a Balkánról, hogy a közhangulatról ítélve, a háború kitörése október közepére várható.

Belgrád, szeptember 25. Oroszország, Anglia és Franciaország követei Belgrádban

és Szófiában demarche-ot nyújtottak, amelyikben kijelentik, hogy egy Törökországgal való háborúnak nem lehetne területhódító eredménye.

Berlin, szeptember 25. A „Morgenpost” értesülése szerint Anglia átvette a protektorátust Arábiának Adentől Moccáig terjedő partvidéke fölött.

Pétervár, szeptember 25. A poltavai kormányzóban foglalkoztatott szerb és bolgár mezőgazdasági munkásokat konzuljaik fölszólították, hogy tiz napon belül Belgrádba, illetőleg Szófiába menjenek.

Belgrád, szeptember 25. A szerb kormány a szerb nemzeti banknak az állami készletekből 4 1/2 millió dinár előleget adott, hogy a pénzforgalomban beállott zavar által előidézett nyugtalanságot megszüntesse.

Belgrád, szeptember 25. A „Szamou Prava” kormánypárti lap sajnálatának ad kifejezést a szerb készlet visszatartásáról Törökországban és azt várja, hogy a porta ezen készletek kiadása által jóvá fogja tenni a török hatóságoknak ellenégeskedésekkel határos eljárását.

Belső hajók.

Szalóniki, szeptember 25. A nagyvezér fölhatalmazta Ibrahim basát, hogy az Üszkübben elégett templom újjáépítésére és a beranai megrongált kolostor helyreállítására szánt 2000 fontot az egyházi hatóságnak kifizethesse.

Szalóniki szeptember 25. A kormány elrendelte, hogy azok a katonák, földmivesek és más emberek, akik bombák eltávolítása által merényletet akadályoznak meg vagy merényletre való készülődéseket árulnak el, jutalmat kapjanak. A rendőrség Perlepe közelében elfogott egy bolgár molnárt, akit azzal gyanúsítanak, hogy része volt a Perlepe városban tegnap elkövetett merényletben, mert egy gardáttan ösvér, a merénylet színhelyéről egyenesen az ő istállójába ment.

Szófia, szeptember 25. Ma új határimozdénstól érkezett hír, mely tegnapelőtt Haman Banar örháznál történt törökök megakarták akadályozni a bolgárokat abban, hogy az állítólag vitás területen őrségüket járassák, mire puskatüzelés indult meg. Részletek hiányzanak.

Konstantinápoly, szeptember 25. Autentikus értesülések szerint a drinápolyi, szalóniki, monasztiri és koszovói kerületekben az összes redifek, valamint 12 hadosztály fognak résztvenni a hadgyakorlatokon, amelyeknek nagy jelentőséget tulajdonítanak.

Konstantinápoly, szeptember 25. Resid basa kereskedelmi miniszter, volt bécsi nagykövet tegnap este Bécsbe utazott.

Egy volt nagyvezér nyilatkozata.

Konstantinápoly, szeptember 25. Husszein Hilmi basa volt nagyvezér nyilatkozatot tesz közre, amelyben kereken megczáfolja azokat a híreszteléseket, hogy az a látogatás, amelyet vasárnap tett a nagyvezérnél, akár a béke kérdésének, akár más kérdésnek szolt. Épp ily valótlan az a hír is, hogy békeközvetítéssel van megbizva.

A tripoliszi harcztérről.

Konstantinápoly, szeptember 25. A hadgyügyminiszter távirati jelentést közöl a f. hó 21-én Tripolisznál történt ütközetekről. Az első olasz hadoszlop, mely három gyalogezredből, egy lovas- ezredből és öt ágyútegeből állott, a hadihajóktól támogatva, Szidi Bilal dombot a Szjad oázisban megtámadta, de kénytelen volt visszavonulni úgy, hogy csak Szidi Bilal tudta megtartani és 600 halottja volt. Azonkívül egy hadnagyot és egy katonát elfogtunk. Egy másik hadoszlop Samsur oázisban ostromot intézett a Mamur domb ellen, de ez is a törökök és arabok heves ellentámadása folytán kénytelen volt elhagyni a halmot és visszahagyni egy üteget, mely előbb harcztéptelené vált. Az olaszok azonban nemsokára visszajöttek és sikerült nekik visszahódítani ágyúikat. Estefelé újra el kellett hagyniok a dombot, mire Gergaresben és Abdul Semilbe vonultak vissza. Ezen hadoszlopnak körülbelül 500 halottja volt, egy katonát foglyul ejtettünk. Csapatainknak az első küzdelemben száz halottjuk és sebesültjük, a második küzdelemben 200 halottjuk és 250 sebesültjük volt, köztük egy tiszt és két sejk.

KÜLFÖLD.

Kína Oroszország és Anglia ellen. Pekingből jelentik, hogy Liangmenguang, az új külügyminiszter és Juansikai elnök elhatározta, hogy energikus lépéseket tesznek Mongolországot és Tibetet illetően. A kormány a következőket javasolja: Pétervárot leghatározottabban tiltakoznak egy orosz hadosztálynak Mongolországba való elengedése bevonulása ellen. A határállomásokat jelentősen megerősítik és Mandzsuria kormányzóit utasítják, hogy pontosan állapítsák meg a Mandzsuriában levő orosz csapatok számát s az összes ott levő fegyverek és lőszer mennyiségét. Timet a Burma határait illtőleg a legerősebb tiltakozást jelentik be Angliával szemben és követelik, hogy az indiai alkirály rendelje vissza az ott levő fegyveres haderőt. — Charbinből jelentik: Az orosz rendőrség elfogott egy fegyverszállítmányt, amelyet 54 kínai lovaskatonára kísért Kuangcsenzéből Suichuafuba. A fegyvereket beszállították a tüzértárhoz, a kínai katonákat pedig lefegyverezték és elküldték a taotájhoz.

A tengeri hármasszövetség. Kopenhágában a napokban, nem egyidejűleg, de rövid egymásutánban meg fog jelenni egy orosz és egy angol hajóraj. E két látogatás iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg, mert első tüntető dokumentálása a francia-orosz-angol tengeri hármasszövetség létrejöttének. A francia lapok cikkekkel irnak a találkozásról. A „Temps“ vezércikkben foglalkozik az ügygel s azt írja, hogy nem offenzív jellegű a találkozás, s hogy nincs politikai háttere. De a jelenlegi viszonyok közt az utóbbi idők politikai eseményeinek jelenségei s képét adják a legutóbbi napok diplomáciai tárgyalásainak. A fegyveres hatalom mindenben a politikai események intését követi. Az orosz és angol hajórajnak az északi vizeken való megjelenése ugyanezt jelenti. Saszanov orosz külügyminiszter balmorali látogatása után be kellett következnie ennek a flotta-demonstrációnak is.

A francia tisztikar átszervezése. Párisból jelentik: Humbert szenátor a „Journal“-ban bírálatot mond a legutóbbi francia nagygyakorlat egyes mozzanatairól. Elismeri, hogy a legénység és az alantasztek magatartása kitünő, de baj az, hogy a hadsereg élén — mint mondja — *alkalmatlan és elhasznált tisztek* állanak. Az a tábornok, aki az egyik sereget vezényelte s az a tábornok, akire a legfőbb döntés volt bízva, mindkettő már oly elagott, hogy át kellene menniök a tartalékba. A 9. és 11. hadtestben is két olyan hadosztályparancsnok van, akik közül az egyiknek még csak fél éve, a másiknak pedig csak két hónapja hiányzik a korhatártól. Ha a jövő tavaszon háborunk lenne, akkor ez a négy tábornok volna hivatva, hogy néhány ezredet vezényeljen. Nem őket hanem már az utódjaikat kellett volna kipróbálni a vezetésben. 1912. február 16-ika óta van egy törvény, melynek alapján a hadügyminiszternek joga van az alkalmatlan tábornokot menesztetni. Miért nem él e jogával? Amikor a javaslatot tárgyalták, a szenátusban azzal érveltek az elfogadása mellett, hogy ennek révén husz hadosztály- és dandárparancsnokot kell menesztetni, akik háboru esetén alkalmatlanok volnának a vezetésre. E tábornokok közül a legtöbbben még ma is csapataink élén állanak. A hadosztályparancsnokok átlagos életkora 61 év, a dandárparancsnokoké 57 év.

Hódítás mozzival és orfeummal. Párisból jelentik: A „Matin“ egy cikkben Lyautey tábornok, marokkói fővezérségeivel foglalkozik és elmondja, hogy a főparancsnoknak jelenleg 50.000 ember áll rendelkezésére, akik közül 40.000 Marokkó nyugati és északi részén, 10.000 pedig az algéri határon és a Muluja mentén van elhelyezve. Rabat, Meknes, Fez és Marakes városokba állandó helyőrséget rendelt Lyautey tábornok és a rendelkezési állományban csak 15 zászlóalj gyalogságot tartott meg, amelyből repülőosztályokat szervezhet, ha erre bármikor szükség mutatkozik. Az anyaországtól legfeljebb 10.000 katonát fog még kérni és azt hiszi, hogy a 60.000 főnyi haderővel féken tudja tartani az egész gyarmatot. A maghzen csapatait nem akarja éppen felosztatni, de mostani önállóságukat sem akarja nekik meghagyni. Olyan kivezető utat talált, amely ezeket a katonákat a francia érdekekre veszélytelenekké fogja tenni, sőt egyenesen meg fogja erősíteni a marokkói francia haderőt. Ugyanis olyan módon fogja szervezni a marokkói hadsereget, hogy minden zászlóaljba 3 század francia és egy század benszüllött katonaságot oszt be. A „Matin“ azután érdekes képet ad a marokkói új viszonyokról és különösen a lázas spekulációról amelyik most Rabat-

ban észlelhető. Számos kávéház, vendéglő, divatüzlet, mozi és variété nyílt itt, sőt játékbank is van már a nagy számmal odaseregülő idegenek és benszüllöttek szórakoztatására. Öt kilométer kerületben 40—50 frankon alul már sehol sem kapható a telkek négyszögmérterje. Ezt a rohamos fejlődést pedig az a körülmény indította meg hogy Lyautey tábornok Rabatot szemelte ki székhelyül. Igen nagy Rabatban a lakásszükség és különösen a most letelepedő hivatalnokoktól kérnek óriási lakbérek. Egy ötszobás lakás 10.000 frankba kerül.

EGYHÁZAK.

— (Zoványi Jenő sorsa.) A vallási türelmetlenségnek volt áldozata Zoványi Jenő sárospataki teológiai tanár. Kálvinnól irt egy értekezést, a mely református tanártársai meggyőződésével nem egyezett meg. Feljelentették illetékes egyházi hatóságánál és három fokon hozott ítélettel megfosztották állásától. Így került Budapestre a fővároshoz leváltárosnak, de ügyét nem hagyta annyiban és perújítással újabb ítéletet provokált, amely rehabilitálta és felmentette azzal, hogy tanári székét újra elfoglalhatja. Zoványi erre a nyáron itt hagyta a fővárosi állását, újra Sárospatakra akart menni, de kiderült, hogy állását már betöltötték. Zoványi ragaszkodott jogához, hogy Sárospatakon legyen tanár, megindította eziránt az eljárást, de azt a feletet kapta, hogy sajnálják, de nem tehetnek semmit, várja meg, míg a debreczeni egyetem meg lesz, ottan megkapja majd az egyik teológiai tisztséket és ezzel kielégítik ambícióját. Zoványi erről nem akar hallani, ő sárospataki állását követeli, mert most már látni véli, hogy nem „tévés tanai“ miatt, hanem személyi okokból üldözték ki állásából. Hetek óta tartanak Sárospatakon a tárgyalások és a sárospatakiak annál könnyebben fogták a dolgot, mert azt hitték, hogy Zoványi csak daczból és önértetből követeli vissza állását, mert hiszen itt Budapesten kinevezett tisztségviselője a fővárosi levéltárnak. Ma azonban ennek az érvnek is vége. Dr. Bárczy polgármester ugyanis ma délelőtt betöltötte Zoványi Jenő állását. Érdekes embert nevezett ki a helyére: dr. Kassovitz Tivadar Brunó katolikus papot, aki a „Szellemi áramlatok a reformáció idején a XVI. században“ című művével kérte az egyetemen történelemből való magántanári habilitálását. Nem kapta meg, mert a tanároknak az a kifogásuk ellen, hogy — jezsuita volt. Most fővárosi tisztségviselő az egykori jezsuita.

— (A dunántúli ref. egyházkerület közgyűlése.) Pápáról jelentik: A dunántúli református egyházkerület ma délelőtt kezdte meg Pápán a főiskola dísztermében *ősz* közgyűlést dr. Antal Gábor püspök és gróf Tisza István főgondnok elnöklése mellett. A gyűlésre szokatlanul nagyszámban érkeztek meg a kerület képviselői és az érdeklődő közönség. A különös érdeklődés gróf Tisza István főgondnok jelenlétének szült. A közgyűlést Antal Gábor püspök, egyházi elnök imája vezette be, aki megemlékezett a kerület világi vezérének a gondviselés által való megtartásáról. Az ima elhangzása után gróf Tisza István világi elnök állott fel szóléra. Beszédében kiemelte, hogy az utolsó közgyűlés óta lefolyt idő alatt semmi olyan esemény nem adta elő magát, amely a magyar református egyházat bármilyen tekintetben sértette vagy veszélyeztette volna, ami nagyobb hullámokat vert volna fel az egyházi életben. Majd megemlékezett a lelkesek és a felekezeti tanítók fizetésrendezésének kérdéséről. Jogosultnak tartja ez ezirányú követeléseket, főleg jogosultnak tartja, hogy a felekezeti tanítók fizetése az állami tanítókéval egyenlősítessék.

— Ki kell elégiteni azt az igényt, — mondotta — amit az állami tanítók táplálnak s egyúttal el kell enyészíteni azt a különbözetet, ami az állami és felekezeti tanítók fizetése között van. Az idei költségvetésben egy nagy összeg, gondolom 12 millió van felvéve a tanítók fizetésrendezésére. Ebben részesülni fognak az állami és felekezeti tanítók, tehát lényegesen fog javulni a felekezeti tanítók sorsa is. Elismerem, nem helyes, hogy megmaradt közöttük a különbség, de hisz az életben soha semmiféle társadalmi osztály sem érheti el minden vágyát egyszerre. Végül kéri a tanító-ságot, hogy ne hallgasson álprófétákra, akik arra akarják rábírní, hogy kötelességét megszegje.

— Higgye el a tanítói kar — mondotta —, hogy azok a legnagyobb ellenségei, kik le akarják téríteni a kötelességteljesítés útjáról. Itt a mult-

ban össze volt forrva a református tanítói kar a református egyház és a magyar nemzet minden törekvéseivel és vajjon kárát vallotta-e ennek a szövetségnek, ennek a munkatársi viszonyoknak és vajjon a régi időkben ahhoz képest, hogy a népneveléssel más társadalmi rétegek és más felekezetek is foglalkoztak, nem volt-e anyagilag és emberileg tekintélyesebb helyzetben a mi egyházunk kebelében, mint valamely más egyházban. Erkölcsei tökélye ez, de egyúttal anyagi tökélye is rájuk nézve.

— (A Kálvin-Szövetség) III. rendes közgyűlést október hó 1-én (kedden) délután 6 órakor tartja a budapesti ref. főgimnázium dísztermében (IX., Lónyay-utca 4c. II. em.) A közgyűlés tárgysorozata: 1. Ima. 2. Elnöki megnyitó. 3. Titkári jelentés. Előadja: dr. pálóczy Horváth Zoltán ügyvezető titkár. 4. Az 1911. évi számadások és a felmentés feletti határozat. 5. Az 1912. évi költségvetés megállapítása. 6. Tiszteletbeli elnökök választása. 7. A választmány megújítása és tisztségviselői választása. 8. Indítványok. Az erdélyi Kálvin-Szövetség ez évi közgyűlést Szilágysomlyón október hó 12-én tartja; a közgyűlésre vonatkozólag felvilágosítással szolgál Tóthfalusi József marosvásárhelyi lelkész, elszállásolásra nézve pedig Zsigmond Károly szilágysomlyói lelkészhez kell fordulni. Vegyünk részt mennél többen!

TÁVIRATOK.

A perzsa zavarok.

Tebris, szeptember 25. Fidarov tábornok jelenti, hogy a sachsennek felhagytak az ellentállással és kiszolgáltatták fegyvereiket. Urmiában szaporodnak a kurdok rablótámadásai. Choj és Dilman között a távirót elvették. Két karavánt és a perzsa postát kifosztották.

Tebriz, szeptember 25. A városi lakosok képviselői az orosz főkonzulnak közös kérvényt nyújtottak át, melyben az *előbbi sah visszahívását kéri a perzsa trónra.* A lakosság reméli, hogy Mohamed Ali az orosz és angol kormányok támogatásával az országban ismét helyre fogja állítani a békét és a rendet. Ideérkezett jelentések szerint Salar ed Dauleh és Zar Mohamed bevették Sinnát, a perzsa Kurdistan főhelyét.

A spanyol vasutasok sztrájkja.

Cerbere, szeptember 25. A katalóniai vasutasok szindikátusának vezetősége elrendelte a sztrájkot az összes vasutvonalakon.

Port-Bou, szeptember 25. A vasutasok sztrájkja ma éjjelkor kezdődik a Barcelona-Port Bou közti vonalon. A sztrájkrendeletet a párisi gyorsvonathoz csatlakozó spanyol gyorsvonat viszi meg. A mozdonyvezetők minden pályaudvaron a szolidaritás jeléül a fekete zászlót fogják kitűzni.

Madrid, szeptember 25. A katalóniai vasutasok éjjelkor sztrájkba léptek.

Cerbere, szeptember 25. Mint Barcelonából jelentik, a katalóniai vasutasok sztrájkja általános. A forgalom szünetel. Néhány rombolás is történt. Műszaki csapatok igyekeznek a forgalmat legalább részben föntartani.

UJDONSÁGOK.

NAPIREND: Naptár, Csütörtök, szeptember 26. — Róm. kath.: Jusztina vt. — Prot.: Jusztina. — Görög-orosz: szeptember 13. Felt. temp. a. — Zsidó: Tisri 16. — A nap kel reggel 5 óra 53 perczkor, nyugszik este 5 óra 49 perczkor. — A hold kel délután 5 óra 56 perczkor, nyugszik reggel 5 óra 32 perczkor.

A miniszterelnök mint belügyminiszter fogad a belügyminisztériumban délután 5 órakor.

Az igazságügyminiszter fogad délelőtt 12 órakor.

A honvédelmi miniszter fogad délelőtt 10 órakor.

A kereskedelemügyi államtitkár fogad délelőtt 12—2 óráig.

Japánkiállítás a Teréz-körút 7. szám alatt lévő földszinti termekben. Nyitva egész nap. Belépődíj nincsen. — Petőfi-ház (Bajza-utca 21.) Nyitva 10—2-ig. Belépődíj 40 fillér.

Nyitvalelő múzeumok: Nemzeti Múzeum állattára 9—2-ig. — Erzsébet Múzeum 9—4-ig. — Ernst Múzeum (Nagymező-utca 8.) 9—6-ig. — Földtani Múzeum 10—1-ig. — Iparművészeti Múzeum 9—1-ig. — Mezőgazdasági Múzeum 10—1-ig. — Ráth Múzeum 10—4-ig. — Széchenyi Múzeum 10—12-ig. — Tanszermúzeum 9—1-ig.

Nyitvalelő könyvtárak: Akadémiai Könyvtár 3—7 óráig. — Egyetemi Könyvtár 9—6-ig. — Fővárosi Könyvtár 9—2-ig. — Iparművészeti Múzeum Könyvtára 9—12-ig és 6—8-ig. — Kereskedelmi Múzeum Könyvtára 9—2-ig. — Nemzeti Múzeum Könyvtára 9—4-ig. — Pedagógiai Könyvtár 9—7-ig. — Statisztikai Könyvtár 10—1-ig. — Földtani Intézet Könyvtára 4—6-ig.

PéNZ Ö FELSÉGE.

* * *

Az élet minduntalan új, meg új jelenségeket produkál, amelyek a gondolkozó elméket meg-megállítják és tünődésre késztetik. De amikor jól szemügyre vesszük ezeket a jelenségeket, látjuk, hogy azok bizony mind régiak, kopottak és penészesek. Csak a formák újak, amelyekben jelentkeznek. És néha meglepő s új a milieu is, amelyekbe beilleszkednek.

Ilyen jelenségek közé tartoznak azok, amelyeket a PéNZ Ö FELSÉGE vet fölszínre. Olyan régiak, talán, mint az az idő, amelyben először felismerték a pénz értékét és iszonyu, végzetes, kárhozatos, vagy üdvös, de mindenkor teremtő, vagy romboló erejét. A hajsz a pénz után szétválasztotta az együvé tartozó, vagy tartozandó elemeket és sokszor egyesítette a külön utakon járókat. A pénz teremtett civilizációt és haladást; a pénz döntött romba régi előítéleteket és teremtett újat. Utjában, amelyen végighaladt, miközben egyik kézből a másikba vándorolt, csodákat hagyott hátra: gépeket, újításokat, palotákat, börtönöket. A pénz teremtett erényeseket és bűnösöket, hatalmasokat és nyomorultakat. Hol az a hatalom, mely egyenrangú lehetne PéNZ Ö FELSÉGEVEL?...

Most szomorú és gyászos jelenséget produkált megint a pénz. Elválasztott egymástól egy apát a leányától és megfordítva: a leányt az apjától. Nem állítjuk, hogy ez új jelenség. Ezer, meg ezer hasonló dolog megy végbe a nép milliói között; megszámlálhatlan testvér-, hitves- és apagyilkosság történt már a pénz miatt. A világ rá sem hederített és forgott tovább az ő keserű levében s a társadalom haladt a maga útján. PéNZ MIATT történt, tehát a világ rendben valósnak, vagy legalább is érthetőnek találta és legfőképpen a törvényszékek gazdagodtak egy-egy aktával, a börtönök egy lakóval, a hóhérok egy munkával.

A mostani eset valamivel kimagaslik a többi közül, de nem motivumainál, hanem a milieujénél fogva. Azok, akik homloktérben állnak, a legmagasabb rendhez tartoznak s szereplők éntkeznek királyi hercegekkel. De ez nem változtat a dolgon és azon a tényen, hogy az eset végtelenül szomorú és deprimáló és valahogy, szinte észrevétlenül belefut az, amit közönséges és polgári értelemben morálnak neveznek.

A gróf Harnocourth és leánya esete ez. Apa és leánya pörben állnak egymással. A pör részleteiről lapunk más helyén szólunk. Itt csak azt regisztráljuk, hogy ami becsülete volt apának és leányának, azt mind rendre leszédtek egymásról. Apa is, lánya is igyekezett annyi szennyest halmozni egymásra, amennyinek a tizedrésze is elegendő volna, hogy polgári családok körében előforduló hasonló dolgok megbotránkozást okoznának.

S miután ilyképpen egymásról a keresztvizet leszédtek nem hagyva egymás becsületén egy porcika épet sem, szépen kiegyeztek. A pénz szétválasztotta és megint kiegyeztette őket. Elmondhatták egymásról, hogy mindent tönkre akartak tenni, ami külön-külön becses volt előttük, de legalább a pénz megmaradt.

A nyomorúsággal és inséggel küzdőket talán vigasztalja a tudat, hogy nemcsak a mélységben viaskodnak becsület árán is a pénzért, hanem a magasságokban. Gyászos vigasz. De ha jól meggondoljuk, mégis csak az és ez is valami. (t.)

— Az Egyetértés jubileumi emlékalbuma. Az Egyetértés, amely negyvenhét évfolyamán keresztül a magyar nemzeti állam szószólója volt, örökemlékü vezérünk, a halhatatlan Kossuth Lajos szellemében, fennállásának közel félszázados évfordulójára csodaszép albummal lepi meg olvasóit. Ez az emlékalbum tükröz le a mai irodalomnak és művészetnek. Mert benne lesz a világ ma élő minden művészenek és művésznőjének, írójának, festőjének,

szobrászának, színpadi nagyságának arczépe, még pedig mindegyiknek autogrammos ajánlásával. Lesznek azonkívül az emlékalbumban színes műmellékletek és zeneműmellékletek a világ legnagyobb élő mestereitől. Az album bolti ára 60 korona. A gyönyörű albumot összes előfizetőinknek teljesen ingyen küldjük. Az album első lapján az illető előfizető neve lesz benyomtatva.

— Cuvaj bán intézkedik. Zimonyból jelentik: Ismertettük annak idején, hogy a zimonyi horvát olvasókört, amely Krapac püspök bérmutja alkalmával tüntetések rendezett, ami miatt becsukták. A horvát kormány most újból engedélyt adott az olvasókörnek további működésre, nehogy azonban az olvasókör kritizáljon Cuvaj horvát bán az olvasókörre nézve dr. Vukovics zimonyi rendőrfőnököt kir. biztossá rendelte ki, hogy az olvasókörre felügyeljen.

— A régensherceg állapota. Münchenből táviratozzák: A Korrespondenz Hoffmann Berchtsgadenből, ahol jelenleg az udvar tartózkodik, jelenti: *Luitpold* regens-herceg állapotáról az utolsó napokban oly különböző hírek keringtek, amelyek alkalmat adnak a következő orvosi jelentés közlésére: *Az aggság jelei* a régensnél az utolsó hónapokban nagyobb mértékben mutatkoztak. Közérzése ennélfogva ingadozóknak van álvette, amelyek nagyobb kiméltre készítetik a régenset. Komoly aggodalomra azonban nincs ok. A régens délelőtt elintézi kormányzási dolgait, naponta délelőtt és délután egy-két óráig nagyobb kocsiúrat vezet, de tartózkodnia kell, hogy nagyobb ebédekben résztvegyen. Aláírva: Angerer dr. Sastner.

— A király és a büszkémihályi csodaórá. Wiesner Salamon büszkémihályi órák valami csodaórát komponált, amely az időt nem ütessel jelzi, hanem tiszta és érthető hangon kimondja, hogy öt óra, hat óra stb. A feltaláló szabadalmaztatni óhajtottá óráját, de nem volt hozzá pénze. Gondolt egy nagyot és kérvényt írt a királyhoz, mellékelve egy beszélő-órát, arra kérte a felségét, hogy küldjön neki pár száz koronát segély gyanánt, hogy abból a szabadalom költségeit fedezhesse. A felségkérvény, mint Nyiregyházaól jelentik, most leérkezett a kabinetirodától Szabolcsvármegye alispánjához minden megjegyzés nélkül.

— Napoleon Murat herceg halála. Párisból jelentik, hogy ott operáció következtében, 61 éves korában meghalt Louis Napoleon Murat herceg, aki unokája volt Murat nápolyi királynak. Louis Napoleon Murat herceg Alexandra Orbeliani hercegnőt vette el feleségül és házasságából két fiúgyermek, Mihály és Jenő származott, akik közül az utóbbi 1906-ban egy autóbaleset következtében vesztette el életét.

— Magyar honvédek szerb fogságban. Belgrádból jelentik, hogy ott ma óriási feltűnést keltett egy szakasz honvéd, akit — teljes fegyverzetben — szerb csendőrök kísérték be ma a prefektúra fogházába. A magyar katonák elfogatásáról a legkalandosabb hírek terjedtek el. A yáság azonban, mint a prefektúra hivatalosan megállapította, a következő: Ma reggel Belgrádtól mintegy tizenhárom kilométernyire egy szakasz teljesen fölfegyverzett honvéd egy hadnagy és három altiszt vezetésével kikötött a Száva szerbiai partján. A szerb csendőrök, amint erről értesültek, azonnal körülvették és letartóztatták majd pedig Belgrádba kísérték őket. A honvédszakasz parancsnoka, Szekeres hadnagy a prefektúrán azt vallotta, hogy embereivel gyakorlatot végeztet a Száván; egyáltalán nem szándékozott a szerb partra átmenni, de mivel csónakjának a kormányja eltörtött, kénytelen volt embereivel a szerb parton kiszállani.

— A szegedi Rákóczi-szobor leleplezése. Szegedről jelentik: Vasárnap leplezik le fényes ünnepségek keretében Rákóczi Ferencz fejedelem lovasszobrát. Ma délelőtt a szoborbizottság véglegesen megállapította a elvonulás és az ünnepség részleteit. A népkörök felvonulása igen impozáns lesz. Még a tanyavilág is rendkívül nagy számban lesz képviselve. A szoborleleplezésen a kormány is képviselteti magát.

— Gromon Dezső hagyatékának árverése. Gromon Dezső hagyatékának árverése, melyet a napokban elhalasztottak, e hó 26-án, holnap délelőtt 11 órakor lesz az elhunyt Váci-utca 52. szám alatti lakásán.

— Koronázás Japánban. Londonból jelentik, hogy az új japán császár koronázási és trónralépesi ünnepségeit elhalasztották 1914. év őszére. Japán tradíció, hogy az új uralkodó megkoronázása csak az őszi és téli évszak közé eső időben történhetik meg. Ez azért van, mert ebben az időben már be van fejezve a rizsarátás, ami a legfontosabb dolog Japán mezőgazdasági életében s mint ilyen, egész sereg szokásos ünnepséggel kapcsolatos. Az elhunyt császár 1867 februárjában lépett trónra s a következő év októberében koronázták meg. Utódjának megkoronázása tekintettel arra a kiváló helyzetre, amelyet Japán most a nemzetek sorában elfoglal, nagyszabású ünnepség keretében fog megtörténni.

— A pármái herceg állapota. Schwarzauf jelentés szerint René pármái herceg állapota az éjjel első felében elég jó volt, de éjfélkor rosszabbul lett és környezete a legrosszabbtól félt, de a herceg reggel három órakor újra jobban lett, kissé aludt és láza is hanyatlott. Állapota ma délelőtt is jó volt; a herceg eszméletlenül van.

— Bécsi vendéglősök Budapesten. A pályaudvaron történt fogadás után a bécsi vendégek — akik tulajdonképpen a folyó hó 27—29-ig Szerajevóban tartandó rendes évi közgyűlésükre készülvén, átutazóban vannak Budapesten — a részükre előre lefoglalt szállodai lakásaikba mentek, innen pedig délután 2 órakor a Margitszigetre hajtottak, ahol tiszteletükre diszebédet rendezett a budapesti szállodások, vendéglősök és kocsmárosok ipartársulata. A diszebédet az első felszöszöntött Glück Frigyes ipartársulati elnök mondotta a királyra s utána a zenekar a Himnuszot játszotta, amit a jelenlévők állva hallgattak végig. Glück Frigyes ezután folytatva beszédét, meleg szavakkal üdvözölte az osztrák vendéglősöket. A bankett befejezése után a vendégek, akik között számos előkelő budweisi, triezsi, karlsbadi, ischli, innsbrucki, gráci, prágai és lemergi szállodás és vendéglős van, a rendelkezésükre bocsátott kocsiokon a városligeti állatkertbe hajtottak, ahol hivatalosan fogadták őket a főváros képviselőiben. Az állatkert látványosságai teljesen elragadták az osztrák vendéglősöket s nem győztek eléggé tetszésüknek kifejezést adni. Este nyolcz órakor Bokros Károly Andrássy-uti vendéglőjében találkoztak vacsorára.

— Kitchener lordot merénylettel fenyegetik. Párisi jelentés szerint Kitchener lord Egyiptom katonai kormányzója, mkiözben Londonból Párisba utazott, fenyegető levelet kapott, hogy francia vagy olasz földön merényletet fognak elkövetni. Kitcheneret állandóan detektívek őrzik, Kitchener lordot az ifju-egyiptomiak gyűlölik, mert elnyomja a függetlenségi törekvéseket.

— Nyomdászok országos kongresszusa. A nyomdászok országos kongresszusa ma, szerdán folytatta tanácskozásait. A kongresszuson *Preusz Mór*, a Typographia szerkesztője elnökölt. A szövegi szabályzat módosítását tárgyalta s a szervezet összes hivatalnokainak s tisztviselőinek fizetését felemelték a megdrágult életviszonyokra való tekintettel. Megejtették ezután a jelöléseket az országos bizottságba beválasztandó tagokra vonatkozólag s nyomdánként, titkos szavazás után fogták megajteni a választást, három évre. Azután a tanács-ügyet tárgyalta s kimondták, hogy tanácsokat úgy Budapesten, mint vidéken csak előzetes orvosi vizsgálat mellett szabad felvenni, hogy visszatartsák ettől a pályától azokat, akiknek fizikuma az egészségre veszedelmes nyomdai munkát nem bírja ki. Azután a munkások helyzetének javítását tárgyalta s sok javaslatot vitattak meg. Az elfogadott javaslatokat az országos bizottság a vidéki bizottságokkal együtt igyekszik majd megvalósítani. A tanácskozást holnap folytatják.

— Egy közkórház botrányai. Kassáról jelentik: *Varga János* hét pénteken vitték a városi kórházba, mivel állapota súlyos, rögtöni operációt igényelt. A kórházban azonban nem operálták meg, hanem másnap délután szállították át a lábaképzőbe, ahol 24 órával később megoperálták. E 24 órai késedelem *Vargánéra* veszélyessé vált és most az operáció után élet-halál közt lebeg. Az ügyből botrány lett és a kórház jelenlegi kezelő orvosa azzal védekezett, hogy egyedül nem hajthatta végre a műtétet, asszisztáló orvosa pedig nem volt. A botrányos eset hatása alatt dr. *Vandracsek* Jenő lemondott igazgatói tisztéről és lemondását az alapítványi kórház választmányának tegnapi ülésében is föntartotta. Dr. *Vandracsek* ma kijelentette, hogy a kórház állapotának tarthatatlansága érlelte meg benne ezt az elhatározását, a kórház ellen annyi jogos panasz hangzott el, hogy annak vezetéséért nem vállalhatja a felelősséget.

— A tanító ne politizáljon, Hamburg város tanácsa tartja és adta ki, hogy a tanító ne politizáljon. Pedig még csak nem is pártpolitikát csinált az a derék hamburgi néptanító, névszerint Lamzus Vilmos, hanem „Az ember-vágóhíd” címmel röpiratot adott ki minden igazi emberbarát legnemesebb eszményi törekvése mellett. A hamburgi tanító röpirata ugyanis borzalmas képet ad a jövendő háborújáról és a nemzetközi leszerelés mellett csinált propagandát. A hamburgi városi tanács vizsgálatot indított a tanító ellen, megfosztotta állásától és nyugdíját is megtagadta. A szocialista pártban nagy a felháborodás ezért és a legközelebbi közgyűlésen interpellálni akarnak ez ügyben.

— A berlini nők a drágaság ellen. Berlini jelentés szerint tegnap este a szocialdemokrata nők huszonhét helyen gyűlést tartottak az élelmiszer-drágaság dolgában. Határozati javaslatot fogadtak el, amelyben a kormánytól követelik a határok megnyitását és a vámok eltörlését marha-, husz, gabona és élelmiszerbehozatalra, valamint a bevételi utalványok rendszerének megszüntetését és végül azt, hogy a községi hatóságok a lakosságot lehetőleg önköltségen hussal lássák el.

— A temesvári rendőrség angolja. A temesvári rendőrség azzal a kéréssel fordult a budapesti főkapitánysághoz, hogy szerezzen részletes adatokat egy John Bessmer, illetőleg John Volkenberg nevű emberről, akit Temesvárott letartóztattak. Az ismeretlen ember elfogatásakor Bessmer Jánosnak mondta magát és előadta, hogy londoni lakos, aki hosszabb ideje utazgat a délvidéken a gazdasági viszonyok tanulmányozása céljából, mert egy angol vállalat, amely őt ezzel megbizta, nagy ipartelepét akar létesíteni Temes megyében. Okmányok, amivel ezt az állítását igazolhatta volna, nem voltak nála, mire a temesvári rendőrség őrizet alá helyezte és nyomozni kezdett, mi járásban van a különös angol. A nyomozás szálai elsősorban a temesvári kereskedelmi és iparkamarához vezettek, ahol John Bessmer szintén járt és egy londoni címzet adott meg, ahol kiléte iránt érdeklődni lehet. A kamara irt is erre a címre, de azt a választ kapta, hogy ilyen nevű urat ott nem ismernek. A nyomozás további során előkerült egy pancsovai ember, akinél Bessmer mint John Volkenberg tanár mutatkozott be. A titokzatos szerepű ember ellen erre a temesvári rendőrség nyomozó levelet bocsájtott ki. Nemsokára megjött a válasz Európa minden részéből. A zimonyi rendőrség közölte, hogy a birtokában levő adatok szerint Bessmer János sureini születésű embert a bécsi törvényszék 1902-ben pénzhamisítás miatt hét évi börtönrre ítélte. Büntetésének kitöltése után a pénzhamisító Londonba költözött, ahol álnevek alatt különböző lopásokat követett el. A frankfurti rendőrség értesítése szerint a temesvári rendőrség foglya 1910 tavaszán egy frankfurti gyártelepen John Volkenberg tanár néven elektromos olvasztókemencéjét rendelt és már októberben tetten érték, hogy pénzt hamisít. Letartóztatták, de úgy látszik, nem lehetett ellene eljárás indítani. Bessmer-Volkenberg Ausztriából mindenkorra ki van tiltva. Legérdekesebb volt a londoni rendőrség értesítése, amely szerint Bessmer 1911 elején megtelepedett Londonban és egy csendes negyedben három évre kibérelt saját maga számára egy urasági házat. Időnkint el szokott utazni a kontinensre, ahonnan néhány hónap múlva tér vissza. A londoni rendőrség azt hiszi, hogy Bessmer magyar származású ember. Most e jelentések alapján és a temesvári rendőrség megkeresése folytán a budapesti rendőrség kutatja a pénzhamisító előéletét.

— Rablógyilkosság egy banküzletben. Kattóvízben tegnap délután egy banküzletben rémes rablógyilkosságot követtek el. Egy ember belépett az üzletbe és kérte, hogy pénzt váltssanak neki. Miközben Czalka pénztáros a pénz olvasásával volt elfoglalva, az idegen ember revolvért vett elő és golyót röpített a pénztáros fejébe. Czalka eszméletlenül rogyott össze. A lövés zajára a szomszéd szobából berohant Noblik könyvelő, de a rabló őrá is rálőtt és a fején veszedelmesen megsebesítette. A rabló már most gyorsan összeszedett néhány száz márkát és megszökött büntársával, aki az üzlet előtt vigyázott. Azt hiszik, hogy a rablógyilkos galicziai lengyel. Czalka néhány perc múlva meghalt.

— A newyorki milliomos világ botránya. Newyorki jelentés szerint Londonból ismét vizsdatért oda a hírhedt Evelyn Nesbit Thaw, nem kis elszörnyűködésére a józslésű társaságoknak, amelyek kiküszöbölték a maguk köréből. Alig néhány hete, hogy szerencsétlen férje, Harry V. Thaw mögött talán örökre bezárulnak a monumentális Matteawannak, a tébolyodott rabok e szomorú fogházának kapui. A démoni szépségű Evelyn Nesbit, úgy látszik, csak erre várt. Ezután már egészen nyíltan döszölt szeretőivel és olyan botrányosan viselkedett, hogy nemcsak a newyorki társaságok tiltották ki összejöveteleiknek helyéről, hanem az előkelő éttermek is, a jobbírű szállodában nem kapott lakást. Mikor már türethetetlen lett számára ez az üldözés, elköltözködött Londonba. Könnyen tehetette, mert szerencsétlen férje 12.000 dollár apanaszt biztosított számára, s még meg voltak pazar ékszerai. Az idegen városban nem jól érezte magát s egyszerre, váratlanul ismét Newyorkban termett. Gyakran lehet látni színházban, cirkusban, dalszarnokok pályáiban s mindannyiszor egész sereg züllött, rossz hírű férfi van mellette, olyan férfiak, akiknek kifogástalan a frakkjuk szabása, foglalkozásuk nincs, de nagy lábon élnek, — nőknek kullancsai. Amilyen nagy undorral nézik józslésű emberek a még mindig fiatal és ragyogóan szép Evelyn Nesbit Thaw-t, olyan általános a részvét az örültnek nyilvánított, boldogtalan férje s még inkább Thawnak szerencsétlen öreg, özvegy édesanyja iránt, aki az egész nagy vagyont feláldozta, hogy tisztára mossa fiát, végül newyorki palotáját is kénytelen volt eladni, most pedig vagyonának romjain egy kis házat vett a Matteawan mellett, hogy néhanapján, ha beengedik, láthassa szegény fiát. Buskomor lett, senkivel sem érintkezik, ha rokonok jönnek, előlük is elzárkózik. A Thaw-család már nem fizetheti a züllött asszonynak a kikötött apanaszt, egyszerűen azért, mert nincs miből. A milliók elusztak a nagy porre, az orvosszakértők és védők horribilis tiszteletdíjaira, most tehát Evelyn Nesbit Thaw, aki még mindig férje nevét viseli, apránként feléli a mesés értékű ékszereket, miután ház és palotájának fényűző berendezését már elköltötte. De van még egy keresetforrása. Mikor Thaw nőül vette őt, örült pénzen — 2.000.000 dollárról beszéltek akkoriban — megvásárolta azokat a festményeket és szobrokat, amelyekhez Evelyn állott modellt. Palotájának sok nagy terme megtelt az akt-képekkel és szobrokkal. Akkortájt, azt mondta barátainak a szegény Thaw, hogy még azokra is féltékeny, akiknek ilyen képük vagy szobruk van, de másrészt azért gyűjti össze, hogy Evelyn modellkorának emlékeit eltüntesse a nyilvánosság elől. Ezek a festmények és szobrok a newyorki palotával együtt az asszony birtokába jutottak és a démoni, feslett erkölcsű nő most áruba bocsátotta valamennyit, hogy legyen miből döszölni. Aki miatt Harry Thaw agyonlőtte White Stranford építész, két évi vizsgálati fogságot és kegyetlenül izgalmas két végtárgyalás gyötrelmeit szenvedte el, míg végre az előhalottak közé jutott, a Matteawanba, ahonnan nincs szabadulás: Evelyn Nesbit Thaw, a modelltől lett milliomos nő megint a posványba merült el.

— A mentő drótkötél. Ma délelőtt tizenegy órakor az Országház előtt, egy egyfogatu kocsin, a Dunaparton hajtott Hoffman Henrik nagyfuvaros tizenkilenc esztendő Gyula nevű fia és ostorral ütötte az akaratos ló fejét. Az ostorcsapásoktól a ló megbokrosodott, balra fordult s a kocsit maga után rántva, a meredek partról a Dunába ugrott. Esés közben Hoffman elkapott egy drótkötelet, melyvel egy hajó volt kikötve, s a drótból kapaszkodva függött a mély víz fölött. Linzmayer Gyula főpincér kiáltozására oda futott Király György kocsis és Réber Mihály hajókormányos, akik a már alélni kezdő Hoffmant kimentették veszedelmes helyzetéből. Időközben a ló, melyet a kocsis lehuzott, befulladt a Dunába. A ló tetemét és a kocsit később szintén partra vonták.

— Lopják a rezet. Néhány nappal ezelőtt a keleti pályaudvaron észrevették, hogy egy gyorsvonathoz kapcsolót Pullmann-kocsi mindanegy tengelyéről hiányzik a kerekeket tartó csapágy. A kocsit nyomban leszerelték, mert ha így indul utjára, néhány száz méternél a kocsis összeomlik és a legnagyobb szerencsétlenséget okozhatja. Kétségtelen volt, hogy a tolvajok lopkodják a rézből készült csapagyat. Feljelentést tettek a rendőrségben, ahonnan detektívek mentek ki a pályaudvarra és figyelni kezdtek. Ezek: Békési Árpád husz éves és Jordányi István tizenkilenc éves magyar államvasuti lakatosok. Körülbelül ötven lopást követtek el. Orgazdájuk volt Schmutz Ignác Népszínház-utcai és Talfig Sándor Tüzoltó-utcai vaskereskedő. Ezek ellen is megindították az eljárást.

— Toselliné a férjéről. Florenczi jelentés szerint Toseliné kedden odaérkezett és a „Newyork Herald” levelezője előtt érdekesen nyilatkozott. Toseliné azt akarja bizonyítani, hogy közötte és férje között kibékülés nem történt. Volt férje betegsége alatt nagyon figyelmes volt hozzá és minden nap elkísérte, amikor Pesaroba ment, hogy fiát meglátogassa; ő csak azzal a feltétellel kötött békét, hogy Toselli, gyermekükre való tekintettel, nem fogja memoárjait nyilvánosságra hozni. De amikor látta, hogy férjének szülei nem nagyon örülnek a gyakori látogatásnak és vele szemben barátságosan viselkednek, továbbá, hogy férje azon ígértét, hogy könyvét nem fogja kiadni, megszegte, azonnal Montrouxbe, majd Brüsszelbe utazott. Férje Brüsszelbe is utána ment és csak úgy tudta leráznia a nyakáról, hogy egyszersmindkorra kiutasította a házából. Most egészsége helyreállítására Capribu utazik. Toseliné nem jól érzi magát, az utóbbi időben állandóan költög. Azok az amerikaiak és angolok, akikről Toselli könyvében egyet-mást megírt, tudtára adták, hogy rágalmozási párt indítanak ellene, ha vissza nem vonja rágalmaikat.

— A farkasfévagyú tolvajok. A máramaros-megyei Tiszaféreggyáza község lakói nyáron főleg tutajozással foglalkoznak. De mióta a vizek megdagadtak és a munka szünetel, nagyobbára rablásra, lopásra kaptak rá és sorba fosztogatják a közeli ipartelepeket, meg majoros udvarokat. Minap két csendőrös, Tóth Antal és Szerbák István vonult át a községen, s az egyik parasztház előtt egy kis lányt látott, aki csirkecombot majszolt.

— Honnan vették a tyukot? — kérdezték a lányt a csendőrök.

— Mi mindennap csirkét eszünk — volt a válasz. A csendőrök erre bementek a házba és kérdőre vonták a gazdát, Farkas Jont és fiait. Majd házkutatást tartottak, s egész tömeg sonkára, egy zsákban mindenféle tollra és pilére találtak. Erre le akarták tartóztatni Farkasékat, de ezek vasvillát ragadtak, majd néhány pillanat alatt összeszaladt fél falu, hogy segítségére legyen Farkaséknak. A csendőrök csak nagy ügyvel-bajjal szabadultak. Később azután három másik csendőrrel tértek vissza. Most is veszedelmesre fordult a helyzet, az oláh nép valósággal felzendült és már csak akkor futott széjjel, amikor a csendőrök a fegyvereik után nyultak. Farkas Jont és három fiát letartóztatták és bekísérték Máramaroszigetre. Megvallották, hogy egész sereg lopást követtek el, méhkasokat, szárnyasokat loptak, sőt éjnek idején Tütös Sándor udvarán egy disznót ütöttek agyon, s menten felnégyelve szállították el házukba a rablott állatot.

— Ön bérel — és elad. A rendőrség letartóztatta dr. Lányi Pálné Kapuváry Irén ötvennégy éves magánzónót, aki a Mária-utca 20. szám alatt lakott. Lányiné a Sternberg cégtől zongorát vett bérből és ezt eladta. A cég feljelentésére a büntető törvényszék elfogatóparancsot adott ki ellene.

— Áradások. Déváról jelentik: A Maros Áradról lefelé veszedelmesen árad s este még nagyobb megduzzadása várható. A víz elöntötte az országutakat és folyton álamossa a vasuti töltéseket. A város legmagasabb pontjain fekvő házak pinczéiből is felszivárog a víz. Az áradással szemben dévai csekély-számu rendőrség és tűzoltóság majdnem tehetetlen. Az idő állandóan boros, hideg és esős. — Szatmárnémetiből jelentik: A Szamos áradása egyre tart. A vízállás már tíz év óta nem volt oly magas, mint most. A szántóföldeken kiűn maradt terményeket, úgy mint kukoriczát, répát a víz teljesen elmosta, aminek következtében a szamosmenti falvak óriási károkat szenvedtek.

— Kárpitós segédek sztrájkja. Kassáról jelentik: Napokkal ezelőtt a kárpitóssegédek a munkaidő és bérkülönbség miatt sztrájkba léptek. Tegnap este összeült a békéltető-bizottság, melynek eredménye, hogy két munkaadó cég munkásaival teljes megegyezésre jutott s műhelyében a 8 és fél órai munkaidőt lépteti életbe. E megegyezés hallatára a kisebb kárpitósmesterek a maguk részéről a munkaidőt 8 órára szállították le. Erre a kárpitóssegédek kijelentették, hogy miután ők a 8 és fél órai munkaidőért léptek sztrájkba és ezt, valamint a többi méltányos követeléseiket is megkapták, a kisebb kárpitósmesterektől fölkinált 8 óras munkaidőt el nem fogadják, hanem megmaradnak a 8 és fél órai munkaidő mellett és arra fognak törekedni, hogy ezt a műhelyek és munkások akceptálják.

— Letartóztatott polgármester. Innsbrucki jelentés szerint, a déltiroli Cavallere város polgármesterét a csendőrség letartóztatta és a kerületi bíróságra kísérte. A letartóztatás állítólag azért történt, mert a polgármester kémkedett. Más verzió szerint pedig nagy sikkasztásokat követett el. A hatóságok minden felvilágosítást megtagadnak.

— Házasság. Reiner Ottó és Szepesi (Schwarz) Etelka szeptember 26-án házasságot

szü...
uri...
me...
Irm...
szá...
éve...
sős...
turi...
tale...
mos...
Mar...
Feh...
pon...
tün...
lagj...
a Do...
zetek...
cizár...
ket...
Jeg...
iroda...
dij...
fon...
rlet...
áll...
néző...
neh...
hogy...
29-én...
lesz...
az est...
ezér...
az Or...
sikert...
eljád...
és M...
Cilli...
A na...
lamin...
szóló...
csitór...
mérés...
sorr...
Beket...
nem v...
esalá...
ezős...
lata...
nagy...
szek...
kiegész...
Csütör...
negyed...
lan sil...
Jurich...
Álarce...
szül...
premb...
kapitán...
A...
den dé...
és tajr...
Erzse...
Nyolcz...
holttes...
körüti...
szállít...
Ki...
zottság...
ev. egy...
sulyos...
mettek...
Halla...
dokra...
Ma...
des...
hirtelen...
több k...
Báró...
a méns...
földi...
tenyész...
általán...
Ten...
galma...
éves ko...
Erdövel...
mérnök...
nagyará...
megval...
Csa...
Fesztár...
korában...
Bett...
képvise...
Kir...
törvény...
Kisjen...
Vaj...
Szilagy...
x...
felser...
gyerm...
x...
ponta...
d...
lép) 15

SZÍNHÁZ ÉS MŰVÉSZET.

„The Paprika—Primadonna“.

Budapest, szeptember 25.

Irhatnám így is: „The baby star“, vagy: „The Little Hungarian actress“, avagy így: „The youngest star in the world.“ és mindig *Hajós Miczi* lenne szó.

Az amerikai lapok ugyanis azok az ismeretes nagy lepedő-újságok, amelyek a mi európai művésztünkről nagy ritkán és akkor is csak vállvergető lekicsinyléssel emlékeznek meg, erről a piczike magyar leányról a legnagyobb elragadtatás hangján nyilatkoznak. Becézve nevezik a világ legkisebb starjának, baba-starnak és — magyarságára célozva — paprikás primadonnának.

Az egyik világlap kifogyva a magasztaló jelzőkből így kiált fel:

„Wanted an adjective to describe the charme of little Micci Hajós.“

(Találjatok egy jelzőt, mely kifejezze a kis Hajós Miczi báját.)

Amerikának ez a becézett kedvence néhány hét óta idehaza rejtőzik. Szinte lopva jött haza, szüleinek dalnok-utczai lakásán tölti szabadságidejét és szinte suttogva beszél (a világot sem énekel!) nehogy fölfedezék és itthon fogják.

Nekem mégis sikerült betörni hozzá. Éppen fésülködött. Veres-szöke haja, amint a fésű végighasította sörényét, aranyos szikrákat szórt, az ügyes keze pillanat alatt kontyba kényszerítette a lázadó hajkévét, azután kedves mosollyal üdvözölt és ülésel kínált meg.

Csak ekkor vettem szemügyre a híres művésznőt. Nem tudtam, ébren vagyok-e vagy álmodom.

Hogyan, ez a csitri leányka lenne *Hajós Miczi*? Hiszen most is csak olyan, aminőnek négy év előtt ismertem, amikor kurta szoknyában az „Akadémia“ tantermeiből a Magyar Színháznál debütált Gyurkovics Miczi szerepében. Akkor sokat vártunk szépen bontakozó tehetségétől, de hirtelen eltűnt, csak annyit hallottam róla, hogy a bécsi Ronacherhez pártolt át. Ott se volt maradása: egy amerikai impresszárió fölfedezte és vitte át a tengeren túl „the youngest star of the world“... a világ legfiatalabb starját.

Szinte hihetetlen, hogy ez a gyermekleány bejárja „Mizzi Hajós and Company“ — egész Amerikát, mindenütt lázba ejtve szépségével, tánczával, énekével, játékaival a nehezen hevülő amerikai publikumot.

— De sokat kell ám dolgozni odaát! — mondta félig panaszosan, félig dicsőkedve.

Ugy mondta: „dolgozni“, nem: „játsszani.“ És ezt az amerikai ízű szót olyan kemény hangon mondta és szép szemében olyan hideg akaraterő tükröződött, hogy nem esodálkoztam többé. Ez a kis leány nem olyan szeszélyes, kaczerkodó, puha baba, mint a többi kortársa: amit a fejébe vett, azt keresztül is viszi és a maga elé kitűzött ezült el is éri.

Egy polcon vasok könyvek sorakoztak egymás mellé. Azt hittem, hogy *Lexikon*. *Hajós Miczi* leemelt egy kötetet és elém tette. Hát nem *Lexikon* volt, hanem kiollózott kritikák és interjúk gyűjteménye. Minden pöttyet egy más város sajtójának dicsőhimuszait tartalmazza: Newyork, Chicago, Omaha, New Orleans, San Francisco, Cincinnati, Saint Louis következett egymásután.

Hajós Miczi az egész szezonban a „Spring maid“ czimű szerepét játszotta. Nem bírtak vele betelni. Ez a darab a bécsi *Reinhardt* Henrik „Die Sprudelfee“ czimű operettje, melyet a Budapesti Színház közönsége „Kut tündére“ czímen ismer.

Erről az alakításról szólnak a kiollózott tudósítások a dicsőret hanglétrájának minden fokozatán fölfelé. És ahol kifogyott a toll a szóból, oda a „baby star“ egy-egy jelmeztes arezképét nyomatták, hadd lássa a világ — ez ő!

A kicsike primadonna eleinte hadilában állott az angol nyelvvel. Néhány tuczat tréfiás csevegés évődik vele e miatt. A futballozók terminológiájával élve, azt írja az

egyik, hogy az angol nyelvtant labdának nézi, futballozik vele, míg a „hungarian“ kapuba rugja. Ezt a sportjelenetet egyben illusztrálja is.

Viszont amerikai lapjaink kénytelenek bevallani, hogy nem tudják, mit kezdjenek az idegen hangzású *Hajós* névvel. Vajjon „Hay-jus“-nak mondják-e? vagy „Had-jus“-nak... esetleg „Hah-jos“-nak...? Mig abban állapodtak meg, hogy „Hah-Yosh“ az igazi.

Azt hiszem, kétséget se szenved, hogy az a csitri leányka, akivel Amerika 40—50 tekintélyes lapja ennyit foglalkozik, nagyon népszerű lehet a dollárok hazájában.

— Mi a terve a legközelebbi jövőre? kérdeztem.

— Még pár napig idehaza maradok, — felelte — azután visszamegyek. Már írják számomra az új parádés szerepet. Ezzel ismét beutazom Amerika nagy városait. Sokat fogok dolgozni... — És azután?

— Azután? Még három-négy évig ott maradok, azután hazajövök és itt — tovább dolgozom.

Ezt egészen egyszerűen mondta, mintha valami léha jour-témáról beszélne, de szemében ismét felvillant az a hideg fény, mely az aczél csillogására emlékeztetett.

Egy látesőves ur.

(*) A szinigazgató helypénze. Bajáról jelentik: Baja városának hatósága a helypénzbeszedési jogot *Schwarz József* bajai lakosnak adta bérbe. Ugy látszik, az üzlet nem volt nagyon jövedelmező, mert *Schwarz* különben alig jutott volna arra az ötletre, hogy *Krémer Sándor* szinigazgatótól a színházba járó közönség után helypénzt követeljen. Igen természetes, hogy *Krémer* megtagadta a jogtalan követelést, mire a bérlő a városi tanáshoz fordult, hogy igazához jusson. Ugy a városi tanács, mint később a közigazgatási bizottság, amint az előrelátható volt, *Schwarzot* kérelmével elutasította, aki ezután a közigazgatási bírósághoz fordult. A közigazgatási bíróság feloldotta ugyan a városi tanács, mint a közigazgatási bizottság határozatait és utasította a hatóságot, hogy határozathozatal előtt *Krémer Sándor* szinigazgatót hallgassa ki. Baja város közönsége élénk érdeklődéssel várja most az ügy további fejlődését, mert a közigazgatási bíróság határozata után nincs kizárva, hogy a szinkör után helypénzt tartozik fizetni a szinigazgató.

(*) *Fedák Sári* terve. A „Neues Wiener Journal“ ma reggeli számában hosszabb *Fedák* intervjút közöl, melynek során a művésznő nyilatkozik jövődöntő terveiről. Azt mondja *Fedák Sári*, hogy a legnagyobb valószínűség szerint el fogja fogadni *Reinhardt* Miksa ajánlatát és külföldön játszani fog „A csodá“-ban és abban a két új pantomimban, amelyet *Reinhardt* az idén fog bemutatni. Elsősorban is *Reinhardt*tal szeretne együtt dolgozni, de ezenkívül foglalkozik azzal a gondolattal is, hogy külföldi színpadokon idegennyelvű előadásokban is fellép. Erre vonatkozóan is folytat tárgyalásokat. A két új némajátékot, amelyről *Fedák Sári* nyilatkozik, szintén *Vollmöller* írta. Az egyiknek „Venczei éj“ a czime és ez az a pantomim, amelyhez két magyar komponistának, *Jacobi*-nak és *Szirmai*-nak kellett volna a zenét írni. A szerződés erre vonatkozóan már meg is volt kötve, de később a magyar zeneszerzők visszaléptek és a darabhoz *Bermann Frigyes* írt zenét. A „Venczei éj“-t már októberben mutatja be Londonban *Reinhardt* és ugyancsak Londonban lesz a tavasszal a másik pantomim bemutatója, amelyhez *Einar Nilson* írt zenét.

(*) *Baklanoff* drámai színpadon. A Budapestben is ismert nagyszíri baritonista: *George Baklanoff*, aki most a bécsi udvari operaház nagyon kedvelt művésze, legközelebb érdekes kísérlettel lép a bécsi közönség elé. Drámai szerepben fog fellépni. Valahányszor *Baklanoff* a bécsi operaházban énekel, a kritikusai nem győzték dicsőíteni színjátszó kvalitásait és egyik-másik bíráló még *Kainuzsal* is összehasonlította. Ez a színészi siker bátorította fel a baritonistát arra, hogy egy nagyon komoly drámai szerepben, az *Ibsen*-féle „Kisérteket“ *Oswald*jának szerepében próbálkozzék meg, mint drámai színész. Az előadást jótékony észre fogják megtartani és előreláthatólag nagy sikere lesz a jeles baritonista kísérletének. *Baklanoff* színjátszó talentuma mindenesetre jobban érvényesülhet a drámai színpadon, mint egy budapesti drámai színész éneklése *Baklanoff*nak híres szerepében, a *Rigolettó*ban.

— **Életuntak.** Tegnap este a Denevér-utca 5. számú üres telken fölbeltte magát egy fiatal, uriasan öltözött leány és nyomban meghalt. Ma megállapították, hogy az öngyilkos *Ipsmüller Irma* huszéves pénztárosnő, aki a Ráday-utca 61. szám alatt lakott. — **Dózsa Amália** huszonnégy éves takarítónő az Angol királyné-szállodában ésoavt ivott. A Rökus-kórházba vitték. — A mezőturi Kossuth-szállodában a múlt héten egy fiatalember öngyilkos lett. A budapesti rendőrség most megállapította, hogy az öngyilkos *Stern Manó* huszonnégy éves gyógyszerész, aki Gyulafehérvárott lakott. Az öngyilkossága előtti napon Budapesten volt és a Hunnia-szállóból tünt el.

— **Az utazóközönség** érdekében felkéri a Világjárás r. t. menetjegyjelöltjeit (Füred-utca 1., bejárás a Dorottya-utca felől) t. ügyfeleit, hogy utiránytervezetek és költségvetések alapos kidolgozhatása céljából czíranti óhajukat idejekorán közölni, jegymegrendeléseiket pedig azok alkalpos összeállíthatása céljából lehetőleg 24 órával megelőzőleg eszközölni sziveskedjenek. Az iroda bármely utazást illetően, készséggel és teljesen díjmentesen áll az utazó közönség rendelkezésére. Telefon 152—52 sz.

— **Fővárosi Orfeum.** Az összes európai varlété színpadok között műsor tekintetében első helyen áll ezidőszerint a Fővárosi Orfeum. Nem csoda ha a nézőtér minden este az utolsó helyig megtelt. Még csak néhány napig látható a fényes szeptemberi műsor, hogy azután helyet adjon az októberinek. Vasárnap, 29-én délutáni előadás lesz. A helyárak mérsékeltek lesznek, mint rendszeren. A délutáni előadás fél 4 órakor, az esti 8 órakor kezdődik mindig.

— **Royal-Orfeum.** A Royal-Orfeum nagy szerű szeptemberi műsorának keretében *Danny Gürtler* és *Orfeum* illusztris vendégművésze minden este zajos sikert arat saját szerzeményű költeményeinek művészi előadásával. A műsor többi számai: *Fred St. Onge* és *Miss Estee*, *Conchita Ledesma*, *Brodie* et *Brodie*, *Cilli Bauer*, *0 1/2 Sennets* stb. szintén nagyon tetszenek. A nagyszerű szeptemberi műsor összes attrakcióit, valamint a színházi rész mulatságos színdarabjait a szölszámait már csak néhány estén láthatók. Ma, csütörtökön, szeptember 26-án délután 3 és fél órakor mérsékelt helyáru családi előadás lesz teljes esti műsorral.

— **Páratlan siker.** Páratlan sikere van a *Beketov*-czirkusz új műsorának. Még egy műsorban sem volt annyi kiváló mutatvány, mint ebben. A *Klein*-család kerékpárművészei, a *Gaertner*-család szenzációs akrobatái, *Miss Selima* igen szép erőműgyakorlata, *Prato* kaczagató majomeczirkusza, *Janesi* bohóc nagyhatalmú aktualitása, a bohócok és a lovarművészek és művésznők gyönyörű együttest adnak, melyek kiegészítik a kiváló, igen szép birkozómutatványt. Csütörtökön két előadás, délután 4 és este háromnegyed 8 órakor, délután félhét órakor mellett a páratlan sikerű új műsor. Ma, csütörtökön este birkoznak: *Lurich* és *Mamutow*, *Hackenschmidt* és *Rogalski*, az *Alarezos* és *Sawonea*, *Carpini* és *Balm*.

— **Halálozás.** Özv. *Kompolyth Tivadarné*, szül. *Liedl Terzia* életének 52. évében elhunyt *Veszprémben*. Az elhunytban *Kompolyth Jób* tengerészkapitány, *Kinában* élő hazánkia édesanyját gyászolja. A magyar arisztokráciának mely gyásza van: kedden délután meghalt báró *Révi Simonné*, tiszahelyesi és tajnai *Tajnap* Ilona, csilágkeresztes hölgy és néhai *Erzsébet királyné* legidősebb magyar palotahölgye. Nyolcvankilenc évét élt a jószágos matróna, akinek holttestét csütörtökön fogják beszentelni a Muzemköruti gyászházban s onnan a turócmezeyi *Kisselmecze* szállítják a családi sírboltba.

Kisszeniczey Szentgyörgy Géza, Tolna vármegye bizottsági tagja, a tolnabaranyai és somogyi ágost. hitv. ev. egyházmegye világi felügyelője, e hó 22-én, hosszú súlyos szenvedés után, Pakson meghalt. Tegnap temették a környékbeli intelligencia nagy részvételével. Halála a *Szeniczey*, *Balassa*, *Vigyázó* és *Daróczy*-családokra hozott gyászt.

Makóról jelentik: *Báró Podmaniczky Béla* alezredes a mezőhegyesi állami ménésbirtok paranesnoka ma birtelen meghalt. Tegnap még egész nap *Csanádnegye* több közegébe lovakat vásárolt a ménésbirtok számára. *Báró Podmaniczky Béla* több, mint egy évtizede állott a ménésbirtok élén, mely vezetése alatt a rengeteg külföldi tanulmányozók által is méltán megcsodált állattenyésztési intézménye fejlődött. Halála megveszte általános részvételt keltett.

Temesvárról jelenik: *Radnai Walland* Ernő nyugalmazott miniszteri tanácsos rövid szenvedés után 67 éves korában ma 67 éves korában meghalt. *Walland* Edzővel kiváló munkásféria szállt sírba. A magyar-mérnöki kar egyik díszes volt, akinek örök időkre szóló nagyarányú alkotások, mint a Vaskapu tervezése és megvalósítása hirdetik érdemeit.

Csanádné *Miklós*, a temesvári-józsefvárosi takarékpénztár igazgatója ma rövid szenvedés után 55 éves korában meghalt. Temetése csütörtökön délután lesz.

Brünnből jelentik: *Gröbel József* tartománygyűlési képviselő meghalt.

Kiriloszka *Gyula* kir. közjegyző, Arad vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, 67 éves korában *Kisjenőn* meghalt.

Vajna László, nyug. körjegyző, 76 éves korában *Szilágyosomlyán* meghalt.

x **Fodor-féle vivőterem** a **Koronaherceg-utca** 3. szám alatt a főváros legnagyobb és legjobban felszerelt torna- és vivőterme. Különös gond fordítatik a gyermektorna- és vivőteremre.

x **A Párisi Nagy Áruház** Lotz-termében naponta délután 5 től fél 8-ig katonazene.

(*) **Uj színház Aradon.** Az aradi nemzeti színház már régóta nem felel meg a czélnek és bosszu évek óta tervezgetik már a városban egy új színház építését. A városi mérnöki hivatal elkészült már a színház tervezetével és közszemlére bocsátotta azt. A tervek szerint a színház felépítése egymillióköttszáz ezer koronába kerül. A színház építését nemsokára megkezdik.

(*) **Schuch jubileuma.** A mult hét szombatián ünnepelték Drezdában Schuch Ernő főzeneigazgatót abból az alkalomból, hogy negyven éve működik a drezdai udvari operaháznál. Sok ünnepi beszéden és sok ajándékon kívül kapott Schuch egy takarékpénztári könyvecskét kerek 70.000 márkáról. Ezzel az összeggel öt drezdai hölgy és huszonegy ur kedveskedett a jubilánsnak.

(*) **A kolozsvári kvartett.** Az Operaház tagjaiból alakult és eddigi szerepléseiről előnyösen ismert *Kolozsvári-féle* női kvartett műsora sok érdekes számmal gazdagodott, amelyeket ideai hangversenyeken fog előadni. A népszerű kvartett már eddig is sok meghívást kapott.

(*) **Felvételi vizsgák művésznövendékek részére.** Az országos magyar képzőművészeti iskolában felvételi vizsgálatok lesznek művésznövendékek részére folyó évi szeptember hó 27-én és 28-án délelőtt 8-12-ig. Akár rajztanári, akár művészi pályára lépni kívánó egyéves önkéntesek és olyan leendő rajztanárjelöltek is, akik valamely tárgyból pótvizsgálatra utasítottak s a javítóvizsgálatot szeptember hó folyamán sikerrel letették, október hó 5, 6 és 7-én reggel 8-12 óráig tehetnek felvételi vizsgálatot. A jelentkezők esetleges felvétele a rendelkezésre álló helytől és a felvételi vizsgálat alapján hozott tanári határozattól függ. Az esti külön aktrajzolás tanfolyamra való felvételre a volt és új résztvevők folyó évi október hó 5-én délután öt órától jelentkezhetnek a főiskola igazgatóságánál (Andrássy-ut 71.).

(*) **Színházak hírei.** A Nemzeti Színházban holnap, csütörtökön Benedek Marcell nagysikerű színműve, Az erősebb, amelyet a mult héten mutattak be, negyedszer került színpadra s e héten még vasárnap játszzák. Pénteken részben új betanulással és rendezéssel kerül színpadra Madách remekműve, Az ember tragédiája, amely a jövő hétfőre is ki van tűzve. Mindkét alkalommal Bakó László, Paulay Erzsébet és Gyenes László adja a három főszerepet. Szombaton a Rang és mód kerül színpadra Blaha Lujza fellépésével, vasárnap délután pedig a Csizmadia mint kisérlet a rendes szereposztásban. Kedden Hercegy Ferenc nagyszíves színművét, az Éva boszorkányt játszzák Váradi Arankával a czimszerepben.

A *Népeperában* öt zsufolt ház kacagta és tapsolta végig a „Tengerész Kató”-t, amelynek sikeréről városzerte beszélnek, gyorsan népszerűvé vált muzsikáját pedig már az összes zenekarok játszzák. A vidéki színpadok is kivétel nélkül megszerették már a Tengerész Kató előadási jogát és Szoyér Ilonka, a czimszerep kiváló személyesítője, máris több színháztól kapott meghívást, hogy a Népepera opera-estéin a vidéken is bemutassa ezt a nagyszerű alakítását. A Tengerész Kató előadásai csak egy estén, pénteken, szakadnak meg s erre az egy estére is külön érdekességet nyújt a közönségnek a Népepera. Műsorába iktatja ugyanis a Lammermoori Lucit, amelynek czimszerepét Adler Adeline énekl, partnereit Pogány és Gábor lesznek. A Lammermoori Lucia pénteki premierjén a zenekart Reiner Frigyes vezényli. Vasárnap délután a Hoffmann meséinek lesz az első délutáni mérsékelt helyű előadása. Hétfőn kezd meg rendkívül nagy érdeklődéssel várt vendégszereplését Hempel Frida.

A *Budapesti Színházban* szombaton, e hó 28-án kerül színpadra először Lanner József és Kadelburg Gusztáv „A régi Pest” (Alt-Wien) cz. operettje s a következő szereposztásban adják elő: Lina — Küry Klára, Bogozó — Ferenczy Károly, Leopold gróf — Szabolcs Ernő, Philomena — Szathmáryné, Felicitás — László Juci, Sátor Ferkó — Fekete László, Seespiß báró — Aldory László, Prolászká Vince — Fenyvesi Jenő, Dominick — Kornai Rudi, Stájger — Török Jenő, Gregories néni — Deliné, Stöckl — Szathmáry Lajos, Száli néni — Juhász Margit, Nádori — Szász Mihály. Az ujdonságot Feld Mátyas rendezi. Csütörtök és pénteken a „Régi Pest” esti főpróbái miatt a színház zárva marad. Vasárnap délután Küry Klára fellépésével, mérsékelt helyűekkel „A falu rossza” népszínmű kerül színpadra.

REPÜLÉS ÉS LÉGHAJÓZÁS

© **A rákosi repülőtérrel.** Ma délelőtt fél 12 órakor Dobos, a fiatal magyar aviatikus megismételte tegnapi légi mutatványait, sajnos azonban, felszállása kisebb balséttel végződött. A stabilis monoplánnal ez alkalommal is felemelkedett 100—150 méter magásra és három kört írt le meglepő precizitással. A körök leírása után mintegy husz méter magasról siklórepüléssel jött le s mikor a földdel érintkezett, az erős zökkenéstől a gép légszavarja összetört. A ma délutánra tervezett pilótavizsga emiatt természetesen elmarad.

FŐVÁROS.

Szapulták a rendőrséget.

— A főváros első közgyűlése. —

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, szeptember 25.

Az újjáirosháza közgyűlési termének kapui ma nyitlak meg a nagy nyári szünet után először a törvényhatósági bizottság tagjai előtt. Sokan jöttek a megnyitóra, pedig a napirenden érdekes ügy egyáltalán nem szerepelt. Az egyetlen Feld-ügy, a mely alkalmat adott volna egyrészt a Feld-barátok, másrészt a főváros érdekeit védelmezők között élénkebb összecsapásra: a pénzügyi bizottság minapi határozata alapján lekerült a közgyűlés napirendjéről és egészen nyilvánvaló, hogy csalogató esemege gyanánt a rendőrség bécsi kirándulása, valamint legutóbbi brutális és vérengző magatartása ügyében bejelentett interpellációk szolgáltak.

Különösen a dr. Neumann Árpád interpellációja a rendőrség bécsi szereplése tárgyában ígerezett politikai pikantériának, mert tudnivaló, hogy dr. Neumann Árpád a közgyűlésen a gróf Andrássy Gyula politikájának exponense és sokan tudni vélték, hogy az interpelláló kíméletlen kritikát fog gyakorolni a mai kormányzati rendszer fellett, mely a rendőrséget törvénytelenül politikai czélokra használja fel. És nagyon jellemző, hogy a közgyűlésben, amely alig egy esztendővel ezelőtt a főváros körül szerzett érdemei elismerésül díczpolgárává választotta Andrássy Gyulát; ma közbeszólás alakjában akadtak éretlen és a legnagyobb mértékben elítélendő hangok, melyek Andrássy hazafias magatartása ellen és Tisza István dültől elvadult törvénytelen cselekedetei mellett szóltak. És ekkor vágott vissza Neumann Árpád igen találóan és igen erélyesen azzal, hogy ez a közgyűlés nem bír gerincszel és erkölcsi bátorsággal, hogy felemelje tiltakozó szavát a törvény sértések egész láncolata ellen. A rendőrséget a törvény ellenére rendelték fel Bécsbe, holott a rendőrség hatásköre a törvény értelmében csak a főváros belső és külső területére terjed ki. Veszélyeztettek ezzel a főváros közbiztonságát, pedig a főváros 800.000 koronát áldoz évenként a rendőrségre. Ha alkotmányos államban élnénk, ez bizonyára nem maradna megtorlatlanul. Dr. Neumann Árpád folytonos zaj között szól és „szavesszett” jelszóval illette a képviselőház elnökét.

Erre már megrázta a csengettyűt az elnökölő Bárczy István polgármester és felhívta Neumannot, hogy a „tárgyalási illetet” sértő kifejezést vonja vissza.

Dr. Neumann Árpád eleget tett a felhívásnak és előterjesztette interpellációját, amelyben tiltakozik a rendőrség működési körének törvénytelen átlépése és a rendőrségnek a bécsi Magyar Házba való vezénylése ellen.

A polgármester nem felelt az interpellációra,

de megígérte Neumannnak, hogy a hivatkozott törvényszakaszok áttanulmányozása után az interpellációra a jövő közgyűlésen fog felelni.

Dr. Fűredi Mór a földalatti vasut Oktogontéri lejáróinak eltávolítását sürgette interpellációjában, dr. Perl Soma pedig a czeplédi vonalon levő vasuti sorompó eltávolítását kívánta.

A rendőrség ügyében interpellált még dr. Ballagi Aladár is, aki a legutóbbi rendőrségi brutalitásokat ostorozta. Az interpellációra az az eset szolgáltatott okot, amely e hó 18-án, az Erzsébet-köruton történt, amikor egy csapat rendőr kivont karddal nekiesett egy öt emberből álló csoportnak, amelyben Ballagi is volt. Négy ember vérezen esett össze és ő is csak a véletlennek köszönhető, hogy ép bőrrel menekült. A támadást egy rendőrtisztviselő okozta, aki revolveréből a levegőbe lött és ezzel mintegy jelt adott a rendőröknek, hogy karddal támadjanak a védtelen emberekre. Ezt az esetet nem szabad szó nélkül hagyni, mert a polgárok épsége a legfőbb törvény. Reméli, hogy a polgármester meg fogja védeni a főváros polgárságát és gondoskodni fog arról, hogy megtorolják az ártatlanokon esett sérelmet. A közgyűlés helyeslőleg vette tudomásul ezt az interpellációt, amelyet kiadtak a polgármesternek.

Végül dr. Reiner Ede interpellált a nyílt piacok burkolása miatt. Ezt az interpellációt is kiadták a polgármesternek, mire a közgyűlés véget ért.

(*) **Az új igazságügyminisztérium telke.** Budán a Fő-ut, a Kacsá-, Medve- és Gyorskoos-utca által határolt telkeket az igazságügyminisztérium vásárolta meg a pestvidéki királyi törvényszék, illetőleg a központi járásbírószék új épülete számára. A hatalmas telektömbön fenállott kisebb-nagyobb házakat még a mult télen lebontották és azóta a fakerítéssel körülvett telken ott tátonganak a régi pinczék, úregek és különféle mélyedések, amelyek tele vannak szennyes, posványos vízzel és mindenféle hulladékkal, amelyek pokoli büzt árasztanak. A környék lakói a botrányos állapotokról ismételtelen jelentést tettek a hatóságoknak, de intézkedés egyáltalán nem történt, mert a fővárosnál azzal ütök el a dolgot, hogy az igazságügyminisztérium ugyanis építettni fog és a szennyödrök akkor ugyanis eltűnnek a föld színéről. Az új igazságügyi palota építésére az állami költségvetésen föl van véve a megfelelő összeg, de a minisztérium egyre alogatja az építést. Az érdekelt felek most a kormányfőnek küldött-ségileg eljárni a tühretetlen állapotok megszüntetése végett.

(*) **Közúti vasuti kongresszus Budapesten.** A közúti és helyi érdekű vasutak szövetsége 1914. évi kongresszusát tudvalevőleg Budapesten fogja megtartani. A tanács a szövetségnek ezt az elhatározását tudomásul vette és köszönetet mondott a szövetség elnökségének a főváros iránt megnyilvánult jóindulatáért.

(*) **A parlament előtti tér aszfaltozása.** A képviselőház elnöksége megkereste a tanácsot, hogy az Országház-tér északi oldalán, a főrendiházi épületrész előtt levő területet makadamburkolat helyett aszfaltburkolattal lássák el. A tanács a képviselőház elnökségének átirata folytán elhatározta, hogy az országháznak ezen a részén is aszfaltburkolatot is létesít. Minthogy azonban az ehhez szükséges összeg nem áll rendelkezésre, az ügyet a költségek fedezetének kimutatása céljából kiadta a pénzügyi bizottságnak és felhívta a csatornázási és utépítési ügyosztályt, hogy az árlejtést mindenesetre már most írja ki, tartsa meg és tegye meg az intézkedéseket arar, hogy a munkálatokat a fedezet kimutatása után azonnal meg lehessen kezdeni.

(*) **Szabadságról.** Dr. Harrer Ferenc, a városépítési ügyosztály vezetője visszatért nyári szabadságáról és átvette ügyosztály vezetését.

(*) **Hányan látogatták az állatkertet.** Az állatkert látogatóinak száma meghaladta az egymilliót. Az igazgatóságnak négy hónapról szóló kimutatása (május 20-tól szeptember 19-ig) szerint összesen 962.624 jegyet váltottak a pénztáraknál és pedig 615.312 felnőt, 105.596 gyermek, 208.933 esteli jegyet, ezenkívül 31.192 tanuló volt az állatkertben. Ez az igen kedvező eredmény megközelíti a legnagyobb külföldi állatkertek látogatottságát. A berlini állatkert tavalyi kimutatása szerint ott az egész évben 1.120.000 látogató fordult meg. Ha nálunk az évi kedvező időjárást hoz, még a legközelebbi hetekben, akkor talán elérjük ezt a számot.

KÖZIGAZGATÁS

A csongrád-mindszenti előjárók.

Budapest, szeptember 25.

A múlt esztendőben a csongrád vármegyei Mindszent község képviselő testülete felemelte az irodai munkát teljesítő községi tisztviselők fizetését.

Most azután a községi előjáróságnak azon tagjai is, akik irodai teendőket nem látnak el, fizetésemelésre való igényvel léptek fel. A képviselőtestület ezen kérelmet nem teljesítette, miből eredőleg bírák uraimék lemondottak állásukról, amint ezt olvassom.

A mindszenti előjáróknak ez az elhatározása bizonyos elmélkedésre készítet.

Elmélkedéseim rendjén odajutottam, hogy ma már nobile officiumokat viselni senki sem akar. Nálunk is belátták, hogy az idő bizony pénz s azal takarékoskodni kell. Mindenki a köznek tett szolgálatai ellenértékére számít, mindenki számolgatja magában, hogy az alatt az idő alatt, amíg a köznek szolgált, mily értékű munkát végezhetett volna a maga részére. Így azután felállítja a mérleget, amelynek egyik serpenyőjében a szolgálatok, a másikban az azokért nyert díjazás helyeztetnek el. — Ha látja, hogy a szolgálatok serpenyője súlyosabb, mint az ezekért nyert ellenértékeké, akkor vagy azon törekszik, hogy a mérleg legalább is egyensúlyba kerüljön az ellenértékek növelésével, vagy visszahúzódik a közügyek szolgálatától, mert senki a maga kárával közvéleménységet folytatni nem hajlandó.

Ezt kívánni nem lehet a mindszenti előjáróktól sem, de viszont arra sincs semmi szükség, hogy ezek a jóra való, becsületes gazdaemberek minden áron besoroztassanak a községi közigazgatás szervei közé.

Ma már a községi közigazgatás megszűnt a régi patriarchális keretek között mozogni; teendői, feladatai vannak, amelyek miként való ellátása a legszorosabb kapcsolatban van az állami és törvényhatósági közigazgatás színvonalával, sőt az állam hatalmas pénzügyi érdekei fűződnek a községi közigazgatás működésének intenziválásához és ezekből folyólag a polgárok anyagi érdekei szempontjából sem közömbös, hogy a községi közigazgatás önként tölti be feladatát.

Eppen ezért vége azoknak az időknek, amikor amatőrök szerepeltek a községi közigazgatás szerveiről, vége azoknak az időknek, amikor egészséges, józan észjárású bírák uraimék — salomoni ítéletekkel kimerítették a községi közigazgatás feladatát.

A községi közigazgatás ellátása ma — tudomány. Előképzettséget, sok tudást, gyakorlati, elméleti ismereteket igényel és egy ember egész munkaképességét állandóan leköti. Ma már a községi közigazgatás feladatát ellátni — életvívás és kenyérkereseti pálya, amelynek egy emberéletet kell szentelni.

Hagyják tehát az illetékes tényezők a fizetésükkel amugy is elégedetlen, a modern közigazgatás kereteibe magukat beilleszteni sem tudó „bírák uraimékat” visszatérni az éke szarvához; a községi közigazgatásban csak láb alatt vannak s minden jó igyekezetük mellett annak teljesítési képességét csak hátráltatják s minden méltányosság ellenére viseltnék velük felelőséget oly dolgokért, amelyek elintézésére sem tudással, sem képességgel nem bírnak, nem bírhatnak.

Tessék rendezni a jegyzők, a segédjegyzők, a szellemi munkát végező községi alkalmazottak fizetését, jogviszonyait s bizzák a jegyzőre, mint erre hívatott, mesterséget tanult és tudó, magát erre a pályára szentelt egyénre a községi közigazgatás intézést az egész vonalon; a jegyző is megszabadul előjáró társaitól, amelyek csak akadályoznak

tervékenysége kifejtésében s azok sem vonatnak el saját ügyeik, dolgaik végzésétől oly célok érdekében, amelyeket még csak megközelíteni sem tudnak.

Biharmegyei állapotok. A napokban jelentették, hogy a geszti járásban most nincs körorvos, mert Tisza István gróf dr. Balázs Endrét elbocsátotta. Ma pedig azt jelentik Nagyváradról, hogy most a vaskóhi járás is orvos nélkül maradt. *Reanik* János körorvost ugyanis Máramarossziget tiszti főorvosává nevezték ki és mivel a vaskóhi járás két körorvosi állása betöltetlen, a járásorvos távozásával az egyetlen orvost veszítette el a vaskóhi járás. Mindez azonban hidegen hagyja Biharmegye törvényhatósági bizottságát. A legnyomoruságosabb vidéken, ahol százféle járvány közt még a pellagra sem ritkaság, egyetlen járásban sincs orvos.

TÖRVÉNYSZÉK

§ A május 23-iki tüntetés főtárgyalása. A május 23-iki tüntetésekből befolyólag magánosok elleni erőszak, közveszélyű rongálás, lopás és hatóság elleni erőszak büntetési miatt vád alá helyezett tüntetőknél büntető eljárást indított a bíróság. Az első csoportot, amelynek negyvenhárom vádlottja közül tíz még máig is fogva van, szeptember 30-án tárgyalja Csáder Gusztáv, a fiatakorúak ítélő tanácsának az elnöke. A második csoportot, amelyben harminckilenc a vádlottak száma, akik közül tízenegyet fogva van, október 14-én tárgyalja dr. Füzesi Zoltán tanácselnök elnöke alatt ítélező tanácsa. A harmadik csoportot ugyancsak dr. Füzesi Zoltán tanácselnök tárgyalja és ennek a csoportnak negyven vádlottja október 28-án kerül a büntető törvényszék elé. A negyedik és ötödik csoportba tartozó körülbelül nyolcvan vádlott büntetése még nincsen kiképezve előkészítve főtárgyalásra és így ennek a két csoportnak az ügyében még nincsen főtárgyalási határrnap kitűzve. A május 23-iki tüntetések összes vádlottjainak száma kétszázra rug, dacára annak, hogy az ügyészség több mint száz terhelt ellen megszüntette a nyomozást.

§ A „Matica” könyvelője. Tavaly augusztus hónapban Újvidéken a szerbek irodalmi és kulturális egyesületében, a „Matica”-ban annak pénztárnoka, Manojlović Lázár 450.000 koronát sikkasztott. Ennek a sikkasztásnak áldozata lett az intézet főkönyvelője, Markovits Arkádia, akit büntetési gyanu alapján letartóztattak. Tizenhárom hónapi vizsgálati fogságból tegnapelőtt szabadult ki Markovits Arkádia főkönyvelő, anyagilag tönkretéve, lelkiileg agyonnyújtva és agyongyörtörve. A könyvelő letartóztatásának előzménye, hogy 1908-ban, külső feljelentésre rájött az igazgatóság, hogy Manojlović 10.000 koronát sikkasztott. Az összeget megtérítette, a könyvelőt pedig utasították, hogy a „tévedést” igazítsa ki a könyvekben. Ez a parancsra történt korrekúra volt az a nagy bűn, amit később felhoztak ellene s amivel tönkre is tették. Ebben az időben, a kellemtelen kaland után nyugalom volt, Manojlović vidáman sikkasztott tovább és hogy a könyvelő gyanúját leszerelje, egy nagy üzletbe vonta be. A könyvelőben ügyes és szorgalmas embert látva, társul hívta, hogy nyissanak fanagykereskedést. Markovits belement az üzletbe s barátai aláírása alapján felvett vagy 17 ezer korona kölcsönt, amelyvel aztán társult a gazdag pénztárnokkal. Az üzlet nem sikerült, de visszamaradt a köztudat, hogy a könyvelő „társa” a pénztárnoknak. Két évvel ezelőtt valami rokonaitól tudomást szerzett Markovits könyvelő, hogy Szerbiában egy erdőség volna eladó, amelyről annak tulajdonosa, aki az ingatlan árverésen vette, nem tudja, hogy minő értéket képvisel. Minden lehető és lehetetlen kölcsön útján összehozott 35 ezer koronát, hogy a 3400 holdas erdőség 135.000 korona vételárának első részletét lefizesse. Mikor a „Matica”-nál a pénztárnok sikkasztása kiderült, az igazgatóság mindezek alapján a könyvelőt is meggyanúsította, mintha része lett volna a sikkasztásban. A könyvelő jelentkezett, hogy magát tisztázza, de egyszerűen — lecsukatták. Tizenhárom hónapig ült a szegény ember vizsgálati fogságban.

Az erdőségeit lefoglalták, váltóit perelték, a fatermelő telepét tönkretették. Október hóban lesz az ügy főtárgyalása, amely iránt már most őrüdsi az érdeklődés.

§ Igazat irt a jegyző. Szatmárról jelentik: A múlt héten a szatmármegyei és fővárosi lapok „Nyílttér” rovatában egy Gyene Aladár nevű ember öntötte ki dühét az újságok ellen. Valótlan, hazug rágalomnak bélyegezte a fővárosi és vidéki sajtó ama híret, hogy ő Szatmármegyében mint miniszteri kiküldött kitüntetések, szubvenciók és rangok kijárása céljából pénzt vett föl, de igéretének nem tett eleget. Gyene egész sereg iparost csapott be, akik csalás miatt feljelentést tettek ellene s mikor a Nagykárolyban megjelenő Szatmármegyei Közlöny megírta az esetet, a Nyílttérben vitézkedő Gyene rágalmazás miatt följelentést tett a cikkíró Nagy Gyula szamosdobi körjegyző ellen. A szatmári törvényszék ma tárgyalta ezt a sajtópört, amelyen nagyon érdekes részletei derültek ki Gyene úzérkedésének. Elsőnek a vádlott körjegyzőt hallgatták ki, aki kijelentette, hogy ő a cikket közérdekből írta, hogy Gyene úzérkedésének utját vágja. Utána a vádló Gyene Aladárt hallgatták ki. Gyene tagadta, hogy ő — mint Nagy írta — valamelyik államtitkár nevével visszaélt volna, azt azonban nem tagadta, hogy többek előtt monddta, hogy az államnak választási célokra pénz kell és ezt a pénzt rangok és kitüntetések eladásával akarják megszerezni. Ezután megkezdődött a bizonyítási eljárás. Az első tanu Sárközy Andor földbirtokos volt, akinek Gyene a szatmári Pannonia-kávéházban sugta meg a titkot, hogy a kormány pénzért kitüntetések ad. Jantyk Máttyás szamosdobi földbirtokosnak az ál miniszteri kiküldött, mikor házában megjelent, már árjegyzéket is adott. Magyar nemességét ötvözezer, bárósságot és udvari tanácsosságot kétszáz ezer koronáért ígért. Dr. Lengyel Alajos szatmári ügyvéd volt az utolsó tanu, akit Gyene szintén meglátogatott és az udv. tanácsosságot ajánlotta föl neki kétszáz ezer koronáért. Az ügyvéd megkérdezte Gyenétől, ki bizta meg őt a közbenjárással, mire a kitünő ur azt felelte, hogy egy magas személyiség, akinek a kormánytól van megbízatása. A bíróság ezzel a bizonyítási eljárást teljesnek tekintette. A perbeszéd után a bíróság Nagy Gyulát, mivel a hírlapi cikkben foglaltak megfeleltek a valóságnak, a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás vétségének vádja és következményei alól fölmentette.

§ A gróf és a leánya. Harnoncourt Mária Lujza grófnő ez év júniusában pert indított a nagybecskereki törvényszék előtt atyja: gróf Harnoncourt Félix ellen, akit a keresetében rendkívül súlyos vádakkal illet. A grófnő — mint ismeretes — Carstenn Károlylyal, a gróf kiskorú gyermekei francia nevelőjével megszökött s később házasságra lépett. A grófnő atyja, gróf Harnoncourt Félix egyike az ország leggazdagabb főurainak és akiről közismert, hogy intim barátja Ferenc Ferdinánd főhercegnek, aki gyakori vendége a gróf écskai kastélyának. Azt állította a keresetben a grófnő, hogy atyja durva, szarvak és zsugori. Koldusszegényen lett a dúsgazdag Lázár Marienne férje, és hogy a felesége vagyonát megkaparíthassa, brutális tettlegességgel kényszerítette, hogy végrendeletében vagyonának felét rája és csak másik felét hagyja gyermekeire. A pör tulajdonképeni substratum azonban az volt, hogy atyja őt azzal fenyegette meg, hogy hazasuppoltatja Genéből, ahová szöktek, megakadályozza házasságukat és szanatóriumba csuktatja, ha vagyonának egy részéről le nem mond. E fenyegetések hatása alatt sikerült az atyának leányától egy olyan nyilatkozatot kicsikarni, amelynek értelmében 1,207,921 koronáért lemondott 5,862,537 koronát kitévő vagyonáról. Mint-hogy ezt csak a fenyegetések hatása alatt írta alá, most azt a differenciát követeli vissza, amivel megkárosították, tehát több mint négy és félmillió koronát, továbbá az időközi hasznokat és vagyonszaporulatot, közel nyolczmillió koronát összesen. A keresetre az apa hasonlóan agresszív hangu elleniratban felelt, amelyben viszont leleplezi saját leányának a multját s leánya szemébe vágja, hogy nem most botlott meg először: Egy meg nem nevezett, rejtelmes ifjú grófról szól az ellenirat, akibe Mária Lujza grófnő nagyon bele talált szeretni. Akivel, tilalma ellenére, leveleztek. Találkoztak és akitől a grófnő értékes ékszereket fogadott el. Az atya a szeladonnai ezek miatt párbajt is vívott és csak ezek után, amikor már a közeledés lehetetlen volt, kezdett barátság-

A Laenderbank a magyar pénzpiac ellen. Pénzügyi körökben igen nagy felháborodással beszélnek mostanában az osztrák *Laenderbankról*, amely intézet a mostani nehéz pénzügyi viszonyok között kimutatta azt a szimpátiát, amit egyáltalában osztrák intézetektől a magyar közgazdaság várhat. Tudvalevő ugyanis, hogy a Laenderbank igen nagy öszeköttetéseket tart fenn Magyarországgal s főleg a lombard-üzlet terén vannak milliós érdekeltiségei. Most azután, mikor a pénzpiac ilyen nehéz helyzetbe került s amikor igazán rá van utalva a nagy bankok támogatására, akkor jön az osztrák Laenderbank s egyszerűen felmondja a lombardokat. Más intézetek legfeljebb csak megdrágították a lombardkamatlábát, amit a pénzpiac helyzete igazol is. Egyetlen intézet sem mondotta azonban fel. Csak a Laenderbank. Ezt is azonban csak Magyarországon, mely piac jó volt akkor, amikor kiszípolozni kellett s nem jó a Laenderbanknak akkor, amikor kis méltányosságra szorult.

A temesvári tőzsde. Temesvárról jelentik: A temesvári tőzsdét a jövő vasárnap, e hó 29-én adják át a forgalomnak ünnepes keretben. A temesvári tőzsdének címe „A temesvári Lloyd-társulat áru- és értéktőzsdéje” lesz. Rendelése, hogy a termelői és kereskedői között az érintkezést előmozdítsa, az üzleti forgalmat szabályozza és előmozdítsa úgy gabona, nyerstermények, ipari és kereskedelmi cikkek, mint értékpapírok, váltók és pénzemekekben.

Miért emel alaptőkét a Phoebus? Jelentették már, hogy a *Phoebus Villamos Vállalat R.-T.* fölemeli alaptőkét ötmillió koronáról 7½ millió koronára. Ez az alaptőkeemelés, mely 12.500 db 200 korona névértékű új részvény kibocsátásából fog állni, ismét a vállalat felé tereli a közgazdasági körök figyelmét. Kétségtelen ugyanis az, hogy a vállalat csendben, de annál erőteljesebben terjeszkedik. Még alig pár hónapja csak, hogy a társaság által épített és üzemben tartott gödöllői villamos vasut megindult, már is megállapítható, hogy az a legsikerültebb üzletek közé tartozik. A bevételek hónapról hónapra jelentékenyen emelkednek s a társaságnak már most számolnia kell a forgalmi eszközök szaporításának szükségességével. De a világítási hálózat is óriási módon terjed. A környékbeli falvak Újpesttől Monorig mind a Phoebus áramát fogyasztják, még pedig hónapról hónapra nagyobb mennyiségben. Óriási áramtöbbletet igényelnek a fővárosi pályaudvarok is, úgy hogy a Phoebus valóban kénytelen igen nagy újabb áramfejlesztő és áramvezető beruházásokat eszközölni. Ezek miatt van szüksége alaptőkéjének szaporítására.

Szeged pénze a bukott Gazdasági Banknál. A válságba jutott Szegedi gazdasági és iparbank ri-nál Szeged városának 300.000 koronás betétje volt. Az intézet azt ajánlotta a városnak, hogy a bank épülfelében levő palotáját vegye meg s abból elgítse ki magát. A város pénzügyi bizottsága a bank indítványát elutasította s úgy döntött, hogy ha a bank egy év alatt 150.000 koronát visszafizet a fennmaradó 150.000 koronára hajlandó még egy esztendőig az igazgatósági tagok jótállása mellett halasztást engedélyezni.

Az OMKE. igazgatósági ülése. Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés igazgatósága az őszi munkaidényben most tartotta első félévi ülését. Az adóügyi novelláról dr. *Glücksthal* Samu ügyész referált. Bejelentette továbbá az ügyész, hogy a kereseti és jövedelmi adótörvények végrehajtási utasításainak közzététele után az adóügyi iroda megkezdi működését és az OMKE tagjainak mindennemű felvilágosítást készséggel megad. Foglalkozott még az ülés a vándoriparról szóló törvényjavaslattal. Többen hozzászóltak a javaslathoz. A felszólalásokban egyhangulag kifejezésre jutott az a nézet, hogy a magyar törvényhozás szuverénitása és a magyar kereskedelem és ipar érdekei a kiegészítő törvény egész komplexumára kiterjedőleg az osztrák tulkapásokkal szemben erőlyesen megvédelmeztesse. Az igazgatóság egy-

hangulag azt a határozatot hozta, hogy a vándoripar szabaddá tétele a tisztességtelen versenyre vonatkozó törvény megalkotása előtt veszélyeztetné úgy a fővárosi, mint a vidéki kereskedelem fontosabb érdekeit és ezért feliratot intéz az OMKE a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a tisztességtelen versenyre vonatkozó törvény megalkotása előzze meg a vándoriparról szóló törvénytervezet tárgyalását. Ezután hozzájárult az igazgatóság a kereskedői nyugdíjintézet szervezéséhez, amely főleg a kisebb kereskedők biztosítására fog szolgálni. *Brachfeld Vilmos* indítványára pedig kimondotta az igazgatóság, hogy a kereskedők közötti jogviták békés elintézésére a német Einigungsamtok mintájára egyeztető hivatalokat szervez. Végül tudomásul vették a jelentést az egységes vámpolitikai központ megalakulásáról és a brekai kiállításról, amelyen a magyar kereskedők a Magyar-Bosnyák Gazdasági Központ vezetésével részt vettek.

Nemzetközi kereskedelmi kamarai kongresszus. Bostonból jelentik: Ma ott összeült az V. nemzetközi kereskedelmi kamarai kongresszus, melyen 24 ország van képviselve. Németországból 88, Ausztriából 44, Magyarországból 22, Oroszországból, amely eddig egyetlen ilyen kongresszuson sem volt képviselve, 6 képviselő jelent meg. A kongresszus tanácskozási dolgai közé tartozik a husvéti ünnep megtartásáról való határozat és a kalendarium egyéb javításai is. A kongresszust holnap bankettel fejezik be, melyen *Taft* elnök is részt vesz.

Egy követésre méltó példa. Kétségtelenül igaz az, hogy egy-egy nagyobb bank vezérigazgatójának annyi ezerféle fontos dologra kell figyelmét és munkáját kiterjesztenie, hogy a legjobb akarat mellett sem képes arra, hogy a tisztviselői kar személyi ügyeit is kezében összpontosítsa. Ezért az az általános szokás, hogy az egyes osztályfőnökök saját hatáskörükben intézik el a tisztviselők ügyes-bajos dolgait. Most a Magyar Általános Hitelbank kiváló vezérigazgatója, *Ullmann Adolf*, a bank tisztviselőit igazán nagy jelentőségű újítással lepte meg, közölve a tisztikarral, hogy a jövőben a tisztviselői kar minden egyes tagjának rendelkezésére áll panaszok elintézése és tanácsadás tekintetében. Együttal elrendelte, hogy az eddig még nála nem jelentkező tisztviselők neki személyesen bemutatkozzanak. Az újítás nagy szenzációt okozott a bankban, mivel ez az intézkedés azt jelenti, hogy a jövőben a vezérigazgató közvetlenül intézi majd a tisztviselők ügyeit és nem lesznek — mint eddig — egyes főnökök kénye-kedvének annyira kiszolgáltatva. Ezzel az intézkedéssel *Ullmann Adolf* igen nagy terhet vett magára. De hogy megtette, aztal újabb bizonyosságát adta annak, hogy a tisztikar érdekeit valóban szíven viseli. Példája valóban követésre méltó példa.

A cukorliberálás. Az egyesült osztrák cukorfinomítók bizottsága 1912. évi szeptember hóra eladásra és megadóztatásra a raffinade-kontingensnek további egy százalékát liberálta változatlan áron. Ez a liberálás volt terv szerint a mostani kampányban a kontingensnek mindössze 76 százalékát liberálták a múlt évi kampány 92 százalékával és az 1909—10. évi kampány 84 százalékával szemben.

A vármegyei pénzek és az Országos Központi Hitelszövetkezet. Régi dolog, hogy minden intézmény működése csak addig lehet rokonszenves, míg az az alapszabályszerűen maga elé tűzött célját megvalósítani tudja és azokon az alapokon dolgozik, amelyekben tulajdonképpen létjogosultsága van. Így a Magyar Gazdaszövetség is kétségtelenül helyes irányban működött addig, míg a gazdák érdekeinek előmozdítását vallotta céljául. Ebben a munkájában rokonszenvenvel kísérte őket minden tényező. Legujabban azonban a Gazdaszövetség olyan térre kalandozik el, ahol építeni nem tud, ahol csak visszavonást és egyenletlenkedést szül s ahol csak fölidézi a különböző osztályok között a féltékenykedést. A Gazdaszövetség ugyanis most amellet agítal, hogy a gazdák csak olyan megye-

bizottsági tagokra szavazzanak, akik kötelező ígérte-tet tesznek arra, hogy a vármegyei közpénzeknek az — Országos Központi Hitelszövetkezetben való elhelyezésére szavazzanak. Ez a törekvés föltötte káros és veszedelmes. Elvégre a vármegye nem a gazdáké, hanem az iparosoké és a kereskedőké is; teljesen igaztalan lenne, ha a közpénzek osakis a gazdák céljaira használtatnának föl. Aztán magasabb közérdekből sem engedhető meg az, hogy a Gazdaszövetség így közvetve a vidéki pénzintézetek ellen agítaljon. A vidéki intézetek a dolog természete szerint elsősorban a gazdatársadalom hiteligenyeit elégítik ki amugy is. Megengedhetetlen, hogy egy, az állam támogatását is élvező testület, az amugy is nehéz viszonyok között lévő vidéki pénzintézetek ellen így csináljon hangulatot, aminthogy már magában véve is abszurd feltevés az, hogy az Országos Központi Hitelszövetkezet, amely ellen annyi jogos panasz hangzott el, ilyen korteszéleok szolgálatába vonassék. A Központi Hitelszövetkezet törvényes hivatása egészen más, mint az hogy a Gazdaszövetség korteszéleko legyen.

A debreczeni kamara évi jelentése. Most tette közzé a múlt évről szóló jelentését a Debreczeni Kereskedelmi és Iparkamara. A jelentés nagy alaposággal és e szakban egyedül álló aprólékos részletezéssel számol be a kamara sikeres tevékenységéről. A munka két fő részből áll: az évkönyvből és a tulajdonképpeni jelentési részből. Az évkönyvi részben ismerteti a kamara múlt évi háztartási és vagyoni viszonyait, könyvtárát, továbbá hivatali és személyi viszonyait. Ezután a kamara kerületének ipari és kereskedelmi jellegű nyilvántartási képe következik. A második részben a kamarai kerület közgazdasági jellemzését nyújtja és részletesen ismerteti az egyes nagyobb vállalatok és azok üzleti eredményeit. Ebben a részben közli a kamara panaszait és javaslatait.

Zágrábi bankok bukása. Fiuméből jelentik: Fiumében és Zágrábban néhány nap óta terjedelmes jelentések közölnek egy szenzációs fizetésképtelenségről. A Balkáni Kölesönés Biztosító Szövetkezet néhány nap előtt csödbe jutott. Csödtömeggondnokká dr. *Popovic* Dusan orsz. képviselőt nevezték ki. A szövetkezet passzívai mintegy félmillió koronát tesznek. E fizetésképtelenséget követő napon a zágrábi törvényszék a Zágrábi Kölesönés Biztosító Szövetkezet ellen is megnyitotta a csödtöt és tömeggondnokká dr. *Brandaffy* ügyvédet nevezte ki. A Balkáni Biztosító Intézet ügyvédi kapcsolatban ennek megalapítója, dr. *Schönstein*, is kénytelen volt fizetésképtelenséget jelenteni. Dr. *Schönstein* még néhány nappal ezelőtt a *Kornfeld és Társa* bankház kommanditariusus volt, amely későbbben beolvadt a zágrábi Bank für Handel, Gewerbe und Industrie részvénytársaság. Dr. *Schönstein* kötelezettségei mintegy 800.000 koronára rugnak, amelynél érdekelve van Zágráb valamennyi pénzintézete, amelyek követelésükre csak részben nyernek fedezetet. Dr. *Schönstein* finanszírozta a *Scholz Antal*-féle zágrábi könyvnyomdát is, amelynek kiadásában megjelennek a trialisztikus *Neues Agramer Tagblatt* és a *Novosti* című boulevard-lap is. A *Neues Agramer Tagblatt* az elmúlt vasárnap beszüntette megjelenését és valószínű, hogy dr. *Schönstein* ellen megnyitják a csödtöt, úgy a *Novosti* bukását is maga után vonja. A *Scholz*-féle könyvnyomda vállalatnál dr. *Schönstein* 300.000 korona erejéig van giróban és dr. *Schönstein* fizetésképtelenségével kapcsolatban a *Scholz*-féle nyomdávalat is fizetésképtelenné vált. Ugy dr. *Schönstein*, mint a *Scholz Antal* könyvnyomdávalat ellen a zágrábi törvényszéknél a csödmegnyitást kérelmezték. Igen természetes, hogy abban az esetben, ha dr. *Schönstein* ellen megnyitják a csödtöt, úgy elveszti ügyvédi praxisát.

Az iparművészet modern fejlődésének irányai és eszközei. Ezzel a címmel a magyar ipari szakirodalom megalapítója és ma is legtermékenyebb és legtöbbszörszö művelője: *Galléri Mór* kir. taná-

Reggelizés előtt fél pohár

Schmidthauer-féle

Használata valódi áldás gyomor-bajosoknak és székzsorulásban szenvedőknek.

Igmándi keserűvíz

Az elrontott gyomrot 2-3 óra alatt teljesen rendbe hozza.

Kis üveg 40 fillér Nagy üveg 60 fillér

csos, az Országos Iparegyesület nagytudású igazgatója egy értékes tanulmányt írt az iparművészet fejlődési irányairól. Külföldön állandó törekvés nyilvánul meg arra, hogy a kézműipar szorosan összekapcsolódjék a művészettel s viszont a művészet szerveztesse az ipar érdekében. E törekvés eszközeit és megnyilvánulásait ismerteti tömören, de mégis nagy alaposággal Gelléri. Ismerteti a német Werkbundot a városépítés művészetét, a műipari cikkek állandó müncheni kiállítását, a műipari műhelyeket és áruházakat és végül praktikus javaslatokat tesz arra, hogy mi módon lehetne hazánkban megfelelő művészi ipart teremteni s a közönség művelését fejleszteni. Az értékes tanulmány szakkörökben élénk feltűnést keltett.

Az osztálysorsjáték mai húzásán a következő nagyobb nyereményeket sorsolták ki:

Tíz ezer koronát nyertek: 6905 48703 84005. Öt ezer koronát nyertek: 606 30198. Kétezer koronát nyertek: 4950 15160 18217 20736 27136 47838 49151 53575 91677 92244 92330 96461 109957. Ezer koronát nyertek: 275 366 987 2317 2345 3915 7184 10268 11460 12695 14426 15269 16772 19839 20124 23234 23761 28376 30219 30962 31161 32148 34717 37298 44258 44379 44496 44519 67257 69169 69379 69427 72554 74716 78074 78220 80149 83361 85697 87316 88947 90082 90856 94923 96881 99867 99942 104446 107493. Azonkívül kihúztak még 500 és 200 koronás nyereményeket. A következő húzás holnap lesz.

Kiss szerencsése Nagy! A magy. kir. osztálysorsjáték mai húzásán a 10.000 koronás főnyereményt 84005 számú, az 5000 koronás nyereményt a 606 számú sorsjeggyel Kiss Károly és Társa bank r. t. (Budapest, Kossuth Lajos-utca 13.) szerencsés vevői nyerték, mert: Kiss szerencsése Nagy!

Nyilttér.

Brovathanközlőtekért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

CHARLES

a modern reform-cirkusz,

CHARLES

a milliomos vállalat,

CHARLES

a felülmúlhatatlan csoda-cirkusz,

CHARLES

Európa legnagyobb cirkusza,

CHARLES

az utólérhetetlen, utánozhatatlan műsorával,

CHARLES

a legsokoldalabb és legjelentősebb utazó cirkusz-vállalat

Október hó

5-én

tartja Budapesten a Tattersalliban

nagy, fényes megnyitó előadását!

72-54.

Budapesti Autóipari R.-T.

Bérrautói

ÉJJEL - NAPPAL.

Garage. Javító műhely.

72-54.

TŐZSDÉK.

A BUDAPESTI ÁRU- ÉS ÉRTÉKTŐZSDE

Gabonátőzsde.

Budapest, szeptember 25.

A készáruüzletben ma is kifejezetten szilárd volt az irányzat. Bőséges kínálattal szemben a malmok tartózkodók voltak és nehézkesen vásároltak, de azért még sem zárkoztak el jobb árak fizetése elől sem. A forgalom nem öltött nagyobb arányokat, mindössze mintegy 36 ezer q buza kelt el a tegnapi árnál 5—10 fillérrel drágábban. A legdrágább eladási ár 11.60 koronára volt 79 kilós tiszavidéki búzáért, a legdrágább pedig 10.80 koronára 79 kilós marosmenti, úszkös búzáért. Egyéb gabonaneműek közül a rozs és a tengeri 5 fillérrel drágább, a zab és az árpa szilárd. Forgalmomba került 2600 q rozs 9.35—9.40 koronás áron, 700 q zab 10.17½—10.42½ koronás áron, 200 q tengeri 9.65—9.67½ koronás áron. A határidőpiacra nálunk barátságos hangulattal és a tegnapi zárlatnál némileg magasabb jegyzésekkel indult meg a mai üzet. Kezdetben realizálásokra emelkedtek az árfolyamok. Az irányzat szilárdulása egyrészt az újra beborult időre, másrészt pedig arra vezethető vissza, hogy a spekuláció a külpolitikai helyzetet kedvezőtlennek ítéli meg, amennyiben a külügyminiszter expozéját harciasnak tartja. Az októberi buza 3 fillérrel a tegnapi zárlaton fölül, 11.22 koronán indult, előbb 11.21 koronára gyöngült, aztán 11.30 koronáig emelkedett és zárlatkor 11.28 koronán maradt. Az októberi rozs ma nagyon el volt hanyagolva, csak szórványosan fordultak elő benne üzletkötések és így az árfolyama is csak néhány fillér keretén belül ingadozott; 9.56 koronán indulva, 9.63 koronáig emelkedett, aztán 9.53 koronáig gyöngült és zárlatkor 9.51 koronán maradt. Az októberi zab 10.25 koronás kezdő árfolyama előbb 10.19 koronáig szorult vissza, aztán 10.32 koronáig emelkedett és 10.31 koronán zárult. A májusi tengeri 7.64 koronán indult, 7.72 koronáig emelkedett, aztán 7.66 koronáig gyöngült és 7.68 koronán zárult. A tegnapi zárlatához viszonyítva, végeredményképpen ma az októberi buza 9 fillérrel, az áprilisi buza 6 fillérrel, az októberi zab 5 fillérrel, az áprilisi zab 4 fillérrel, az új tengeri 2 fillérrel emelkedett, ellenben az októberi rozs egy fillérrel, a szeptemberi tengeri 2 fillérrel gyöngült.

Kötött:

Buza. Tiszavidéki: 200 q 80 k 2310 K, 150 q 79 kg. 23.15 K, 500 q 79 kg. 23.15 K, 200 q 79 kg. 23.10 K, 100 q 79 kg. 23.—K, 1500 q 79 kg. 23.—K, 100 q 79 kg. 23.10 K, 150 q 79 kg. 23.10 K, 500 q 79 kg. 23.10 K, 250 q 79 kg. 22.—K, 1400 q 79 kg. 22.90 K, 300 q 79 kg. 22.60 K kev., 200 q 79.5 kg. 22.80 K, 500 q 78.5 kg. 22.90 K, 500 q 78.5 kg. 23.—K, 700 q 78 kg. 23.20 K, 300 q 78 kg. 22.85 K, 200 q 78 kg. 22.80 K, 100 q 78 kg. 22.85 K, 500 q 77.5 kg. 23.10 K, 150 q 77.5 kg. 22.80 K.

Tiszavidéki 200 q 77 kg. 22.65 K sárga, 100 q 77 kg. 22.50 K kev., 500 q 77 kg. 22.70 K, 300 q 78 kg. 22.70 K, 200 q 79 kg. 22.70 K, 200 q 79.5 kg. 22.70 K, 200 q 76.5 kg. 22.10 K kev., 100 q 76.5 kg. 22.80 K kev.

Felsőtiszai: 600 q 79 kg. 23.50 K, 200 q 79 kg. 23.—K, 1500 q 78.5 kg. 22.70 K, 1000 q 78 kg. 22.70 K, 1000 q 78 kg. 22.80 K, 400 q 77.5 kg. 22.60 K.

Fejérmegyei: 550 q 80 kg. 22.90 K kpf.
Bánáti: 500 q 75.6 kg. 22.12 K, 5000 q 75.5 kg. 22.20 K.

Pestvidéki: 400 q 80 kg. 23.05 K, 300 q 80 kg. 23.05 K, 200 q 79 kg. 23.05 K, 1400 q 79 kg. 23.05 K, 200 q 80 kg. 23.—K, 150 q 79.5 kg. 22.50 K, 200 q 79 kg. 22.—K, 150 q 79 kg. 24.60 K úszk., 200 q 79 kg. 23.—K, 200 q 78.5 kg. 22.70 K sárga, 100 q 78.5 kg. 22.90 K, 100 q 78 kg. 22.90 K, 150 q 78 kg. 22.50 K, 100 q 78 kg. 22.60 K sárga, 100 q 78 kg. 22.85 K, 100 q 78 kg. 22.70 K, 100 q 78 kg. 22.80 K, 100 q 79.5 kg. 21.50 K úszk., 100 q 79.5 kg. 22.24 K, rozsos, 1125 q 79 kg. 22.20 K.

Marosmenti: 150 q 79 kg. 21.60 K úszk., 600 q 79 kg. 22.90 K kev., 500 q 78 kg. 22.70 K, 500 q 76.5 kg. 22.30 K kev.

Rozs: 300 q 18.80 K, 100 q 18.80 K, 350 q 18.80 K, 100 q 18.75 K, 600 q 18.75 K, 100 q 18.70 K, 300 q 18.85 K, 150 q 18.70 K, 600 q 18.80 K kpfppar.

Zab: 300 q 20.80 K, 100 q 20.85 K, 100 q 20.35 K, 100 q 20.60 K, 100 q 20.70 K kpf.

Takarmányárpa: 100 q 18.60 K ppar., 100 q 18.70 K ppar.

Tengeri: 100 q 19.30 K, 100 q 18.85 K kpf.

A készáru jegyzése a mai tőzsdén a következő volt:

Buza	híllós	ára 100 kg.	híllós	ára 100 kg.
Tiszavidéki uj	75	—	79	22.40—22.80
"	76	21.60—21.90	80	22.80—22.90
"	77	22.—22.80	81	22.20—22.80
"	78	22.10—22.50	82	—
Fejérmegyei uj	75	—	79	22.10—22.60
"	76	—	80	22.30—22.70
"	77	21.70—22.10	81	22.40—22.80
"	78	21.90—22.30	—	—
Pestvidéki uj	75	—	79	22.30—22.70
"	76	—	80	22.40—22.80
"	77	21.80—22.20	81	22.50—22.90
"	78	22.—22.40	—	—
Bánási uj	75	—	79	—
"	76	21.70—22.—	80	—
"	77	21.80—22.20	81	—
"	78	22.—22.30	—	—
Bácskai uj	75	—	79	—
"	76	21.70—22.—	80	—
"	77	21.80—22.20	81	—
"	78	22.—22.30	—	—
Rozs	I. rendű uj	—	—	19.—19.20
	középmínőségű uj	—	—	18.90—19.—
Árpa	takarmány I. rendű	—	—	18.60—19.30
Zab	I. rendű	—	—	20.90—21.20
	II.	—	—	19.70—20.10
Tengeri	belföldi uj	—	—	19.40—19.50

A határidőpiacra kötetett:

Déllet:

Előfordult kötések (50 kg.-kint) 1912-re.

Buza 1913 áprilisra	11.76—78—74—79—77—78
Buza októberre	11.22—21—25—21
Rozs áprilisra	10.10—07—11—06—07
Rozs októberre	9.56—57—54—63—53—55
Zab áprilisra	10.39—47—46
Zab októberre	10.25—19—30—27—32—31
Tengeri 1913 májusra	7.64—63—72—66—70—63
Tengeri szeptemberre	9.55—56—50—53—51

1 óra 30 percet zárulnak:

Buza 1913. áprilisra	11.77—11.78
Buza októberre	11.28—11.29
Rozs áprilisra	10.07—10.08
Rozs októberre	9.55—9.56
Zab áprilisra	10.46—10.47
Zab októberre	10.31—10.32
Tengeri 1913. májusra	7.68—7.69
Tengeri szeptemberre	9.51—9.52

Budapesti gabonaforgalom:

1912. szept. 23-tól 1912. szept. 24-ig.

Érkezett Elszállított

méter mássa

Buza	99250	13728
Rozs	3328	6018
Árpa	6269	5441
Zab	36974	18559
Tengeri	3532	13202
Liszt	14	13492
Korpa	—	3362

Értéktőzsde.

Az értéktőzsdei eseményekről közgazdasági rovatunkban számolunk be. Az üzet folyamán:

Az előtőzsdén kötetett: Osztrák hitel 673.25—638.75, Magyar hitel 835—837.25, Magyar koronajáradék 86.15, Jelzálogbank 457—458, Államvasut 704.50, Városi villamos 394—395, Közuti vasut 734—736.50, Délvasut 114.25—114.50, Magyar bank 632—633.50, Szászvári 399—400, Hazai takarékpénztár 174.25, Salgószén 782—785, Horvát czukor 2993—297, Vasuti forgalmi 449—450, Temesvári szesz 508.50—510.50, Atlantica 327—328.50.

A déli tőzsdén kötetett: Osztrák hitel 636.25—637.50, Magyar hitel 836—837, Magyar koronajáradék 85.95—86.05, Lesz. bank 532, Jelzálogbank 456.25—457, Rimamurányi 771.50—772, Államvasut 704—704.25, Városi villamos 393.50—394, Közuti vasut 732.50—734, Délvasut 113—113.50, Hazai bank 292.50—294.25, Magyar bank 631.50—633, Nemzeti takarékpénztár 510, Általános takarékpénztár 660, Egyesült izzó 366, Salgószén 782—784, Temesvári szesz 500, Hazai szeszjegy 113.75—114.25.

Bécsi értéktőzsde.

Bécs, szeptember 25. Tekintettel gróf Berchtold expozéjára és az ultimóprolongáció pénztételeire, az előtőzsde általában gyengült irányzattal nyílt meg; a vezető spekulációs papírok árfolyamai átlag 2—3 koronával hanyatlottak. A déli tőzsde irányzata gyöngé.

1 óra 45 percet: Osztrák hitel 637.25, Magyar hitel 837, Aglóbank 333.50, Laenderbank 528.50, Bankverein 536, Uniobank 610.50, Államvasut 704, Délvasut 114, Alpési 108.50, Prágai vasut 3649, Rimamurányi 771.50, Májusi járadék 86.10, Magyar koronajáradék 86.10, Török sorsjegy 243, Márka 117.91, Skoda 793.50,

Bécs, szept. 25. (Magyar értékek zárulata), 4 száze...

Bécs, szept. 25. (Osztrák értékek zárulata), 4.2 száze...

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, szeptember 25. (Értéktőzsde.) Gróf Berchtold...

verein részvényeit erősen kínálták. Napi pénz...

Berlin, szept. 25. Zárlat. (Saját tudósítónktól).

Frankfurt, szept. 25. Zárlat. 4.20% papírpárjárdék...

Hamburg, szept. 25. (Zárlat.) 4.2 százalékos ezüst...

London, szept. 25. Angol consol 7 1/8.

Páris, szept. 25. (Zárlat.) 3 százalékos francia...

Üzleti tudósítások.

Buzakorpa.

Table with 2 columns: Item name and price range. Includes Finom korpa, Durva korpa.

Zsiradékok.

Table with 2 columns: Item name and price range. Includes Disznózsír, Szalonna.

Kőbányai sertésvásár.

Szept. 25. Magy. elsőrendű: Fialat nehéz (páronkint...

Sertéskonsumvásári jelentés.

(A székesszékfővárosi állatvásár és közbiztonsági igazgató...

Felelős szerkesztő:

PURJESZ LAJOS.

Kiadó-tulajdonos:

Magyar Újságkiadó Vállalat.

Igazgató: ERDOS ARMAND.

Main financial table titled 'Budapesti értéktőzsde' with multiple columns for various securities, bank shares, and exchange rates.

SZÍNHÁZAK.

Csütörtök, 1912. szeptember 26-án.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Az erősebb.

Dráma 3 felvonásban. Irta Benedek Marczel.

Személyek:

Arifaber	Szacsavay
Orsolya	K. Hegyesi
Lőrincz	Beregi
Stahlenberg Anna	Paulay
Seredy Gáspár	Bakó
Lónyay Gergely	Mészáros
Gecsey Márton	Paulay
Czeczey Lénárd	Mihályfi
Horváth Ferencz	Molnár
Melcerer András	Horváth

Kezdeté 1/8 órakor.

NYÍRSZÍNHÁZ.

Piktórok.

Vígjáték 3 felvonásban. Írták: Rivoire és Miraudo.

Személyek:

Mandlaix piktór	Góth
Noemi	Haraszthy
Madeleine	G. Kertész
Házmesternő	Rónaszékyné
Fanny	Csáky I.
Pradoux	Tanay
Ruffat	Stella Gy.
Chiméne	Szerényi
Chapan	Tapolczai
Paupion	Tihanyi
Legrand	Ditrói

Kezdeté 1/8 órakor

NÉPOPERA.

Szeyer Ilona vendégfelléptével:

Tengerész-Kató.

Operetta 3 felvonásban. Irta: Buchbinder Bernát. Magyar színi-re alkalmazta: Mérei Adolf. Zenéjét szerette Jarno György.

Személyek:

Steinfeld lovag	Mátrai
Váci Róbert	Horváth
Kopp Gyula	Fahér
Radák Lajos báró	Hajagos
Dr. Kazár Sándor	Ujvári
Kádasa Tamás	Bihar
Szepl	Pázmán
Sáhy	Loránd
Temessi báró	Pajor
Kató	Szeyer I.
Lujza	Bendőier
Teréz	Hajnal
Berta	B. Abaffy E.
Radányiné	Dinyési
Borska	Vider

Kezdeté 1/8 órakor.

FŐVÁROSI NYÁRI SZÍNHÁZ. (BUDAI SZÍNHÁZ)

Gyurkovics lányok.

Színmű 3 felvonásban. Irta: Horczeg Ferencz.

Kezdeté 1/8 órakor.

FŐVÁROSI ORFEUM

Waldmann Imre igazg.

VI. Nagymező-u. 17.

Az előadás kezdete 8 órakor.

Jegyelvétel 10-1 és 3-6 óráig.

Még csak néhány napig

Les PEREZOFF!!

és az impozáus szeptemberi műsor.

ROYAL-ORFEUM

Telefon 110-22 VII., Erzsébet-körút 31. sz. Telefon 110-22

Ma csütörtökön szeptember 26-án délután 3 1/2 órakor mérsékelt helyáru családi előadás

Danny Gürtler

és az összes szeptemberi attrakciók felléptével. Mérsékelt áru jegyek válthatók a ROYAL-ORFEUM jegypénztáránál és az összes városi jegyárúsió helyeken.

Kartellen kívül!

T. c.

Van szerencsém szíves tudomására adni, hogy VIII., Karpfenstein-utca 31-33. sz. alatt a mai kor igényeinek megfelelő

sörnagykereskedést

nyitottam.

Miért is azon kellemes helyzetben vagyok, hogy egy ár tekintetében, mint sörminőségben bármely más céggel a versenyt felvehetem, kérem nagybecsű megrendelésével engem új vállalatomban támogatni, melynek pontos és lelkiismeretes kiszolgálásáról előre is biztosíthatom.

Maradok kiváló tisztelettel

SZIMANDL JÓZSEF
vendéglős és sörnagykereskedő.

STEINHARDT MULATÓ

Rákóczi-ut 63. sz. Telefon 54-23.

Kezdeté 1/9 órakor.

9 órakor:

A vörös Bernát

11 órakor:

11 órakor:

Zavaros rokonság

Steinhardt slager kuplél és új külföldi számok. Minden vasárnap délutáni előadás, fél helyárukkal. — Kezdeté fél négy órakor.

Jegyek: délután 10-1 óráig és délután 3-6-ig a mulató pénztáránál, egész nap a Hirsch-féle nagytársaságban Andrássy-út 19. és a Hungária fürdő pénztáránál kaphatók.

ALKALMI SZÖNYEGER

BUTOROK

CSILLÁROK

Alkalmi Butoráruházban

szalon- és hűtőgar-nitúrák, teljes lak-berendezések legol- csöbbsen kaphatók az

VIII. ker., Baross-utca 9. szám, (az egész házban.)

AMERICAN SHOE COMPANY LIMITED

Amerikai cipő r.t.

Kizárólagos

amerikai cipő- különlegességeink

az eddigi árákon

kaphatók:

BUDAPEST,

IV., Kigyó-tér 1. (Királyi bérpalota.)

V., Dorottya-utca 6.

VII., Erzsébet-körút 42.

DEBRECZEN, Piac-utca 44. sz.

ZAGREB, Ilica 22.

Kérje képes árjegyzékünket.

(Postal megrendelések: IV., Kigyó-tér 1. alá inté- zendők. 12470)

Kiváltunk

ZÁLOGBAN

levő arany- és ezüstékszereket, sorajgyo- ket a azokra magasabb kölcsönt nyújtunk.

MANNHEIM SIMON ÉS FIA

Budapest, IV., Párisi-u. 5.

(Főpostával szemben)

Szt. Lukácsfürdő nagyvendéglője

Budán FREY GYULA vendég- lős, a parlamenti Arkád-vendéglő bérője személyes vezetése alatt.

Elsőrangú vendéglő és kávéház.

Háromszor naponta hangversenyez

SILVING BERTHOLD

karmester vezetése alatt

a Budapesti Filharmonikusok Társasága

Iskola hegedűk hangfokozó gerendával.

Jávorfából K 10

Habos jávor- ából szép kivitelben K 12

Gyakorló hegedűk gyönyö- rűen dolgozva K 15

Továbbképző hegedűk utolérhetetlen hanggal K 20

Ingyen kap bármely hegedűhöz 1 tokkot, 1 vonót és tartalék alkatrészeket kizárólag a

HANGSZER-OTTHONBAN

FEKETE MIHÁLY-nál

Budapest, VIII., József-körút 9/E.

Weinberger és Fodor

az összes

sportcikkek áruháza.

FOOTBALL

czikkeken az ország legnagyobb raktára.

IV., Marischbazar 4.

Telefon 113-59.

Minden sportágról külön árjegyzék ingyen.

SZÍNHÁZAK.

Csütörtök, 1912. szeptember 26-án.

MAGYAR SZÍNHÁZ.

A Szerencse fia.

Komédia négy felvonásban. Irta: Drégely Gábor.

Személyek:
 Varga Köröndy
 Irén, a leánya Báthory G.
 Szontagh Sebestyén
 Kormos Csontos
 Gálkuthy Réthely
 Szűcs Adolf Doby
 Reiner Vágó
 Stefánia, a feleség Forráy R.
 Emma, a leány Rónai A.
 Zarái Zimkó Z. Molnár
 Tarnó Császár
 Dávid Rátkay
 Lili Farkas M.
 Sebes Papp
 Almoday Bera P.
 Sáfáru Sáfáru

Kezdeté 1/8 órakor.

KIRÁLY SZÍNHÁZ.

Limonádé ezredes.

Enekes vígjáték 3 felvonásban. Német eszmé után írta; Házsányi Zsolt.

Személyek:
 Gr. Szentmarjai Rátkay
 Lenke Perczel
 Marietta T. Harmatho
 Von Flammütz Hajnal
 György Király
 Kelemen Ligeti
 Törz Sós M.
 Diga Rombai L.

Kezdeté 1/8 órakor.

BUDAPESTI SZÍNHÁZ

Először:

A régi Pest.

Kezdeté 1/8 órakor.

ROYAL-ORFÉUM

Ma csütörtökön, szept. 26-án két előadás.

Délután 3/4 órakor mérsékelt, helyáru nagy családi előadás teljes esti műsorral. Este 8-kor **A teljesen új, félhavi műsor.** — Danny Gürtler az utolsó bohém vendégjátéka. Fred St. Ouge Co. és Miss Estee amerikai excentrikusok. Pesti Futár: Nadas Sándor tréfás jelenetei. Játsszák: Bárszony, Tihanyi és Szász Ilona. Lolotte Granichstäden Bruno nagy kiállításos operettje. — Conchita Ledesma, Brodie & Brodie, 6 1/2 Sennets, Cilli Bauer, Sokolowsky csoport, Gügü, apacs-komédia. Solti Hermin, Szász Ilona, Virágh Jenő és a többi pompás attrakció. Jegyek elővételi díj nélkül vált hatók a Royal-Orféum jegypénztáránál és a városi jegyárúsi helyeken. **Előadás után Royal-Cabaret.** Minden csütörtökön, ünnep- és vasárnap délután 3/4 órakor mérsékelt helyáru nagy családi előadás, teljes esti műsorral.

ROYAL-ORFÉUM

Telefon 110-22 VII., Erzsébet-körút 31. sz. Telefon 110-22

Ma csütörtökön, szeptember hó 26-án két előadás d. u. 3/4 órakor mérsékelt helyáru családi előadás teljes esti műsorral. Este 8 órakor a szenzációs szeptemberi műsor.

Danny Gürtler

az utolsó bohém rövid vendégjátéka. Fred St. Ouge Co és Miss Estee amerikai excentrikusok. Pesti Futár Nadas Sándor tréfás jelenetei. Játsszák Bárszony, Tihanyi, Szász Ilona **LOLOTTE** Granichstäden Bruno kiállításos nagy operettje. **Conchita Ledesma, Brodie & Brodie, 6 1/2 Sennets, Gügü** apacs-komédia, **Cilli Bauer, Sokolowsky csoport, The 7 Brighton, Rathling Belles, Solti Hermin, Szász Ilona, Virágh Jenő**

és a többi pompás attrakció!! Jegyek elővételi díj nélkül válthatók a Royal Orféum jegypénztáránál és a városi jegyárúsi helyeken. Előadás után Royal-Cabaret Minden csütörtökön, ünnep- és vasárnap d. u. 3/4 órakor mérsékelt helyáru nagy családi előadás teljes esti műsorral.

Ön már tudja? amerikai cipőket.

Ma csütörtökön, szeptember hó 26-án két előadás d. u. 3/4 órakor mérsékelt helyáru családi előadás teljes esti műsorral. Este 8 órakor a szenzációs szeptemberi műsor.

Elegáns férfi-cipők
 box- és chevro-bőrből, utolsó divatos, dugós, fűzős 10, gombos 1 K és felebb.

Amerikai és angol cipők, elkészíthetetlen 14, 16, 18, 20 és fele.

Gyönyörű női-cipők
 box- és chevro-bőrből, dugós 8, fűzős 9.50, gombos 10 és fele.

Silkés amerikai és angol-cipők, fűzős és gombos 13, 15, 18, 20 és felebb. 199222

Higiénikus gyermek-cipők minden árban.

Márkák által készített legfinomabb kivitelben.

Orthopéd-cipők: Félre tárt lábnyom után készítenek

„Új módszer!” Pongrácz S. Sándor

Budapest, VII., Szondi-u. 23a. nyugati pályaudvar közelében.

CIRKUSZ-BEKETOW

Városliget. Telefon 197-46
 Ma csütörtökön 2 előadás délután 4, és este 8/10 órakor. A páratlan sikerű szeptemberi műsor. Klein család kerékpárművészek, Miss Selma erőgyakorlások, The Gaertner akrobaták, Prato majomcirkusz. **Délután félhelyáru felállítások és gyermekjátékok.** Este a remek műsor és birkoztatók. Ma este birkoztatók: Lurich-Mamutow, Hackenschmidt-Rogalski, Carpini-Bahn, Alarcos-Saivonen.

FOLIES CAPRICE

Téli helyiség: Rózy-utca 18. szám. Igazgató: Kellai Henrik. Kezdeté: Rott Sándor. Telefon: 14-22. Előadás kezdete 1/8 órakor.

9 1/4 órakor! Ma! 9 1/4 órakor!

„A menyasszony leánya”.
 Bobozat 1 felv., irta: Satyr. Rendező: Rott Sándor. 10 órakor! 10 órakor!

MORITZ II.
 Sketch, előadja: Springer Ármin. 11 órakor! 11 órakor!

SEINE TANTE.
 Bobozat 1 felvonásban, irta: Hirschfeld L. és a többi új szólószámok.

Jegyek elővetelben: a Folies Caprice nappali pénztáránál d. u. 9-11-ig és d. u. 3-6-ig. Hirsch Andrassy-ut 19. Sopronyi Rákóczy-ut 1. és Az Est kiadóban. — 12 óra után az 1. és emelet. **Casino de Parisban** a világ legelső ének- és táncszámainak fellépte.

ÚJ KÖNYV!

GYULAI PÁL
KRITIKAI DOLGOZATOK
 1854—1861.
 Ára 5 korona.

Hét nagyobb kritikai esszé van e kötetben, Gyulai Pál munkásságának az az iradalomtörténeti fontosságú része, melylyel irodalmunk leghatalmasabb kritikusává és fölémetes polemikusává küzdött fel magát.

Megrendelhető:
LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapest, Andrassy-út 21, valamint minden könyvkereskedésben.

Pesti Hazai Takarékpénztári sorsjegy

45 havi 3 K 90 f. havi részletre

kapható nálunk. Az első részlet postautalványon való beküldése után azonnal megkapja, az eredeti sorsjegy számával ellátott részletet, mely azonnali játékjogot biztosít, tehát minden sorsjegyre esett nyereség az ön kizárólagos tulajdonát képezi. A teljes vételár megfizetése után megkapja az eredeti sorsjegyet.

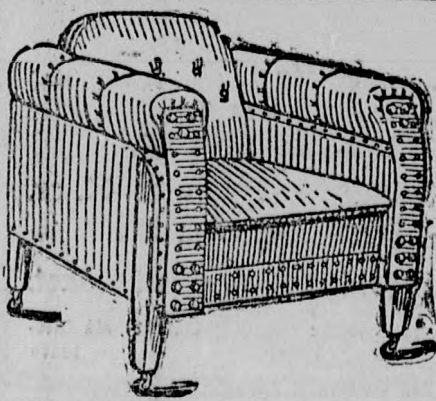
Huzások: október 5, február 5, június 5.

A legkisebb nyereség, melyet minden sorsjegynek okvetlen nyernie kell, 105 K-tól 125 K-ig emelkedik. Ha a sorsjegyet csupán a legkisebb nyereséggel húzták ki, a tulajdonos még egy nyereségszelvényt is kap, amely az összes további huzásokon játszik, úgy hogy **egy sorsjegyre több nagy nyereség is eshetik.** A nyereségjegy el is adható, mai készpénz ára 55 kor., tehát egy Hazai sorsjegy tulajdonosa a legkedvezőtlenebb esetben is 105—125 kor. törlesztési összeget és 55 kor. értékű nyereségjegyét, összesen 160—180 K-át kap.

Főnyereség
Négyszázezer K
200.000, 200.000
 K és évente 447 melléknyereség.
 A sorsjegy még **64 évig játszik 23 millió K** nyereségre.
Minden sorsjegy nyer.
 Egy sorsjegy többször is nyerhet.

Huzás: Központi Váltóüzlet Részvénytársaság Huzás: okt. 5. Budapest, V. kerület, Szabadság-tér 3. szám. okt. 5.

Ha több sorsjeggyel akar játszani, vegyen:
 1 drb Pesti Hazai Tak. sorsjegyet **Évente 8 huzás!**
 1 drb Józsv sorsjegyet **Főnyereség 400.000 K.**
 2 drb Erzsébet sorsjegyet **Azonnali játékjog!**
Mind a 4 sorsjeggyért 48 havi 5 K fizetendő.

Bőrbutoripar!
Kendi Antal,
 Bpest, IV., Semmelweis-u. 7.

Bőrbutorszaküzlet, mely minőség, formai kivitel és árak tekintetében különös előnyt nyújt. Angol bőrbutorok, ebédő székek, foteuilok, Yerriszobák és irodahelyiségek butorozása!

Bőrbutor bevásárlása bizalmi dolog!

Heti műsor:

Szeptember hó	Nemzeti Színház	Magy. Kir. Operaház	Népopera	Vigszínház	Király Színház	Magyar Színház	Budapesti Színház	Fővárosi Nyári Színház (Budai Színház)	Uránia
27 Péniek	Az ember tragédiája	—	Tengerész Kató	Erős láncok	Limonádé ezredes	A rablólovag	A régi pest	Az obsitos	Olimpiász
28 Szombat	Rang és mód	—	Lammermoori Lucia	Piktorok	Limonádé ezredes	Az apostol	A régi pest	Lili	—
29 Vasárnap	Gszimadia miut kísértet	—	Hoffmann mesei	Os trigás Alici	Leányvásár	Karenin Anna	A falu rossza	A kisbarát	—
	Az erősebb	—	Tengerész Kató	Erős láncok	Limonádé ezredes	Szerencse fia	A régi pest	A falu rossza	—

DARANYI LEGUJABB MODELLE

Számoló

ES LÁTHATÓ IRÁSU

összeadógépei

nem szorulnak reklámra.

DARANYI MIKSA

Elő Magyar Számoló- és Összeadó-gép Kereskedelmi Vállalat, a Szállítmányozási és Iparbank részvényszerűségi igazgatósága helyén.

Teléfono 139-04. Budapest, VI., Váci-körút 37.

UJ IDŐK

Október elsejével új évfolyamát kezd az **Uj Idők**, a magyar családok kedvelt hetilapja, amely hétről-hétre gazdag, előkelő színvonalú tartalommal keresi fel olvasó közönségét. A szerkesztő, Herceg Ferenc szignuma: a magas tartalom, ötlet és finomság a lap minden egyes számában érvényre jut, mert az **Uj Idők** egyfajta hízelő a hagyományt, másfelől pedig teret enged a szellemi élet modern megnyilvánulásának. A lap állandó munkatársai között ott találjuk a magyar írásművészet java képviselőit. Az októberi évfolyam kezdő megjelentetése alkotás és mindenképpen méltó Helai Jenő nagy népszerűsége szert tett „Family-Home” című legutóbbi regényéhez. Az eredeti regényen kívül az **Uj Idők** hasábjain szól hozzá Horkayné az aktuális eseményekhez és Farkas Pál „Az önkéntes naplója” írója pompás humorral megírt újabb állandó rovatot nyit, amely éppen olyan népszerűsége tarthat számot, mint előbbi munkái, a „Jogász naplója” és a „Kéj-utazó naplója”. Az idegen írók rovatában a külföldi irodalom jelesíneke kis remekműveit is közli a lap és így az **Uj Idők** olvasói az egész világirodalommal lépést tarthatnak. Az **Uj Idők** előfizetési ára negyedévre 5.- korona. Kiadóhivatala Budapest, VI., Andrássy-ut 16.

SPECIALISTA

Dr. KAJDACSZY

Gyógyít biztos sikerrel kórházakban szerzett tapasztalatok alapján: vér-, bőr-, idegbaj és gyengeségi állapotot és mindentéle női bajokat

Budapest, VIII., József-körút 2.

Rendel: 10-4-ig. Este: 7-8-ig.

„EHRlich 606” alkalmaztatik.

Levél útján is biztos gyógyulást találnak azok, kik személyesen meg nem jelenhetnek, vagy távol a fővárostól laknak. Gyógyszerek utasítással kívánatra küldetnek.

A nm. vallás és közokt. miniszter elismerő leiratával kiténtetve

Dr. Batizfalvy I. Z. főváros legelső FOGORVOSI INTÉZETE

áthelyezve: **Károly-körút 10. sz. alá.**

Fájós fogak meggyógyítása | Szápadlás nélküli műfogak, aranyhidak, koronák. Tartós fogtömések. | Jól használható fogszorok elkészítése és behelyezése.

Fogházak (altatásban is). Jótállás mellett mérsékelt szabott áron. Vidékiek félnap alatt megkapják műfogalkát.

Sajnos, de való,

hogy a mai korban feltűnően sok az olyan ember, akinek vére és testi nedvei meg vannak fertőzve és aki fiatalkori könnyelműség és rossz szokások által idegrendszerét és szellemi erejét tönkretette. Ezen szörnyű állapotban csak egy lehet gyökeresen segíteni, ha az illetők olyan lelkiismeretes, nagy tapasztalatu specialista orvoshoz fordulnak, aki jó tanácsokat tud adni a nem életre vonatkozólag és az esetleg már meglévő bajokon is tud segíteni, akkor majd megszűnik a titkos betegségek létezése is.

Ilyen magas tisztságu dr. Palócz v. kórházi orvos, egészségt. tanár országos hírv. intézete (Budapest, IV., Múzeum-körút 13.), ahol a legnagyobb titoktartás mellett a mindennapi foglalkozás megzavarása nélkül alaposan és gyorsan kigyógyítják már sok év óta még a legelhanyagoltabb esetekben is a bujakóros sebeket, hűgycsö, hólyag-, ideg- és hágerincz-bajokat, az önfertőzés és szifilisz utóbjait, magömlést, elgyengült férfierőt (impotentiát), kezdődő elmozavart, aranyeret, sérveket, vérébajokat, bőrbetegségeket és a női nem szervek minden betegségeit. Nők részére külön váróterem és külön kijárat van. Ha valaki bármilyen oknál fogva személyesen nem jöhetne el, akkor szívesen adnak levelére kimerítő felvilágosítást afelel, hogy otthon mi módon gyógyítható ki gyökeresen a bajából (a levélben csak válaszbélyegyet kell mellékelni). A gyógykezelés befejezése után a leveleket elégetik vagy kívánatra mindenki visszakapja azokat. Az intézet a szükséges speciális gyógyszerekről is gondoskodik. Rendelés naponta d. e. 10-12-ig d. u. 3-5 óráig, (vasárnap déli 12-ig.) **EHRlich 606** kurát is végeznek. Cím: Dr. Palócz, specialista-orvos, Budapest, IV. kerület, Múzeum-körút 13.

Részletfizetésre is!
Látható írásu

UJLAKI írógépek

Árjegyzék kívánatra. Árjegyzék kívánatra.

UJLAKI írógéptelep

Bpest, VII., Erzsébet-körút 28.
Telefon 122-60. Telefon 122-60.

VÉTKEZIK

Önmaga ellen, minden nemi betegségben vagy neml. gyengeségben szenvedő, ha nem olvassa el **Dr. GARAI** hírnöves szakorvos

Hasznos tanácsadó
minden férj és női nemi betegségben

Ölmű számos ábrával ellátott könyvet, mely az összes férfi és női nemi betegségek leírását, okait és gyógyítását tárgyalja népszerű előadásban. A könyv ára 3 korona, mely összeg 10 filléres levélbélyegben is beküldhető. Zárt borítékban bérmentve küldi a szerző.

DR. GARAI,

Budapest, Andrássy-ut 24. sz.

Rendel. húgyazervi, bőr, és nemi betegnek délelőtt 10-től délután 4-ig és este 7-8-ig.

Hirdetések felvételek e lap kiadóhivatalában.

ÉLŐESZKÖZÖK

EZÜSTBŐL ÉS ALPACCA EZÜSTBŐL,
DISZTÁRGYAK. ALKALMI AJÁNDÉKOK
A LEGELÖNYÖSEBBEN

POLGÁR KÁLMÁN ÉKSZERTELEPÉN

VI., Teréz-körút 5. sz. I. em.

VIDÉKI MEGRENDELÉSEKRE KIVÁLÓ GONDOT FORDITOK.
ÁRJEYZÉK 2000 RAJZZAL BÉRMENTVE KÜLDETIK.

E hirdetési rovatban minden szó egyszeri beiktatása közönséges petit betűkből 4 fillérrel, kompakt betűkből szedve 6 fl.-rel fizetendő.

KIS HIRDETÉSEK

E hirdetési rovatban minden szó egyszeri beiktatása közönséges petit betűkből 4 fillérrel, kompakt betűkből szedve 6 fl.-rel fizetendő.

Akar nőülni?

28 éves csinos, vagyonos orosz hölgy, 22 éves egyedülálló árva 400,000 korona hozományával, 38 éves gyermektelen özvegy 120,000 kor. vagyonnal és még sok száz vagyonos hölgy van előjegyzésben. Komoly szándéku urak, ha vagyontalanok is, díjtalan felvilágosítást kapnak. Schlesinger, Berlin 18.

Saszellaszó

mézédes, mázsánként 54.—K, postakosaránként 3.50, őszibarack, táblakörte, magválnaszó, csemegealma vegyesen 3.60. Turkosztándínye, ugorika, paprika 1.60. Paradicsomnak mázsáját 16.—koronáért szállítja Szabó Géza, Budapest, Mátyás-u. 2.

Nappali

Kereskedelmi szaktanfolyam (Engedélyezett 40988—1910. sz. min. szervezett alapján.) A tanfolyam fenntartója a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesülete és célja kereskedelmi tisztviselők kiképzése. A tanfolyamra oly nők és férfiak léphetnek, akik a polgári iskola 2—4-ik osztályát elvégezték és 14-ik életévüket betöltötték. Kezdő és haladó csoportok. Időtartam 6 hó. Állásközvetítés. Tájékoztató. Telefon 79—45. Beiratkozásokat elfogad az igazgatóság, Andrásy-ut 67. (Bejártat a Vörösmarty-utcaról.) Elnök dr. Vázosy Vilmos orsz. képviselő, igazgató: Aranyosi Miksa felsőker. isk. igazgató

Gyorsírás és gyorsgépirás. A Gyorsíró Társaság szaktanfolyamát lényegesen megnagyobbított modern higiénikus új helyiségekben (Andrásy-ut 12.) tartatnak. Legalaposabb kiképzés gépirás-magyar- és német gyorsírásban. — Gabelsberger-Markovits rendszer. Beiratkozás napenként. Tandíj igen mérsékelt. Díjmentes tantárgyak: magyar-német helyesírás, „Kartók” amerikai könyvelési és nyilvántartási rendszer, űsszámadó- és számológépek kezelése. Pár-huzamosan estli tanfolyamokat is tartunk. Végzett növendékeinket díjtalanul állásba juttatjuk Glogowski és Társa, (Remington) Budapest, VI., Andrásy-ut 12. sz.

Készpénzért

vagy hitelképes egyéneknél kedvező feltételek mellett szállítok teljes lakberendezéseket vagy egyes darabokat és biztosítom, hogy ilyen

olcsón

sehol nem kap modern hálo, ebédle, uri és szalon szobákat stb. Győződjön meg, tekintse meg zsúfolt raktárakat, itt jutányosan

vehet

a leggyorsabból a legbiztosabbal minden fajta

BUTORT

Nagy Imre lakberendezési vállalkozó cég

BUDAPEST, VI., Lázár-utca 7. sz. Árjegyzék ingyen. Album 1 korona.

Csemegecszó

muskotály, saszella mázsánként 50 kor., postakosaránként 3.50, táblakörte, őszibarack, magválnaszó, csemegealma vegyesen 3.50, ananászdinye, ugorika, paprika 1.60. Szabó Csongrádról.

Soványosság

Az egyedüli eredménytől kísért házasor a dr. William Harley tanár amerikai erőfő-pora. Soványak tartós, szép telt testidomokat nyernek — Hölgyek remek keblei. Hat hét alatt 20 kiló gyarapodásért jótállást. Vérszegénység, gyengeség, idegesség ellen és gyomorbetegségeknél nélkülözhetetlen tápszert. Kitéve: Chicago, Berlin, London Hamburgban. Köszönő levelek minden országból. Dobozonként 1 írt 16 kr. Használati utasítással. Főraktár Balázs Mór E. Budapest, VII., Isván-ut 11. II/A. Telefon 156—80.

BUTOR

30% megtakarítás!

Régi Butorszalon

Budapest, Ferenciek-tere 3 telemelet. Vétel és eladás használt és új polgári, urasági lakberendezéseknek, mahagoni és palisander butorok, uri szobák, angol bégarnitúrák és teljesen berendezett mintaszobák, keleti szőnyegek, csillárok. Telefon 82—13. 28598

Kitűnő fegyverek

öröklnek övédelemre, vadászatra és szobadísznek. Wernld gyaloglági fegyver 5 kor., szurony lüvellyel 1 K. Wernld lovassági karabély 16 korona, Kropácsok-karabély, 8 golyóra tölthető, szuronnal 25 K. fegyverszija 1 korona, éles töltény darabja 10 fill., vaktöltény 2 fillér. Katonai puskaműves által kipróbált jó fegyverek. Tiller Mór és Társa udv. szállítóknál, Budapest, Váci-utca 35. Fegyver-árjegyzék kívánatra díjmentesen.

Illusztrált korrász a párisi kommunáról!

RÁKOSI VIKTOR

A PÁRISI GYUJTOGATÓK

(A kommun története)

Regényes korrász

Ára füzve 6 korona, vászonkötésben 8 korona.

Kapható

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapest, Andrásy-ut 21 és minden könyvkereskedésben.

Virius telepen

Balatonpart legszebb pontján (fürdőtelep, vasút és hajóállomás), sanatorium szállodák és villatellékeknek alkalmas erdei terület 2 koronáért eladó. Virius. Szegezd, Zala megye.

Diszkertkedvelők

kérjenek árjegyzéket az első magyar diszfényó fapiskolától. — Tulajdonosa: Copony Ede Körmenten. 120 fajta tülevelűfák, lombfák, sorfák, díszcserjék kaphatók.

Parlamenti

gyorsírók által vezetett magyar-német gyorsíró iskola. Gépirás különféle gépeken és magyar-német fogalmazóoktatás. A teljes kiképzés díja havi 10 korona. Kereskedelmi akadémiai rendes tanárok által oktatott szaktanfolyamok. Az Országos Magyar Gyorsíró-Egyesület miniszteri jóváhagyással szervezett tanfolyamait nyilvánosságú joggal. Alapította Markovits Iván az 1863. évben. Közérvényű egyesületi oklevelek. Tájékoztatót küld a Gabelsberger Szakiskola (kizárólag Hegedűs Sándor-utca 8. sz. a szemközti Liszt Ferenc-ter 10. szám alatt. A címre jól vigyázzunk! Az egyesületnek más iskolája nincs. Az „Országos” és „Gabelsberger Szakiskola” jelzőket megtévesztés céljából utanozzák. Telefon 64—68.

Zálogcédulákat

veszek. Elzálogított brillánsokat, gyöngyöket, aranyat, ezüstöt és ékszereket 100,000 koronáig költségmentesen kiváltak és teljes értékűt fizetem.

Singer Jakob

ékszerkereskedő BUDAPEST, Király-utca 91. sz. Izabella-utca sarkán.

Acetylén-kézilámpa

A legnagyobb sötétben is 250—300 lépésnyi távolságra napfényben bevilágító acetylén-lámpa. Nélkülözhetetlen minden vidéki háznál. — Gyári ára 100 mm.-es reflektorral K 4.— 110 mm.-es reflektorral K 6.— 118 mm.-es reflektorral masszív kiállításban K 8.— 1 kg. Calc. Carbide 70 órai égésre — — — K —.50

LÁNG JAKAB és FIA

Bpest, VIII., József-körút 41, Árjegyzék ingyen.

Ajtók, Ablakok

vasredőnyök, használt és újak, bármily méretben és alakban, igen olcsón kaphatók

Wiener A. utódánál

BUDAPEST, ÖLLŐI-UT 123. Telefon: 62—80. Alapított 1866-ban

Zálogcédulát,

brilliantot, gyöngyöt, ékszert, aranyat, ezüstöt és régiséget veszek. Alt-Wien porcellánt, régi bronz esztétárgyakat, szobrokat és olajfestményeket veszek Kertész ékszerész és régiségkereskedő, Király-utca 85. Telefon 95-45 Meghívásra jövök

ADORJÁN ANDOR

könyve:

SORSOK ÉS PÁLYÁK

Irodalmi arcképek

Ára 3 kor.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) R.-t.-nál Budapest, Andrásy-ut 21 és minden könyvkereskedésben.

Boroshordók

új és keveset használtak, minden nagyságban, erős szilvoniak tölgyfából, bor-szivattyúk, „para” hordóművek, horszajtók, szőlőszűzők, pincelészterelési cikkek olcsóbban, mint bárhol Klein Arnold, Budapest, VII., Rombach-utca 8. sz. Telefon 57—72. Árjegyzék ingyen.

„Hungária

beszélő - gépek

tölcsérszerűek is kizárólag eredeti első-rangú gyártmány, részletfizetésre is olcsón kaphatók,

Deményi és Társa

Budapest, VI., Teréz-körút 4.

Kérjen árjegyzéket.

Soha nem létezett

rendkívül kedvező fizetési feltételek mellett szállítunk helyben és vidékre teljes lakberendezéseket, valamint egyes butordarabokat részletfizetésre.

Modern lakberendezési vállalat

Budapest, IV. ker., Borlóczy-utca 7. sz.

0 izes butor-album 1 kor.

Vigyázzon

ha meghűlt és valódi Réthy-féle cukorkát vásároljon 60 fillérért.

Szabadalmakat

külföldi értékesítésre elfogad Réval és Társa szabadalmi és értékesítési osztálya Budapest, József-körút 21.

Saját gyártmányú fűtőkészülék 14 kor.-tól feljebb; fűtőkészülék 20 kor.-tól feljebb. Elváltatok mindenféle kaziváltvány és házi vízvezeték-berendezéseket legolcsóbb áron.

LEFKOVICS ADOLF Budapest, VII., Wessely-ut. 51/E. Telefon 113—46. — Árjegyzék ingyen és bérmentve.

MIKSZÁTH KÁLMÁN

utolsó könyve:

Tövisszes látogatásban

Elbeszélések

(Az író könyvalakban még meg nem jelent, utolsó elbeszélései és regénytöredéke.)

Ára füzve 5 korona, vászonkötésben 7 kor.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapest, Andrásy-ut 21, valamint minden könyvkereskedésben.

Csillárok

részben és galvanizált, gáz- és villanyhasználatra a legújabb eljárás szerint gyártva, legjuttányosabb áron szállít

Schulz-csillárgyár

Rózsá-utca 109. Podmaniczky-utca mellett. Telefon 108—07.

AZ ATHENAEUM A KÖNYVTÁR

legújabb kötete:

A németek egyik legérdekesebb és legkülönösebb tehetségű írójának káprázatosan szín pompás, érdekfeszítő és magható regénye:

VOSS RICHÁRD: A KÖLTŐ ÉS AZ ASSZONY

(A Falconieri villa)

384 old. ... Ára

Eddig megjelentek:

KÖBOR TAMÁS: Komédiák. Nov. (424 old.)

BIRÓ LAJOS: Glória. Novellák (448 old.)

BALZAC: A számbőr. Regény (387 old.) Fordította Hársányi K.

ZOLA: Pascal orvos. Reg. (448 o.) Ford. Gerő A.

DICKENS: Két város. Reg. Ford. Bálint M. (448 o.)

ANATOLE FRANCE: A Pingvinek szigete. Regény. Ford. Bölöny Gy. (320 o.)

CSEHOV: Az orvos felesége és más novellák. (384 oldal.)

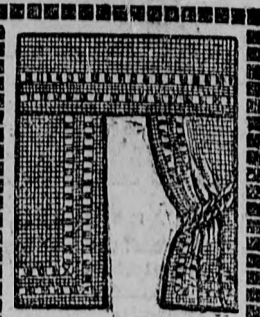
BÖLSŐS: Szerelm az élek világában. (1152 oldal.) Két kötet.

TOLSZTOJ: Hadzsi-Murát. Regény. Az őrdög. Elbeszélés. (374 old.)

Minden kötet

ára ... 190

Kapható minden könyvtársznál, Kijelöl az Athenaeum irod. és nyomdai r.-társ.

Függöny

Kongressz-szövetek

85 és 110 cm. széles méterje 75 fill.-től feljebb. Kérjen mintákat.

Bérczi D. Sándor

közismert nagyiparos Budapest, VI., Wessely-ut. 5.

Feltalálók

díjtalanul küld szabadalmi tanácsadóit találmányokat minden államban értékesít Réval és Társa szabadalmi és értékesítési osztálya Budapest, József-körút 21.

Találmányokat

tömegi értéket megvétele külföldnek állandóan keres Réval és Társa szabadalmi és értékesítési osztálya Budapest, József-körút 21.

Herefejtőgépek

minden nagyságban, legteljesebb szavatossággal azonnali szállításra legelőnyösebb árakban megvétele ajánlatnak. Szűcs Ödön Budapest, Nagymező-utca 66. sz. cég által.

Szingazdag

természeti leírások!

Makay Béla

Hegyen-Völgyön

Természeti és vadászképek

Szerző ezen újabb könyve méltán sorakozik az előbbiekhez. Hűlet, költői lendület van minden leírásában, rajongó szeretet a szabadság: a természet iránt

Ára 6 korona.

Kapható:

LAMPEL R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál Budapest, Andrásy-ut 21 és minden könyvkereskedésben.

FATIME és SEMIRAMIS

ővezér-költőlegységok a világ legkiválóbb műnősegei! Válogatott 1-a paraguayi gyarmatgyűjtés. Előfőntesonszínben tárállyal vagy anélkül. Fatime és Semiramis feltűnően biztosítást nyújtanak! Elszakítottak! Több évi rakfőző köpességtől Ar tuatonként 6.—, 8.—, 12 kor. 20 koronát kitégő vásárlással 20% rbatt. Szőlkűldés azonnali, titkár-tás mellett.

KELETI J.

Budapest, IV., Koronahereg-utca 17. szám.